

Universul cărții

GUTENBERG

• ANUL XIV • DECEMBRIE, 2022

• NR. 53

MAGAZIN CULTURAL ARĂDEAN

GUTENBERG UNIVERSUL CĂRȚII

Anul XIV, Nr. 53
Decembrie 2022
Serie nouă

PUBLIȚĂIE TRIMESTRIALĂ EDITATĂ
DE EDITURA GUTENBERG UNIVERS ARAD
ROMÂNIA

COLEGIUL REDACȚIONAL

Florica R. CÂNDEA - Redactor șef
Carina BABA - Redactor șef adjunct

COLEGIUL CONSULTATIV

Eugeniu CRISTE
Anton ILICA
Valeriu ILICA
Iuliana PINTEA
Horia TRUȚĂ
Ioan TULEU

REDACTORI

Lucia BIBARȚ
Mira ODAGIU
Loredana TUDORESCU

IMAGINE CONCEPTUALĂ ȘI CORECTURĂ

Camelia BELEI
Adina MATEI
Ioana NISTOR

FOTO

Mircea BORAN
Mircea IRIMESCU

REDACTORI DIN DIASPORA

Vasile BARBU
Ovidiu CORNILĂ
Hans DAMA
Daniela FORCOȘ
Teodor GROZA DELACODRU
Daniela GUMANN
Smaranda KAFKA
Laura-Anișoara MUSTEȚIU
George ROCA
Vanghea STERYU

CUPRINS

EDITORIAL	3
DOCUMENTAR-Aradul în timp	5
SPECIAL	27
LECTURI ȘI LITERATURI. RECENZII	42
SALON GUTENBERG	50
IDEI. OPINII. CONSEMĂRI	73
LA O CEAȘCĂ DE CAFEĂ, DUMINICA	76
RECENZIE	85
EVENIMENT	87
LECTURI PARALELE	93
ARIA DIVERSITAS	98

MEMBRI ONORIFICI

Constantin AVĂDANEI
Emil PINTEA
Doru Dinu GLĂVAN

Design-concepția grafică a copertei

DTP-Ecaterina MEHESZ

DISTRIBUIRE

Magazin de prezentare, Calea Victoriei nr. 41
Mica publicitate Jurnal Arădean,
B-dul Revoluției nr. 62

*Revista Gutenberg Universul Cărții
fondată în 2009

Revista Gutenberg Universul cărții precizează

Toate materialele publicate pe parcursul anului 2022, vor fi ierarhizate la sfârșitul anului și vor face obiectul Galei Excelenței (ediția a V-a), conform segmentelor cunoscute ca generice.

Notă: total semnături 2942 (an XIII)
total articole 3076 (an XIII)

Revista se distribuie gratuit. Avem și o pagină de facebook (Salon Cultural Gutenberg).
Vă invităm să accesați pagina web: www.edituragutenbergunivers.ro

Responsabilitatea asupra conținutului textelor aparține autorilor.

EDITORIAL

DE CE SCRIU FEMEILE... PARCURSURI...

Florica R. CÂNDEA

Orice parcurs, fie el și literar, este emoționant și pasionant și impune, din punctul meu de vedere, un travaliu ca al păsărilor în zbor, din toamnă înspre iarnă (era tot iarnă când am pornit la drum! Și ce iarnă!) Și, ca să ajung aici, am servit la geamul ochilor, confitures și desirée ca la ceas! Cum? care ceas? Ceasul amurgurilor cu plecări și reveniri la Salon! Salonul, care îmi aduce senin și pace! Și oameni! Care vin și pleacă la braț cu dosare și puncte! E important pentru mine, acum, seninul și pacea iernilor parcurse!

Atentă să separ valoarea de pleavă, cum eram singură cuc la început, am parcurs și am salvat de la mediocritate, am debutat pe unii, am lansat pe alții, am schimbat șosonii și am îndurat bocancii... Acum, ramurile mele sunt vii! Cei vii se cheamă la un ceai, la o cafea, își împart cărți și schimburi de idei (între ei) ca în jur de Pom! De Crăciun! Și numărul unu al revistei a apărut tot de Crăciun!

Acum, că mi-am pus în ramă cam tot arsenalul, mă văd mai bine în dioptriile vieții! Mi-a trebuit multă cerneală și alte culori în ochi să mă pot concentra! Nu pot suporta tratări sau trădări la mișto! Am investit masiv ca aceste confesiuni să devină motivații personale! Am tot urcat, urcat și de-acum suntem revistă unică și pepinieră sigură! Dar... depinde unghiul din care ne privim! Și gradele! Am observat că, uneori, ne lipsește acel bagaj al stării! De bine! Adică, de ce eu/tu/el... să nu-și fie propriul acar! La culmea gloriei! Eh!!! Și, în loc să devenim frumoși, suntem urâcioși și pârâcioși de mama focului și ne exprimăm în prețiozități! Și... mai și săpăm! Dar nu în ograda proprie, ci la gardul cu fard al vecinului! Ei, bine! Această revistă cu unii dintre dumneavoastră m-a ajutat să călătoresc printre oameni!

Nu uit niciodată cum am publicat pe cineva de care nici atunci, nici acum nu se va mai ști nimic! De ce? Pentru că făcea de toate! Și nimic se numește aceasta! Scria, cânta, croșeta, gătea, picta, călărea! Și tot nett(ul) se cutremura la vestea de poveste a starletei (mătuși, unchi, colegi, cratițe ori linguroi îi urau succes la creația care nu o aranja!). Nu am nimic cu debuturile, ci mă sperie rebuturile! Și penibilul! Oricât de mic ne este actul cultural al scrisului, tot carte sau revistă se numește! Cu atât mai mult cu cât sub sigla lui Gutenberg cel cu tiparul se oblojește (timid!) un nume! Și, fiindcă în decembrie e sărbătoarea iertărilor, nu am să uit niciodată zeflemismul și zăpăceala de sub lentilele celor care îmi strigau cu bătaia de joc a propriului lor Ego: ce Gutenberg? ce maculatură? nonliteratură? ș.a.m.d... Uneori, noi nu ne dăm seama cât de important este scrisul și ce valoare au schimburile de opinii între noi! Mi-a fost dat să aud recent: A, da, tu ești cu Gutenberg! Ei bine, nu e chiar așa! Sunt două-trei nume (Iuliana Pinte, Valeriu Ilica sau Horia Truță, și da! anul acesta revista a fost expusă la Bodrogu Vechi, care distribuie peste tot, în rest, se poate să nu știu! Câtă reclamă, atâta liberate, dar ar trebui să fie și circulație! Și intenție de promovare și de noi înțelesuri!

Tot mai des, mulți ne întrebăm „De ce scriu femeile?”, și asta sub contextul unui stigmat, probabil, umbrit de patriarhatul masculin. Atunci, din vremuri de demult, femeile au ales calea pseudonimelor literare. Ei bine, dacă scrisul este o reflexie ori retragere într-o solitudine, e o marcă a unei investiții afective, ca un bun câștigat. La drept vorbind, nici nu știu dacă acest Editorial (sau celelalte) este citit, așa că e liber la speculații. Și, de ce Parcurhuri? Sunt patruzeci de ani de dedicație, iar calitatea de jurnalist/publicist nu s-a împiedicat în altfel de interpretări cu sau fără parcursuri.

Dependența de scris nu mi-a fost ca o vocaliză, nici boarfe în valiză, ci am încercat să adun, mai cât o viață, tot ceea ce mi-a ajutat parcursul (discursiv, liric, narativ, confesional ori argumentativ). Parafrazând pe Giorgios Seferis, aș adăuga: „Pentru poezie, locul ei nu este nici în țările mari, nici în țările mici, ea este în sufletul oamenilor.” Iar în aceste parcursuri nu de lipsă de imaginație este vorba, ci de sensuri și învrăjbi, care îi pot dăuna chiar propriei imaginații. Și atunci, ochii imaginației se sting, când simt că sunt chiar „egali” cu alte lentile! De contact! În toate aceste parcursuri (cu discursuri) există o unică satisfacție: e vorba, indiferent unde m-aș afla, în mijloc de transport sau cotidian, de întrebarea: Când apare revista?, Când va fi un nou Salon?... Și asta nu poate decât să-mi bucure sufletul!

„Cultura e finalitatea tuturor societăților!” (E.Lovinescu)... un deviz care mă încercă și mă încarcă mereu, cu atât mai mult cu cât revista Gutenberg nu e de azi de ieri, și nici de pe nici unde! De aceea „este bine să judeci lucrurile după propria rațiune, nu după a lumii.” (Michel de Montaigne).

În toate aceste parcursuri, nu-mi plăceau colhozurile literare! Adunările! Stăteam prea mult la semafor și agramatismele ori confuziile de termeni (prin concursuri unde se știa dintru început colonizarea, pardon, jurizarea) mă speriau cu un pas înapoi!

Înceiem acest excurs fără a literaturiza! Sărbătorile din decembrie îmbie la multă pace și pioșenie! Noi am pornit la drum tot în decembrie și nu ușor! În 6 decembrie este Ziua designerului, dar și sărbătoarea celor cu nume de Nicolae sau derivate. În 13 decembrie este Ziua Tipografilor! O mărturie din 13/26 decembrie 1918, când peste șase sute de tipografi din București au încetat lucrul cerând revendicări de ordin social. O seamă de oameni de cultură (Gala Galaction, Ioan Slavici, Nicolae Tonitza ș.a.) ai vremii au condamnat represia care au fost supuși protestanții care cereau „libertatea presei”.

Încă de prin 1840 existau asociații ale tipografilor la Cluj, Iași, Timișoara, care îi reprezentau pe tipografi și condițiile lor de viață. Dar recunoașterea Zilei Tipografilor s-a produs mult mai târziu (11 decembrie 1968). Importanța acestei zile a fost luată în seamă și după cel de-al Doilea Război Mondial, când strada Ion Câmpineanu (unde s-au desfășurat forțele) a căpătat numele de „13 Decembrie”.

Iată de ce, și noi, acum, aici, după o sută de ani, ne putem exprima liber, în numele unui limbaj al culturii scrise. Tipografilor arădeni le dorim sănătate și împliniri! Fie ca aceste Parcurhuri să vă găsească, de sărbători, liniștiți și împăcați! La mulți ani buni!

TIPOGRAFIA ARĂDEANĂ GUTENBERG

Horia TRUȚĂ

În dimineața zilei de 3 iulie 1948 în biroul dr. Voros Ladislau, de pe strada Aviator Georgescu nr. 9 din Arad a intrat Fischer Ștefan, care s-a prezentat ca fiind reprezentant al Ministerului. Era însoțit de salariații Pușkel Alexandru și Mihai Deutsch, toți trei, somându-l pe interlocutor, care era proprietarul tipografiei ce-i purta numele, să predea întreprinderea cu întregul său inventar, inclusiv spațiul și utilajele tipografice închiriate, ziarului local *Patriotul*, organ de presă tutelat de filiala locală a PCR și înființat cu ceva timp în urmă. Au fost preluate: numerarul casei, valorile mobiliare, acțiunile firmei, materiile prime și ajutoare, produsele fabricate și semifabricate, depozitele, mobilierul, mașinile cu instalațiile aferente și arhiva.

După 3 zile, în 6 iulie, același Ștefan Fischer, însoțit de Mihai Deutsch și Ștefan Zaboș, s-au prezentat în acelaș scop, la Intreprinderea Tipografică *Lovrov* cu sediul pe Bd. Republicii (Revoluției), nr.72. îndeplinind aceleași proceduri de expropriere. Deși, fostul proprietar, Francisc Lovrov, a protestat considerând că preluarea unității se face prin abuz, încălcându-se un paragraf al Legii de Naționalizare din 11 iunie 1848, acest lucru nu a fost luat în seamă, tipografia trecând în proprietatea statului. Rând pe rând, până în primăvara anului 1950, au fost naționalizate și în Arad, toate instituțiile sanitare și întreprinderile cinematografice, exploatările moșierești – ferme model, farmaciile și laboratoarele, imobilele foștilor exploatare și hotelurile. În felul acesta, sectorul de stat a devenit atotcuprinzător în sfera principalelor mijloace de producție ale țării.

La 25 august 1948, fostele întreprinderi: *dr. Voros Ladislau*, *Lovrov* și *Diecezana*, naționalizate și unificate, au început să funcționeze sub numele de *Tipografia Gutenberg*. *Institutul de Arte Grafice* - Arad, Bd. Republicii nr. 72, director al noii Intreprinderi de Stat, fiind numit Ștefan Fischer. În 18 iulie 1949, noua unitate tipografică, cu un capital social de 30.797 lei a fost înscrisă în Registrul Camerei de Comerț și Industrie a județului Arad.

Numele lui Johann Gutenberg (1400-1468), este cunoscut în întreaga lume, ca inventatorul tiparului cu litere mobile din metal. Cel care a revoluționat lumea comunicațiilor, și-a început activitatea tipografică la Strasbourg (1434-1444), dar a trăit și lucrat mai ales la Mainz. Aici, în 1455, împreună cu Johann Fust și Peter Schoffer, inventatorul matrițelor de cupru, a terminat tipărirea în limba latină a bibliei, în condiții grafice excepționale, cu 42 rânduri pe pagină. Noul meșteșug, s-a răspândit într-un timp scurt în toată Europa, contribuind prin ieftinirea cărților, la dezvoltarea și răspândirea culturii moderne.

Dar nu în amintirea acestei personalități de excepție și a descoperirii sale uimitoare, a fost botezată noua tipografie din Arad. Numele *Gutenberg*, a fost dat întreprinderii, în semn de evocare și cinstire a gazetei cu aceeași denumire, editată de

muncitorii tipografi, din București în perioada anilor 1886 – 1901, iar apoi sporadic, până în 1931. Publicația a apărut din inițiativa tinerilor socialiști în frunte cu Alexandru Ionescu (1862-1929), un remarcabil organizator și conducător al primelor asociații și cercuri muncitorești din România.

Până în 15 iunie 1950, au mai intrat în patrimoniul statului, respectiv a *Tipografiei Guttemberg*, din Arad, instalațiile și celelalte bunuri ale fostelor unități tipografice arădene, desființate între timp: *Ateneul* – Bd. Republicii nr 33, *Barbu Silviu* – str. Victor Babeș nr 1, *Luceafărul* – str. Cloșca nr 15, *Lito Kallai* – str. Ilarie Chendi nr 68, *Ardealul* – str. Cloșca nr 15, *Kain* – P-ța Turnului nr 5, *Corvinul* – str. Mihai Eminescu nr 22, *Concordia* – str. Vasile Goldiș nr 6, *Mureșul* – str I.C.Frimu nr 2, *Victoria* – Bd-ul. General Dragalina nr. 22.

Timp de mai bine de 40 de ani, până în 1990, Tipografia Guttemberg, a fost singura întreprindere arădeană de acest profil, ale căror urmări binefăcătoare sunt evidente în cultura arădeană.

Tipografia S.C. Gutenberg S.A. Arad este o tipografie cu istorie și tradiție. Aceasta a luat ființă în anul 1948, în urma fuziunii dintre tipografia Gutenberg, situată la acea vreme în clădirea sucursalei arădene a Băncii Naționale de pe Bulevardul Republicii (astăzi, Bulevardul Revoluției), și tipografia "Aurora", localizată pe Bulevardul Armata Poporului (actualul Bulevard Decebal). Această fuziune a permis dezvoltarea în timp a serviciilor oferite clienților; astfel în anul 1976, mutarea tipografiei într-o nouă clădire, mai spațioasă, a fost posibilă, pe Calea Victoriei nr. 41-43, clădire care adăpostește și în prezent procesul tipografic de înaltă calitate.

În decursul celor peste 65 de ani de la înființare, tipografia "Gutenberg" a excelat în ceea ce privește calitatea, profesionalismul și seriozitatea față de clientelă, astfel ajungând la un renume local și, desigur, național. Trăind în secolul vitezei, tipografia S.C. "Gutenberg" S.A. Arad pune mare preț pe promptitudinea executării comenzilor, asigurându-se astfel un termen de livrare în cel mai scurt timp posibil.

Experiența tipografică acumulată de-a lungul timpului a mărit spectrul serviciilor oferite, astfel, ne putem mândri astăzi cu următoarea ofertă de servicii tipografice: imprimate personalizate cu regim special sau comune, imprimarea pliantelor, ziarelor, ambalajelor, afișelor, calendarelor, felicitărilor, invitațiilor, biletelor și abonamentelor de călătorie, precum și a multor alte produse cu care avem de-a face zi de zi.

Editura Gutenberg Univers a luat ființă în anul 2003 în urma consultării Consiliului Coordonator al Tipografiei Gutenberg (cu sediul în Arad, Calea Victoriei, Nr. 41-43). Scopurile editurii sunt următoarele: editarea de cărți de specialitate (de orice tip), editarea de manuale, cursuri universitare, teze de doctorat, cărți și albume pentru copii, de asemenea, se are în vedere publicarea de lucrări științifice (în urma unor simpozioane, conferințe, studii pe diferite tematici etc.)

Editura Gutenberg se prezintă cu apariții editoriale din diferite domenii: științe umaniste, istoria științei, științe tehnice, științe matematice, științe inginerești, științe sociale, științe economice, politice, arheologie, limbă și literatură română, arte vizuale, filozofie etc. (n.n: text preluat și actualizat în prezent)

DOCUMENTAR-Aradul în timp

„O POVESTE” REGALĂ A CASTELULUI DIN BOCSIG

Anton ILICA

Localitatea Bocsig se află aflată la circa 10 km de Ineu. În centru, se află școala, într-o clădire impunătoare, cu patru camere spre șosea, nouă geamuri, care descind dintr-un hol impunător, închis cu sticlă ornamentală, prin care se observă parcul, rondourile de flori, o pajiste întinsă până la marginea câmpului. Din coridor se intră în alte camere laterale. Era castelul Principele Alexandru KARAGHEORGHEVICI, fost rege al Serbiei între 1842 – 1858, născut în Topola

(1806), ca fiu al primei dinastii sârbe, copilărinte la Hotin, în Basarabia. S-a căsătorit, în 1830, cu Persida Nenadović, fiică de voevod, având împreună zece copii. Serbia se afla sub protectorat otoman, iar în 1842 este recunoscut prinț al Serbiei, având atribuții specifice regalității. A început să modernizeze statul, să demareze reforme, să în mișcările naționale pașoptiste, sub stindard propriu. Refuzând să participe, ca aliat al imperiilor Otoman, Francez și Britanic, la Războiul Crimeii împotriva Imperiului Rus, în 1858, este exilat de către învingători. Astfel, ajunge la Bocsig, unde, în 1864, își construiește un castel, bine conservat, în care actualmente funcționează Școala gimnazială din localitate.

Castelul a fost ”sediul exilului unui membru al casei regale sârbești”, a familiei principelui Alexandru Karagheorghević (tc. ”Gheorghe cel negru”), tatăl

lui Petru I, regele Sebiei. Jurnalistul Andrei ANDO, în volumul I din cartea **1918. Formarea și deformarea opiniei publice. Agenda unui an istoric** (2019) publică o traducere a unui articol nesemnat din ziarul *Aradi Közlöny*, în care relatează ”**povestea inedită a castelului din Bocsig**”. Familia regală renegată/ exilată se mută, mai întâi, într-un mic palat din Budapesta, pe care, mai apoi, pentru siguranță, l-a schimbat cu conacul moșierului Laslo Iozsef din Bocsig. Nefiind suficient de arătos și confortabil pentru membrii familiei regale, conacul a fost dărâmat, ca în loc, în chiar centrul localității Bocsig, să înălțat ”un castel modern”, în stil roman și cu geamuri impunătoare, cu camere înalte și ample, cu o frumoasă arhitectură nobiliară, cu subsol și două nivele. Aici au crescut prinții Arsa, Gheorghe și Petru, amestecându-se cu copiii țăranilor bocsigani, ca apoi, crescând, au plecat fiecare la școlile imperiului. Cel mic, Petru, va ajunge Rege al Regatului Sârb (1903 – 1921), cu numele Petar I. Mama prinților, cu numele Persida, moare la Bocsig, cu câțva timp înainte de finalizarea castelului, fiind înmormântată în Cimitirul din Bocsig, piatra funerară purtând înscripția: Aici își are ”*somnul de veci mama regelui sârb, Petru, Persida, principesa Karagheorghevici*”. Mormântul este neidentificabil în Cimitirul vechi din Bocsig.

*

Zice jurnalistul, în continuarea povestirii, că băieții mai mari au fost foarte neastâmpărați, creând probleme tatălui lor, regele vădov. Arsa a plecat la Paris, iar

Gheorghe a apucat drumul spre Regatul României, unde familia avea un domeniu regal. Avea patima cheltuielilor de bani cu femei, a jocuri de noroc, a chefurilor cu mult alcool. La Paris, Prințul Arsa intră în anturaje dubioase și cheltuitoare, practică jocurile de cărți, amanetează proprietăți, făcând presiune asupra părintelui spre a-i trimite bani. Cu asemenea feciori-prinți, necazurile tatălui creșteau, ajungând la disperare, când în fața Castelului a oprit caleașca unui marchiz francez (Lessevolle), anunțându-l pe fostul Rege că a devenit stăpânul de drept al proprietății. Parizianul Arsa pierduse la cărți întreaga avere a tatălui său. Părăsind, în disperare și necaz, Castelul din Bocsig, fostul Rege al Serbiei se instalează într-o locuință în Timișoara, unde moare în 1885. Va fi înmormântat la Viena, iar

mai apoi, după un sfert de secol, osemintele vor fi așezate în Biserica din Oplenak, de către fiul său, Petru I al Serbiei.

Mai apoi, spun poveștile, Marchizul Lessevolle va fi șicanat de către lotri și săteni, ca pedeapsă divină parcă, punând foc domeniului și ucigând, prin pușcare, pe unicul său fiu în drum spre Ineu. În 1881, vinde moșia și castelul princiar.

Fiul cel mic, Petru, va deveni rege al Serbiei, cu numele de Petru I. S-a căsătorit cu o prințesă muntenegreană, având patru copii, printre care și Alexandru I, rege în 1921. Se va căsători cu Princesa Maria, fiica Reginei Maria și a regelui Ferdinand, având împreună trei băieți (Petru, Tomislav și Andrei). În anul 1929, va ocupa tronul regal al Iugoslaviei, dar peste cinci ani, în 1934, va fi asasinat în portul Marsilia, de către un fanatic croat, de origine bulgară. Fiul lor devine rege, ultimul al Iugoslaviei, care, minor, va pasa atribuțiile regale Mariei, regina-mamă a Iugoslaviei. După 1945, s-a exilat la Londra, unde va muri în 1961, fiind reînhumată în Mausoleul Regal din Oplenak (Belgrad).

Iată o istorie regală într-o localitate din județul Arad. Acum, în Castelul din Bocsig funcționează școala. Doar clădirea și mormântul uitat al prințesei-mamă amintește taina surprinzătoare a unor destine regale dramatice.

NOSTALGIE

George ROCA

SEMN DE CARTE

Reverie printre glastre
Privind spre zărilor-albastre
Ca un pui de bogdaproste
Care cântă a dragoste.
Gângurit de guguștiuc
Mă-ndeamnă să mă duc...
Să mă duc ori unde, aiurea,
Să mă iubesc cu pădurea,

Să văd o turmă de oi
Păscând iarbă în zăvoi
Și un munte cu tichie
De zăpadă argintie
Să ascult frunza cum crește
Și o vorbă-n românește...

CÂTE CEVA DESPRE „PODUL TURCESC” DE LA SELEUȘ, JUDEȚUL ARAD

Augustin MUREȘAN

La ieșirea din localitatea Seleuș, pe drumul ce duce spre orașul Ineu, peste râul Cigher, pe drumul național Arad-Brad se pot vedea azi două poduri, unul lângă altul. Unul este Podul Vechi, scos din uz, și altul nou, în folosință.

În rândurile de mai jos ne vom referi la Podul Vechi, cunoscut sub numele de „Podul Turcesc”, pod cu statut de monument istoric (vezi *Lista monumentelor istorice ale județului Arad* - Monumentul este înscris la poziția 390, cod AR-III - m-B-00675, în *Lista monumentelor istorice actualizată prin Ordinul ministrului Culturii și Cultelor*, nr. 2314/8 iulie 2004, în „Monitorul Oficial”). În legătură cu interesantul „Pod Turcesc”, prezentăm mai jos câteva date sumare.

La începuturi peste râul Cigher conform tradiției exista, un pod construit din lemn. Cum va fi arătat acel pod din lemn este greu de precizat. Cert este că, mult timp, secole întregi pe drumul de la Pâncota, la Ineu, apa Cigherului se trecea pe acest pod de lemn. Podul de lemn existent la început a fost utilizat și de turci, iar mai târziu el a fost ridicat din piatră, și a rămas în amintirea contemporanilor și generațiilor care au urmat, numele de „Podul Turcesc”.

Perioada sa de folosire ca mijloc de traversare a râului se întinde pe mai multe secole. Acest pod a fost o soluție ideală pentru acele vremuri cu numeroase avantaje, precum controlul lesnicios al mărfurilor și trecătorilor și încasarea taxei de traversare. Cine a construit acest pod de piatră, nu se cunoaște în mod sigur.

Unii cred, că el a fost construit pe vremea stăpânirii turcești. Podul are o formă boltită, din piatră, provenind din epoca stăpânirii otomane (sec. XVI-XVII). Documentar este atestat în secolul al XVIII-lea (vezi M. Toacsen, E. Glück, S. Palcu, *Meleaguri arădene-Ghid turistic*, 1972, p. 81).

Prima mențiune documentară a acestui pod este din anul 1735. În stadiul actual al cercetărilor părerile privind datarea podului sunt împărțite. Puținii cercetători care s-au ocupat de vechimea acestei importante construcții sunt de părere că ar fi vorba de un pod din vremea turcilor. S-a presupus că turcii n-au construit podul acesta, pentru că drumul dintre Pâncota și Ineu era pe la Moroda, iar Mihai Viteazul cu mica sa suită în drum spre Viena, după Evlia Celebi au trecut pe acolo (Ioan Motorca, *Cercetări și date monografice privitoare la comuna Seleuș cu satele aparținătoare: Seleuș, Cighirel, Moroda, Iermata*, f. a., p. 25), în timp ce alții au acreditat ideea că acest pod datează din secolul al XVIII-lea.

În acest sens, pe domeniul său, ducele de Modena ar fi adus meșteri pietrari din Italia, care erau meșteri vestiți. Construcția podului de piatră s-a făcut între anii 1730-1734 (Ioan Motorca, *op. cit.*, p. 25). Drumul de pământ care făcea legătura între Ineu și Gyula, trecând prin Seleuș a fost pietruit pentru prima dată între anii 1730-1740. Podul de piatră, a fost ridicat din piatra adusă din carierele fostului comitat și al

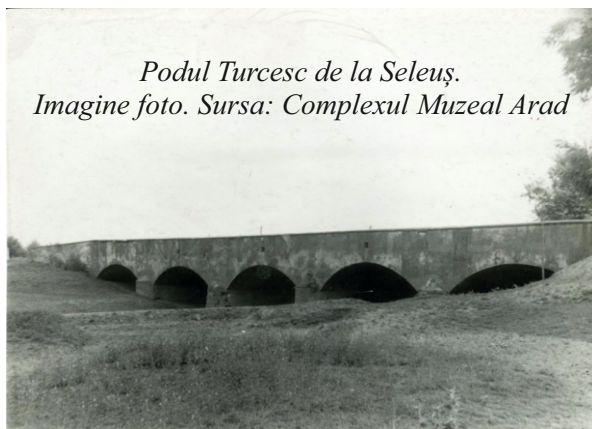
domeniului și transportată prin căraușie iobăgească. Este folosit în acest fel mai intens și acest pod peste Cigher, la trecerea căruia se plătea, în 1735, un crucer (Ioan Motorca, *op. cit.*, p. 25; Ioan Valeriu Tuleu, *Seleuș nouă secole de istorie*, Arad, Editura Mirador, 2018, p. 94). Dar ale cui erau veniturile încasate la trecerea podului.

Cine a construit acest pod de piatră nu se cunoaște sigur și nici proprietarul podului. Administrația otomană a fost preocupată și de întreținerea drumurilor, a podurilor, inclusiv de construirea unor poduri noi, așa cum este cazul podului turcesc de la Seleuș (monument istoric, aparținând patrimoniului național) din secolul al XVII-lea, peste râul Cigher, la Seleuș, ale cărui ruine pot fi văzute și astăzi (Sorin Bulboacă, „Cucerirea și administrația otomană în comitatul Zarand (secolele XVI-XVII)”, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească aădeamă Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. XI, Arad, Vasile Goldiș University Press, 2016, p. 95).

Podul turcesc are cinci bolți semicirculare cu patru pile (picioare de pod) de secțiune trapezoidală cu spargheți. Podul are parapet acoperit cu plăci de piatră cioplită. La intrarea pe pod aripile întoarse ale parapetului au apărători din piatră cioplită în formă de trunchi de con în parapet. Podul are profilul longitudinal în spinare de măgar. Materiale folosite la construcția podului: cărămidă în bolte (bolți), piatră în fundație, în pile și culee. Sistemul de construcție este cu bolți (bolte) din cărămidă în plin centru. În anul 1942 a fost restaurat.

O cercetare la fața locului (vezi *Fișa de monument istoric aflată la Complexul Muzeal Arad*) constată că acest pod a fost construit din piatră masiv cioplită cu piloni din piatră și deasupra cărămidă, formând 5 arcuri cu o lungime de 8 metri. Podul are o lungime de: 62 m, lățime: 9 m, înălțime: 7 m). Alte elemente sunt construite din piatră masivă cioplită în grosime de 80 cm. Podul este important din punct de vedere turistic.

„Podul Turcesc” de la Seleuș susținând o cale de comunicație, odinioară foarte importantă a rezistat secole, el fiind folosit mult timp pentru trecerea râului Cigher. Odată cu trecerea timpului nămolul apei râului i-au îngropat picioarele în pământ. În cele din urmă el a fost scos din funcțiune. El este un posibil obiectiv turistic, construit de turci la mijlocul secolului al XVII-lea, dar, din păcate, a fost neglijat și lăsat pradă distrugerii (Ioan Tuleu, „Comuna Seleuș”, în Sorin Bulboacă, Doru Sinaci, *Dicționarul istoric al localităților din județul Arad*, vol. III, *Comunele Județului Arad*, Arad, Editura Gutenberg Univers, 2021, p. 72). Cu toate acestea el trebuie restaurat și integrat mai mult în circuitul turistic.

*Podul Turcesc de la Seleuș.
Imagine foto. Sursa: Complexul Muzeal Arad*

DOCUMENTAR-Aradul în timp

SIGILIUL PREFECTURII JUDEȚULUI ȘI ORAȘULUI ARAD IMPRIMAT PE UN DOCUMENT EMIS ÎN 9 FEBRUARIE 1923

Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS

La Arhivele Naționale Istorice Centrale din București (*Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinilor*, dosar nr. 248/1922) se află, printre altele, documentul nr. 453, emis în 9 februarie 1923, prin care Prefectura județului Arad, menționând că prin Înalțul Decret nr. 5804 din 30 decembrie 1922, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 216 din 2 ianuarie 1923, Octavian S. Șandru, secretarul Prefecturii județului și orașului Arad, decorat cu „Coroana României” în grad de Cavaler, numele său de familie fiind trecut din eroare „Sandor”, solicită Cancelariei Ordinilor din cadrul Ministerului Afacerilor Străine „a dispune ca alăturata rectificare să fie publicată în Monitorul Oficial”. Rectificarea a fost elaborată sub următoarea formă: „Publicându-se din eroare în Monitorul Oficial № 216 din 2 ianuarie 1923, prin Înalțul decret № 5804 din 30 decembrie 1922, dl. Sandor S. Octavian în loc de Șandru S. Octavian, secretarul Prefecturii județului și orașului Arad, a fost numit membru al Ordinului Coroana României în gradul de Cavaler, se face convenita rectificare”. Documentul a fost validat cu un sigiliu rotund (28 mm), imprimat cu tuș mov, ce are în emblemă, ilizibilă pe alocuri, stema mică a României de la 1921 care, conform art. 2 din *Legea pentru fixarea stemei Regatului României, întregit cu țările surori unite* („Monitorul Oficial” nr. 92 din 29 iulie 1921, pp. 3569-3573), se întrebuița „pe sigile și ștampile oficiale”.

Stema amintită mai înainte se compune dintr-un scut dreptunghiular, cu talpa în ogivă, încărcat cu o acvilă încoronată, redată cu aripile deschise și cu zborul în jos, cu capul întors spre aripa dreaptă, ținând în cioc o cruce, în gheara dreaptă o spadă, iar în cea stângă un sceptru. Pasărea are pe piept un scut de dimensiuni mai mici, sfertuit, cu insițiune, cuprinzând în cartierul 1 stema heraldică a Țării Românești – acvila cruciată flancată la dreapta de soare, la stânga de semilună, în 2 stema heraldică a Moldovei – un cap de bour, redat din față, cu stea între coarne, flancat, în dreptul botului, de o roză la dreapta și de o semilună conturnată la stânga, în 3 stema Banatului cu vechiul Banat românesc al Severinului – un pod cu două deschideri boltite din care iese un leu, în 4 stema Transilvaniei cu părțile Maramureșului și Crișanei – un brâu din care iese, în partea de sus, o acvilă însoțită de soare la dreapta și de semilună conturnată la stânga, iar în partea de jos șapte turnuri de cetate; în insițiune armele Dobrogei – doi delfini afrontați, cu cozile ridicate. Peste tot, armele Casei de Hohenzollern: scut scartelat, având în cartierele 1 și 4 argint (metal reprezentat convențional prin câmp alb, respectiv suprafață liberă) și în cartierele 2 și 3 negru (culoare reprezentată convențional prin linii verticale suprapuse pe linii orizontale). Scutul mare este timbrat de coroana de oțel a României.

În exergă, între două cercuri liniare, legenda: **x REGATUL ROMÂNIEI x
PREFECTURA JUD(ețului). ȘI ORAȘ(ului). ARAD.**

Blazonarea am realizat-o după legea amintită mai sus, precum și după planșa cu stema mică a României de la 1921 care se află, de asemenea, la Arhivele Naționale Istorice Centrale (*Comisia Consultativă Heraldică*, dosar nr. 3).

50
la Jorai

PREFECTURA JUDEȚULUI
ARAD.
SERVICIUL ADMINISTRATIV
Nr. 453
1323 LUNA Februarie 1923 9.

DOMNULE MINISTRU,

*34/ Pref. Arad -
1923*

Prin înaltul Decret No. 5804 din 30 Decembrie 1922 publicat în Monitorul Oficial No 216 din 2 Ianuarie 1923 Dl Octavian S. Șandru Secretarul Prefecturii Județului și orașului Arad fiind decorat cu Coroană României în gradul de Cavaler, numele său de familie a fost trecut din eroare de "Sandor".

Fiind acesta greșit Vă rog să binevoiți a dispune că alăturata rectificare să fie publicată în Monitorul Oficial.

PREFECT:
Inspector General Administrativ.

1. Secretar.
Francisc Jorai

Către

Ministerul Afacerilor Străine
Cancelaria Ordinilor

București.

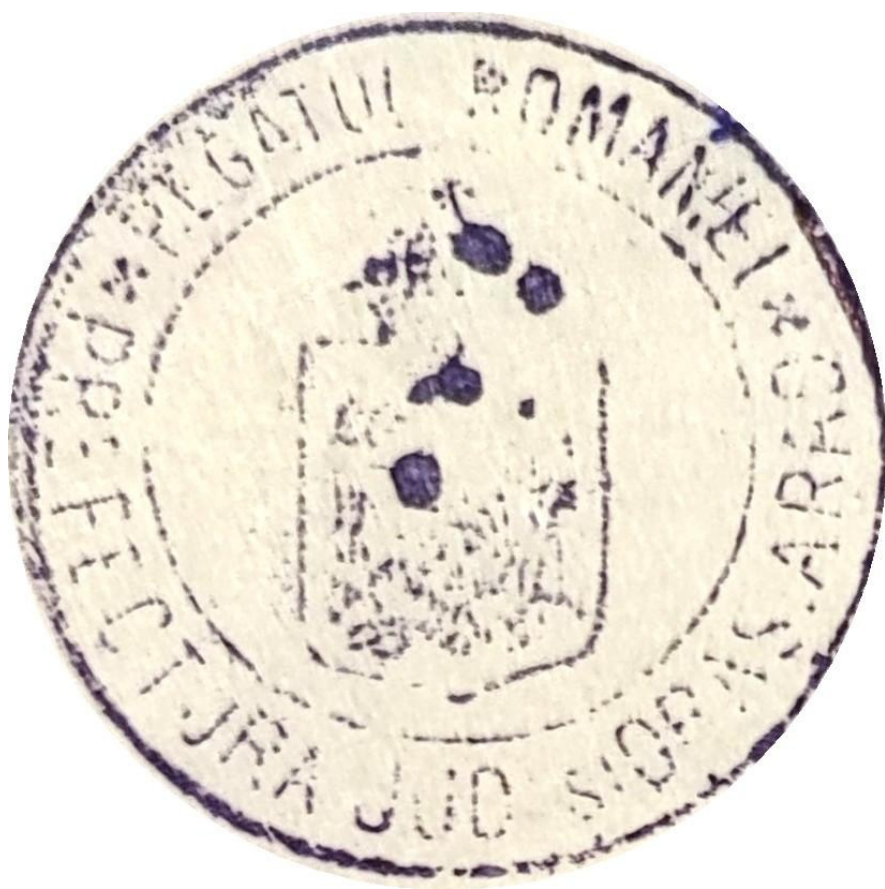
Documentul emis de Prefectura județului Arad la 9 februarie 1923.

RECTIFICARE.

17

Publicându-se din eroare în Monitorul Oficial No 216 din 2 Ianuarie 1923, prin înaltul decret No 5804 din 30 Decembrie 1922, Dl, Șandor S. Octavian în loc de Șandru S. Octavian, Secretarul Prefecturii județului și orașului Arad, a fost numit membru al ordinului Coroana României în gradul de Cavaler, se face cuvenita rectificare.-

Rectificarea din anexa adresei Prefecturii județului Arad din 9 februarie 1923.

Sigiliul Prefecturii județului și orașului Arad (1923).

DOCUMENTAR-Aradul în timp

ARADUL ȘI ÎNCEPUTURILE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR TEOLOGIC ORTODOX ROMÂNESC

Mihai HANDARIC

Importanța Institutului din Arad pentru învățământul superior din România

În această lucrare dorim să scoatem în evidență faptul că Aradul este unul din orașele din România care promovă educația la nivel local dar și național, evidențiindu-se la începutul secolului al XIX-lea ca deschizător de drumuri, prin crearea de instituții de învățământ superior românesc în domeniul pedagogic, teologic și muzical.

În sensul acesta vom menționa *Institutul Teologic Ortodox de la Arad*, despre care se afirmă că este prima facultate de teologie ortodoxă din Transilvania cu predare în limba română. Asta înseamnă că școala teologică ortodoxă din Arad este deschizătoare de drumuri în acest domeniu.

În al doilea rând, tot la Arad se înființează *Preparandia* (1812), prima școală pedagogică cu predare în limba română din România, o școală apreciată în Europa acelei vremi. Îndrăznesc să mărturisesc faptul că în scrierea lucrării am avut și un interes personal. În perioada Bicentenarului Preparandiei, în anul 2012, fiind și cadru didactic la *Colegiul Național Pedagogic „Preparandia” din Arad*, am fost onorat de faptul că mi-a fost înmănată o diplomă de excelență, alături de celelalte cadre didactice din școală.

În al treilea rând, trebuie să amintim și faptul că tot la Arad, în următoarea decadă, după înființarea Institutului Teologic Ortodox, s-a înființat primul *Conservator de Muzică* din țara noastră. În anul 1833 „se înființează Conservatorul din Arad, primul conservator de pe teritoriul României și al șaselea din Europa. Acestea atestă rolul extrem de important al muzicii în viața culturală a Aradului, la începutul secolului al XIX-lea” („Arad - Spirit and Culture” din Arad Romania: Primaria Municipiului Arad). Apariția acestor instituții de cultură în orașul de pe Malul Mureșului dovedesc importanța Aradului ca deschizător de drumuri în învățământului superior, în domeniul pedagogic, teologic ortodox românesc și muzical.

Vrem să subliniem faptul că suntem conștienți de valoarea incontestabilă a altor centre universitare din țară a căror tradiție în învățământul universitar românesc este de neegalat, atât la nivel cantitativ cât și calitativ. Însă scopul acestei lucrări este de a arăta că Aradul a avut un rol deosebit în dezvoltarea învățământului teologic ortodox românesc.

Prima facultate de teologie ortodoxă din Transilvania la Arad

Facultatea de Teologie Ortodoxă din Arad își are originile la începutul secolului al XIX-lea, odată cu înființarea *Preparandiei* în anul 1812 – prima școală superioară pedagogică cu predare în limba română din țară. Preparandia avea în curriculum educațional și discipline teologice. Școala a fost urmată inițial și de tineri care erau pregătiți pentru a deveni preoți.

Teodor Botiș oferă mai multe informații referitoare la istoria înființării *Preparandiei* și a *Institutului Teologic din Arad* în monografia monumentală de 739 de pagini, intitulată *Istoria Preparandiei (Școlii Normale) și a Institutului Teologic ortodox român din Arad*, publicată cu ocazia Centenarului institutului în toamna anului 1922 (Teodor Botiș, 1922).

În anul 1812 Preparandia a fost numită inițial *Școala Pedagoghicească Greco-Ortodoxă Neunită Românească* din Arad. Fondatorul și directorul ei a fost Dimitrie Țichindeal. Alți profesori care au predat la această școală au fost Constantin Diaconoviciu-Loga, Dr. Iosif Iorgovici și Ioan Mihuț. Durata programului de la Preparandia a fost inițial de 15 luni, extinzându-se în 1814 la doi ani de studii, iar începând cu anul 1876, programul de studiu era de trei ani.

Înființarea Institutului Teologic Ortodox din Arad a fost rezultatul intervențiilor și solicitărilor repetate ale ierarhilor ortodocși și a intermedierei mitropolitului de la Karlovitz. În final „prin rezoluție împărătească, se dispune ca la 1 noiembrie 1822 să se deschidă școli clericale în eparhiile Arad, Timișoara și Vârșeț, organizate după modelul celor din Karlovitz și Pacratz" (Pr. Lect. Dr. Gabriel Valeriu Basa, 2016; "Istoric – Seminarul Teologic Ortodox"). Mitropolitul sârb de la Karlovitz, Ștefan Stratimirovici și Curtea de la Viena, au aprobat înființarea unei școli clericale pentru fiecare eparhie. Sursele menționează că Institutul de la Arad a fost o instituție de succes. „La Arad s-au înscris zeci de tineri din partea de vest a țării (Banat, Arad, Bihor) (Cezar Țăbărnă, „Istoria creștinismului, 2009).”

Inițial programul de studiu al institutului era de doi ani. Începând cu anul 1825 și până în 1918, s-a mărit programul de studiu cu încă un an, cursurile fiind parcurse pe o perioadă de trei ani. După Revoluția din 1848 au fost întreruptă activitatea institutului până în anul 1852. Începând cu acest an candidaților la admitere li se cerea să fie absolvenți de opt clase de gimnaziu. Amintim și alți profesorii care au predat la Institutul Teologic din Arad: Gavril Raț, care a devenit ulterior episcop al Aradului sub numele de Gherasim, Ghenadie Popescu și Patrichie Popescu.

După înființarea Institutului Teologic Ortodox în anul 1822, *Preparandia* capătă titlul de *Institutul Preparandial Pedagogic*, iar în anul 1869 devine Institutul Pedagogic Ortodox Român. Începând cu anul 1886 cele două școli superioare: Preparandia și Institutul Teologic s-au unit devenind o singură instituție de învățământ superior, cu numele de *Institutul Pedagogic-Teologic Ortodox Român*. În anul 1927 școala este redenumită: *Academia Teologică*. Școala superioară din Arad a fost desființată abuziv în anul 1948 de către guvernul comunist.

Comparând Aradul cu Sibiu, la Sibiu, Mitropolitul Andrei Șaguna înființează Institutul teologic pedagogic de grad universitar, 28 de ani mai târziu - în anul 1855. Asta înseamnă că până în anul 1850, în școlile superioare din Arad: Preparandia Ortodoxă Română (1812) și Institutul Teologic Ortodox din Arad (1822) au ieșit zeci de promoții de absolvenți care ulterior au fost hirotonisiți ca preoți. „Fără tăgadă, Institutul Teologic de la Arad este prima școală teologică ortodoxă superioară din Transilvania” (Pr. Prof. Dr. Cristinel Ioja, Lect. Dr. Marcel Tang, *Învățământul Teologic Ortodox din Arad*, 2016; Pr. Prof. Univ. Dr. Cristinel Ioja, „Aradul – vechi centru teologic românesc”).

Începuturile învățământului teologic ortodox românesc din țară

Vom trece în revistă succint câteva centre universitare, pentru a înțelege începuturile învățământului teologic din România: Cluj, Sibiu, Timișoara, Iași și București. Dorim să facem o comparație în ce privește apariția învățământului superior românesc în centrele amintite și Institutul de Teologie Ortodoxă cu predare în limba română din Arad.

Cluj

Istoria învățământului universitar teologic din Cluj este mult mai veche decât cea de la Arad, începând cu secolul al XVI-lea. Însă universitatea de la Cluj era de confesiune catolică, iar limba de predare era limba latină. Școlile din Cluj nu erau ortodoxe și nu se predă în limba română. Primul colegiu iezuit a început în anul 1581, sub numele de *Academia Claudiopolitana Societatis Jesu* (Pascu Ștefan, 1974; „Secolele XVI-XIX– Academia/Universitas Claudiopolitana”). În anul 1753, Maria Tereza a transformat *Academia Claudiopolitana* în universitate imperială. În perioada 1784-86, împăratul Iosif al II-lea a redenumit universitatea: *Liceul Academic Regal, iar Seminarul Teologic* s-a mutat la Alba Iulia. Dar la Cluj și Alba Iulia vorbim de teologie catolică de grad universitar. De asemenea în secolul al XIX-lea, la Cluj au funcționat școli de învățământ mediu: *Colegiul Reformat* și *Colegiul Unitarian*, unde predarea nu se făcea în limba română (maghiară, germană).

Sibiu

La începuturi, la Sibiu, învățământul teologic nu a fost de nivel universitar. Este adevărat că încă din anul 1786, la Sibiu a fost înființată o școală teologică, considerată printre primele școli românești pedagogice și teologice din Transilvania (Mircea Păcurariu, *Cărturari sibieni de altădată*, 2002; „Istoric” Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna” Sibiu). Acea școală a fost fondată în vremea episcopului Vasile Moga, funcționând ca un curs clerical de 6 luni (Pr. Ionuț Pop, *Preocupări biblice în școlile teologice din Transilvania*). Abia din anul 1855 mitropolitul Andrei aguna organizează coala după modelul colilor de învățământ superior. Ulterior mitropolitul Nicolae Bălan a transformat institutul în Academie teologică.

Timișoara

Încă din secolul al XVII-lea, învățământului teologic în Banat a fost organizat de reformații calvini („Școala Clericală din Vârșeț”). Începuturile teologiei ortodoxe cu predare în limba română la Timișoara, se leagă de dascălul Mihail Martinovici Roșu, care a înființat în anul 1779 un „curs de normă” în domeniul pedagogic, iar între 1790 și 1794 a organizat un „curs de preoție.” Cursurile se predau în limba română. Însă deși la Arad s-au înființat școli similare cu câțiva ani mai târziu, totuși datorită gradului ridicat academic pe care l-au avut școlile din Arad, tinerii din Banat și Bihor veneau să studieze la Arad (Cezar Țăbărnă, 2009).

Iași

În continuare ne referim la începuturile învățământului teologic superior din Moldova și Țara Românească. Ne vom concentra asupra a două centre importante: Iași și București.

Până în secolul al XIX-lea, școlile teologie ortodoxe din Moldova foloseau limba latină ca limbă de predare. Este adevărat că prin secolul XVIII în anumite situații se mai folosea și limba română. Istoria învățământului universitar la Iași este

impresionantă. Despot-Vodă a înființat în 1536 la Cotnari *Colegiul Schola Latina* (Mircea Păcurariu, vol. 2; Acad. prof. univ. dr. Gheorghe Platon, „Scurt istoric” Facultatea de Teologie Ortodoxă- Universitatea „Alexandru Ioan). De asemenea, Vasile Lupu înființează în 1640 *Colegiul de la Mănăstirea Trei Ierarhi*, cu predare în latină. În 1714 se înființează *Academia Domnească de la Iași*, iar în anul 1835 s-a fondat *Academia Mihăileană* unde se predau și cursuri de teologie, pe lângă filosofie, drept, istorie. Însă în Arad, încă din 1822, funcționa Seminarul Teologic Ortodox cu predare doar în limba română.

În anul 1860 s-a înființat Universitatea din Iași, considerată prima instituție de învățământ superior din România, după criteriile academice actuale. Inițial a avut și o facultatea de teologie, alături de Filosofie și Drept. Ulterior a fost desființată. Începând cu anul 1991 Facultatea de teologie este integrată în Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

București

În ce privește *Facultatea de Teologie Ortodoxă de la București*, aceasta a fost deschisă oficial în anul 1881, ca parte a *Universității din București*, recunoscută oficial în 1890 (Mircea Păcurariu, vol. 3; „Facultatea de Teologie Ortodoxă - Universitatea din București”). În acest caz vorbim de o dată anterioară anului 1822, când la Arad a fost înființat Institutul Teologic Ortodox. Și la București ca și la Arad, în 1948, Facultatea de teologie a fost desființată și reînființată începând cu anul universitar 1991-1992, în urma Protocolului încheiat între Patriarhia Română și Ministerul Învățământului și Științei, în care s-a decis ca institutele teologice cu grad universitar din București, Sibiu și Iași să fie integrate în universitățile de Stat ale orașelor respective („Ministerul - educației naționale – Licodu”).

Evoluția învățământului universitar arădean până în prezent

Vorbind depre interesul comunității arădene pentru înființarea unei Universități în oraș, documentele vremii referitoare la istoria învățământului din Transilvania „și la Arad vădesc un admirabil militantism, cu accente dramatice uneori, al intelectualității arădene pentru înființarea unei Universități în aceste locuri. Preparandia (1812), Institutul Clerical Teologic (1822), Conservatorul de muzică (1833) anticipau ideea de învățământ superior.”

Proiectele academice ale unor oameni de cultură care au urmat: episcopul Ghenadie Raț (1850), Ioan Popovici-Desseanu (1871), Vasile Goldiș (1906), Memoriile din 18 septembrie 1940, din 11,20, 30 ianuarie 1945, sau din 19 august 1947, întocmite de mari personalități arădene demonstrează că „Aradul este îndreptățit, prin strălucita sa istorie, să devină centru universitar” („Înființarea Institutului Clerical Teologic – 1822,” din *Istoric – UAV*).

În anul 1947 s-a înființat *Institutul de Agricultură* care avea două facultăți: *Facultatea de Zootehnie* și *Facultatea de Medicină Veterinară*, care a funcționat doar 9 ani. Apoi din anul 1972 s-a înființat *Institutul de Subingineri*. După declanșarea Revoluției din Decembrie 1989, arădenii au organizat petiții, mitinguri și alte forme de proteste pentru a obține aprobarea înființării unei universități în oraș. În urma acestor demersuri a fost emisă Hotărârea de Guvern nr. 567 din 18 mai 1990 care dispunea înființarea în Arad a unui Institut de învățământ superior pe structura Institutului de Subingineri din Arad („Hotărârea de Guvern HG 567 18/05/1990 -

Portal Legislativ). În felul acesta a luat ființă *Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad*, care a avut printre alte facultăți și *Facultatea de Teologie Ortodoxă „Ilarion V. Felea” din Arad*, continuatoare a Institutului Teologic Ortodox din oraș.

Denumirea inițială a Universității a fost de „Institutul de Învățământ Superior,” care ulterior și-a schimbat numele în Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad, prin O.M. 4894/1991, ca instituție de învățământ superior de stat. Universitatea a aderat la *Magna Charta of European Universities*, de la Bologna 1988, respectând cerințele și standardele țărilor europene dezvoltate, stabilite de *Declarația de la Bologna* din iunie 1999, și elaborate la *Conferința de la Berlin* din 2003 și *Bergen* din 2005.

Trecutul istoric al orașului demonstrează pasiunea comunității arădene pentru educație, evidențiată prin fondarea de instituții ale educației, care au rămas ca repere pentru toată națiunea: Prima Școală superioară Pedagogică (1812), Primul Institut superior de teologie ortodoxă cu predare în limba română (1822) și primul Conservator de muzică din țară (1833). Această moștenire deosebită îi motivează pe locuitorii Aradului să continue efortul dezvoltării educației și culturii la nivel local și național.

Concluzie

La finalul acestei analize dorim să reamintim că centrele mari universitare de învățământ superior din țară, au în mod incontestabil poziția lor pe deplin meritată în formarea și dezvoltarea învățământului universitar românesc. În multe aspecte Aradul privește cu respect spre aceste universități. Însă scopul acestei lucrări a fost să evidențieze importanța Aradului în crearea de instituții de învățământ superior în domeniul învățământului pedagogic și teologic ortodox românesc.

Analizând istoria învățământului teologic ortodox universitar cu predare în limba română, ajungem la concluzia că Institutul de la Arad este deschizător de drumuri în acest domeniu. Comparând evoluția teologiei la nivel universitar din alte centre din Transilvania și din țară înțelegem că multe centre au o tradiție teologică mai veche, însă teologia din acele centre era de altă confesiune religioasă, sau se predă în altă limbă sau, până în anul 1822, era de un grad academic inferior.

Istoria învățământului universitar teologic din Cluj este mult mai veche decât cea de la Arad, începând cu secolul al XVI-lea. Însă universitatea de la Cluj era de confesiune catolică, iar limba de predare era latina. La începuturi, la Sibiu, învățământul teologic nu a fost de nivel universitar, cum a fost cazul școlilor din Arad. Este adevărat că în anul 1786, la Sibiu a fost înființată o școală teologică, considerată printre primele școli românești pedagogice și teologice din Transilvania

La Timișoara, începuturile teologiei ortodoxe se leagă de dascălul Mihail Martinovici Roșu, care a înființat între 1790 și 1794 a organizat un „curs pentru preoți,” în limba română. Însă datorită nivelului academic superior al școlii din Arad, tinerii din Banat și Bihor veneau să studieze la Arad.

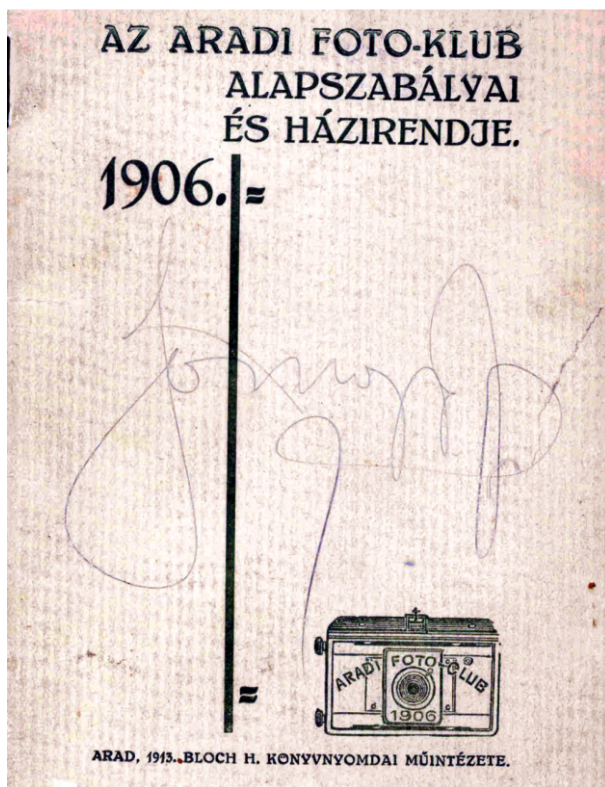
Comparând teologia ortodoxă română din Arad cu cea din alte centre din țară, am observat că la Iași, până în secolul XIX, școlile teologice ortodoxe foloseau limba latină ca limbă de predare, iar în secolul XVIII se mai folosea și limba română. Istoria învățământului universitar la Iași este impresionantă, începând cu anul 1576, *Colegiul Schola Latina*, în 1640 *Colegiul de la Mănăstirea Trei Ierarhi*, cu predare tot în latină. În anul 1835 s-a fondat *Academia Mihăileană* unde se predau și cursuri de teologie. Însă încă din 1822, în Arad funcționa Seminarul Teologic Ortodox cu

predare în limba română. În anul 1860 s-a înființat Universitatea din Iași, considerată prima instituție de învățământ superior din România. În ce privește Facultatea de Teologie de la București, aceasta a fost deschisă în anul 1881, ca parte a Universității din București, și recunoscută oficial în 1890. Vorbim de o dată anterioară anului 1822, când la Arad a fost înființat Institutul Teologic Ortodox cu predare în limba română.

În acest an 2022, Facultatea de Teologie Ortodoxă de la Arad a celebrat 200 de ani de la înființare. Privind în urmă constatăm că tradiția teologică ortodoxă de la Arad se bucură de „o moștenire fabuloasă. Aici au activat episcopi, preoți, profesori luminați care au colaborat 200 de ani pentru binele comun („200 de ani de Teologie Ortodoxă arădeană”).

Celebrarea Bicentenarului Institutului de Teologie Ortodoxă din Arad este un moment important pentru Biserica Ortodoxă și pentru comunitatea academică din țară. Aradul dar și România se poate mândri cu trecutul acestei școli.

Institutul de Teologie Ortodoxă este o mărturie vie că Aradul a fost capabil să fondeze instituții ale educației, care au rămas repere pentru toată națiunea: Preparandia - Prima Școală superioară Pedagogică, Prima școală de învățământ superior de teologie ortodoxă cu predare în limba română și primul Conservator de muzică din România. Trecutul luminos îi responsabilizează pe arădeni să continue tradiția dezvoltării învățământului superior atât la nivel local cât și național.

Fotografia ilustrează materialul semnat de Mircea Boran de la genericul *Eveniment*

GHEORGHE ȘORA 95 GRĂNICERI 2022 - FILE DE ISTORIE

Florica R. CÂNDEA

sau prelungirea unui noiembrie în lumina unei primăveri (ca într-un andante melancolic și grațios cât un adagio înspre recele iernii...)

Motto: „Sosit-a vremea .../un anunț generic/pe care -l întâlnești în fiecare zi/mi-e teamă și mă bucur/de-ntunerice/de conjugarea verbului a fi” (...) „*eu voi dormi de-a pururi împăcat /în satul meu de vise fermecat*”(Gheorghe Șora, 2010 *Teama de întunerice*, 2011 post mortem *Retrăim lumina*)

Context: Istoria satului Grăniceri, un sat patriarhal de câmpie, de pustă, va scrie alte pagini, de-acum, pentru că, exact la 160 de ani de la nașterea lui Vasile Goldiș, un Fiu al Satului, Gheorghe Șora, s-a întors acasă! Imateriala sa prezență va (i)lumina un neant al Marii sale treceri! Generația de dascăli de azi, în frunte cu directorul școlii prof. dr. Krizner Paul, i-a cinstit memoria, cum raze de soare au scâldat frunți și au încălzit inimi!

La Școala din Grăniceri ,cronici de cuvinte vor deveni simboluri! Directorul școlii, Paul Krizner, doctor în istorie, și nu oriunde, ci la Institutul „George Barițiu” al Academiei Române, s-a îngrijit să deschidă, metaforic, cancelaria și să ne ofere o lecție! Deschisă!

Sub cerul liber a fost sfințit un Însemn memorial din marmură în memoria istoricului, scriitorului, publicistului Gheorghe Șora, înălțat la cer în urmă cu câțiva ani (2011). Întors definitiv în sat, Gheorghe Șora, își doarme somnul etern (acum) și la școală!

O seamă de oaspeți a participat la Liturgia amiezilor de toamnă.

Ceremonial: Acesta a fost, pe cât de solemn, pe atât de evlavios și încărcat de emoțional! Copii, îmbrăcați în straie de sărbătoare(provenite din zona de obârșie a familiilor) au constituit cu pâine și sare, momentele de bună primire! Îndătinat! Care nu au fost puține cu de-amănuntul!

Înalte fețe bisericești, în frunte cu IPS Timotei, un sobor de preoți, reprezentanți ai Consiliului Județean Arad în frunte cu președintele și vicepreședintele, reprezentanții Primăriei în frunte cu primarul Petru Claudiu Bătrănuț și viceprimarul, inspectorul școlar general și inspectorul de specialitate, directorii Bibliotecii Județene și ai Complexului Muzeal, corpul profesoral în corpore al școlilor arondate, istorici, reprezentanți ai arhivelor și cercetători, oameni de cultură arădeni, cetățeni și rude, elevi și trecători, au onorat prin prezență și note de civism, desfășurarea sărbătorii.

Undeva, de sub cupola(o)glinzilor)și a grinzilor, o lumină ardea mocnit...era dorul!

Placa de marmură, comemorativă „dr. Gheorghe Șora”, a slăvit clipa amintirilor!

Festiv: În același timp contextual, după dezvelirea și sfințirea îndătinată, a fost inaugurată Biblioteca școlară care va purta numele ilustrului om de științe istorice și ale literaturii. Fiind în anul Centenar al Încoronării, o frumoasă și expresivă Expoziție omagială a furat ochii pe coridoarele instituției școlare.

Ceasul la propriu și la figurat: Desigur, fiecare avem un timp și un ceas, care ne ticăie pașii și ne însoțește minutele și secundele. Ceasul adevărat a fost restaurat de curând și ora 8 e ora începerii! Iar așezarea lor (în recital cu poeme de Gheorghe Șora) este un gest recuperatoriu!

În concluzie: Sumă a sumelor tuturor lecțiilor învățate și asumate, (prin acordarea de Diplome omagiale, Diplome de Excelență și *Actum Honoris*) mai tânărul dascăl, director, Paul Krizner,a fost azi, omul de la catedră, fără catalog dar cu cinstea unei aparte demnități!

DOCUMENTAR-Aradul în timp

ROMÂNIA 1989-2019: Vocația europeană a lui VASILE GOLDIȘ în viziunea lui AUREL ARDELEAN

Marius-Ioan GREC

Motto: *“Am văzut ceva neașteptat: un om milos care mulțumea cerșetorului pentru că-i primise dania. În fond, avea dreptate s-o facă. Fiindcă binefăcătorul există prin cel care primește. Cât de recunoscător trebuie să fie medicul bolnavului pe care l-a vindecat! Nu se știe cine dă și cine primește.”* (Constantin Noica)

Dacă astăzi Aradul este recunoscut ca oraș al Marii Uniri - CAPITALA POLITICĂ A MARIII UNIRI – i se datorează și profesorului Ardelean, care împreună cu alți intelectuali ai Aradului au pus bazele Universității arădene care a preluat numele lui VASILE GOLDIȘ - omul politic arădean care la Alba Iulia proclama MAREA UNIRE.

Nu de puține ori profesorul Ardelean s-a confundat cu profesorul Vasile Goldiș... amândoi fiind mari idealști...

Destinul a făcut ca profesorul Ardelean să treacă spre cele sfinte în Anul Centenerului Marii Uniri, fără a vedea instalat la Arad *Monumentul Marii Uniri*, monument la care a visat și Vasile Goldiș...

Profesorul Aurel Ardelean va fi mereu alături de noi, iar Universitatea de Vest ”VASILE GOLDIȘ” - fondată la inițiativa sa - va sta mărturie prezenței SALE... Pentru Universitatea noastră numele **AUREL ARDELEAN** înseamnă începutul și întregul parcursul de până acum... Aurel Ardelean este sinonim cu Universitatea, care poartă numele lui Vasile Goldiș, cel care spunea tuturor românilor la Alba Iulia că merită să se trăiască pentru un ideal comun românesc și într-o singură țară românească, dar împreună în bună înțelegere cu toate comunitățile naționale.

Aurel Ardelean a încercat să pună în practică, la Arad, principiul lui Vasile Goldiș: ”PRIN NOI ÎNȘINE!”, considerând că România nu se poate dezvolta decât dacă are un popor educat, instruit, bine pregătit profesional, iar vocația lui de dascăl l-a îndemnat să pună bazele unui sistem de învățământ superior la Arad.

Indiferent de critici sau păreri adverse, Aradul nu poate avansa în rândul orașelor de prim rang din România fără a fi un Centru Universitar cât mai puternic în plan național și internațional. Profesorul Ardelean a reușit să pună bazele, la Arad, unui sistem de învățământ medical, sistemul poate cel mai complex, mai costisitor și mai pretențios, pentru că medicina înseamnă viață, sănătate, iar sănătatea este cea mai importantă pentru fiecare dintre noi. Cineva trebuia să încerce și în Arad, iar profesorul Ardelean și-a asumat – cu toate criticile și opoziția - această misiune.

A sprijinit activitatea specialiștilor istorici prin susținerea specializării Istorie la universitate chiar și atunci când mulți considerau că nu este ”profitabilă”. Ce poate fi mai profitabil decât cunoașterea propriei identități? Profesorul Ardelean a pus Aradul pe harta țării și în acest domeniu; a pus bazele Muzeului Memorial Universitar ”VASILE GOLDIȘ”, mai mult chiar s-a implicat în sprijinirea cercetărilor asupra

trecutului; a reînființat ASTRA Arădeană, dar s-a preocupat și de sprijinirea cercetării operelor lui Ioan Slavici sau Tudor Arghezi; a pus bazele Centrului de Studii iudaice din Arad, care a primit numele Academicianului Nicolae Cajal, cel care a făcut posibil visul arădenilor de a avea o facultate de medicina...

Sunt atât de multe domenii sprijinite de profesorul Ardelean, încât cu siguranță ușor poți omite câteceva din domeniile: sănătate, științele umaniste, juridice, economice, inginerie, sport...

A fost un dascăl de vocație, un om de știință perseverant, s-a implicat în politică considerând că oamenii politici trebuie să fie sensibilizați de valorile reale ale societății ... te întrebi cum de reușea să facă atâtea lucruri... era la birou dimineața de foarte devreme și pleca de la birou sau de la universitate / facultate / centru de cercetare, noaptea foarte târziu. Nu s-a menajat și nu i-a menajat pe cei din jur. Era foarte greu să te adaptezi ritmului de viața a profesorului Aurel Ardelean.

Pentru EL, Vasile Goldiș a fost permanent un model.

În 1989 profesorul Aurel Ardelean, în cadrul unei reuniuni științifice, declara: *"Pentru noi evenimentele din 1989 au o semnificație deosebită, fiindcă revoluția realizată de tinerii din acel an ne-a dat posibilitatea de a înființa, aici la Arad, o Universitate, cu mai multe facultăți, în cei 25 de existență, pe care îi marcăm în acest an, am pregătit un număr de peste 60.000 de absolvenți de licență, masterat, doctorat și studii post-doctorale.*

Revoluția din decembrie 1989 a demonstrat pentru întreaga societate românească că Aradul este un oraș cu o înaltă conștiință civică, generația revoluției române fiind atașată valorilor democratice, așa cum odinioară – respectiv în preajma anului 1918 – o altă generație, în frunte atunci cu VASILE GOLDIȘ, se dovedea a fi unul dintre antemergătorii societății.

În 1989, ARADUL, alături de TIMISOARA, au fost primele mari orașe care au dat tonul luptei anticomuniste. Spiritul Aradului s-a făcut cunoscut, în primul rând prin tinerii urbei, mulți dintre aceștia plătind cu viața curajul de a striga JOS COMUNISMUL!

Dacă tinerii au fost printre cei mai înverșunați adepți ai ideilor democrat-liberale, nici dascălii lor, sau cel puțin o mare parte a acestora, nu s-au lăsat mai prejos. Aradul anului 1989 dispunea de o intelectualitate conștientă, ca tineretul Aradului, tineret care a plătit scump ridicarea împotriva unui regim și unui sistem anacronic, acest tineret are nevoie de un sistem de educație cât mai performant, de un sistem de educație atașat valorilor care au generat REVOLUȚIA din decembrie.

Astfel, în primele zile de după căderea comunismului, s-a depus un efort conjugat pentru a transforma Aradul – în ceea ce încă din perioada antemergătoare MARII UNIRI, generația lui Vasile Goldiș visa: O UNIVERSITATE LA ARAD ȘI ÎN ÎNTREAGA TRANSILVANIE. Așa s-a născut Universitatea de Vest "VASILE GOLDIȘ".

Universitatea noastră nu este una simplă privată, este una comunitară, de interes public. Ne bucurăm că absolvenții noștri ocupă – mulți dintre ei – importante funcții publice, sunt antreprenori de succes, medici de renume, profesori, psihologi, economiști, avocați, procurori, judecători etc... apreciați.

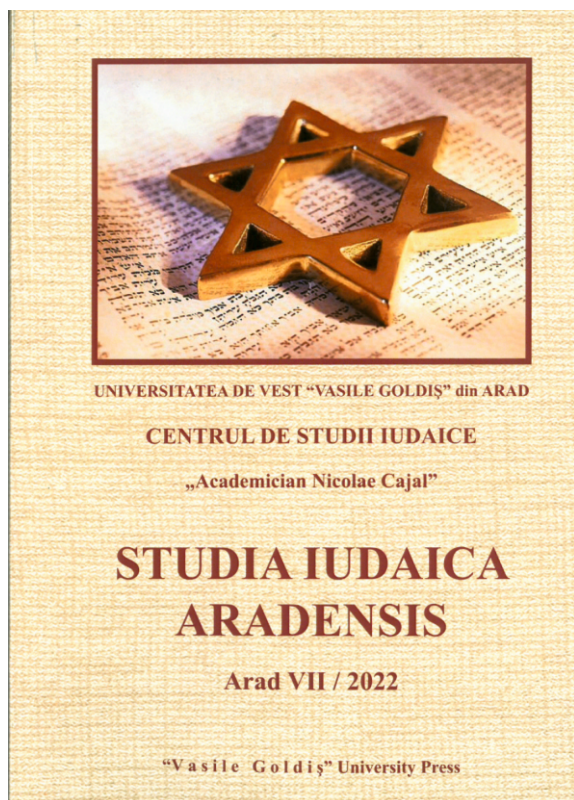
Nu trebuie să uităm că astăzi învățământul privat de utilitate publică - **nu este o alternativă** la învățământul de stat **ci este parte componentă** a sistemului de

învățământ românesc, se supune aceluiași rigori, standarde și trebuie tratat ca atare: fără prejudecăți și cu aceleași unități de măsură. Trebuie să ne ghidăm după un principiu modern, validat de istorie: un om pregătit în cât mai multe domenii este un om care se poate adapta mult mai rapid cerințelor pieții – pe de o parte, iar pe de altă parte - este un om conștient de rolul său în societate, de obligațiile pe care le are, dar și de drepturile pe care i le conferă calitatea de cetățean român și european: este **un cetățean responsabil**.

CREZUL lui Vasile Goldiș, CREZUL lui Aurel Ardelean, poate fi exprimat prin aceeași sintagmă:

PRIN NOI ÎNȘINE!

Primum la redacția Gutenberg

Revista „Studia Iudaica Aradensis” (Arad VII/2022) este editată de „Vasile Goldiș University Press”.

Cu un conținut de peste două sute de pagini, editată în condiții grafice excelente, revista apare sub îndrumarea unui Consiliu Științific, a unui Colegiu de redacție și membri acestuia, redactor șef fiind prof. univ. dr. Marius-Ioan Grec.

•Materialele care compun bogatul cuprins sunt axate pe anumite teme:

•Program
•Articole, studii și comunicări iar coloritul paginilor în imagini încântă privirea lectorului.

Concepția copertei (I și IV) aparține domnului profesor. univ. dr. Marius -Ioan Grec.

Felicităm semnatarii articolelor și chibzuința redactorului -șef.

Florica R. Căndea

DOCUMENTAR-Aradul în timp

AMINTIRI DIN „EPOCA DE AUR” ÎN DIALOG CU SOVIETICII, ÎN AUGUST 1989

Ioan TULEU

Era o zi de august toropitor din 1989, nu se mișca frunza, căldura înăbușea orice inițiativă de muncă și pe la orele prânzului fiind, împreună cu colegul Silviua Petruțiu ne pregăteam să mergem pe ștrand. Cu noi se afla și Petre Kling, șofer și electrician de meserie care ne mai ajuta cu una și alta. Numai că ușa de la intrarea în birourile Universității Cultural-științifice (Casa Prieteniei Româno-Sovietice) se deschide și iată că intră doi indivizi înalți, șateni spre blonzi, eleganți, făcuți parcă pe aceeași măsură. Ne spun bună ziua și ne întrebă: „Aici este Casa prieteniei cu Uniunea Sovietică?”. Le răspundem că da, și ne-am dat seama după accent că nu puteau fi decât sovietici. Noi cunoșteam regulile (protocolul) în asemenea situații și prin urmare i-am invitat politicos să ia loc și i-am întreat la rândul nostru cine sunt și cu ce ocazie pe la Arad. Ne-au răspuns că sunt de la consulatul sovietic și că au venit cu treburi pe la Întreprinderile arădene UTA și Astra Vagoane. Ne-au informat și că au venit cu mașina diplomatică și așa ne-am închipuit că despre prezența lor știe, sigur, și securitatea, urmăriți fiind.

Ne-am scuzat, pentru că nefiind anunțați de vizita lor nu prea aveam cu ce să-i servim, dar am trimis imediat pe Petre Kling să cumpere de la parterul blocului, de la o mică prăvălie numită „Kandia”, ceva tărie, știind că așa se procedează cu rușii dacă vrei să dai dovadă de ospitalitate. De la subiectul acesta a și început și conversația cu cei doi, care ne-au întreat dacă la Arad se poate cumpăra așa, la liber, de băut. Le-am răspuns că da, se mai găsește câte ceva și la liber, dar pe noi ne și cunosc, vecini fiind, vânzătoarele. Discuțiile nu au vizat, deși noi eram pregătiți pentru așa ceva, activitățile întreprinse pentru popularizarea succeselor Uniunii Sovietice, ci au trecut la problemele arădenilor, la viața de zi cu zi în orașul de le Mureș, despre activitățile culturale etc. (În paranteză trebuie spus că nu aveam voie să popularizăm glasnostul, și perestroica declanșate în URSS de Mihail Gorbaciov, deși eram bine informați, fiind alimentați prin ambasadă cu zeci de publicații venite de acolo).

Țin minte că ne-au întreat și de ce antenele de televiziune sunt îndreptate spre vest, la care am răspuns că arădenii se uită la programele maghiare de televiziune și la cele iugoslave. Apoi am fost întreati dacă se găsește carne și produse din carne. Și ce puteam spune, decât că nu prea, dar că Aradul fiind așezat într-o zonă agricolă foarte fertilă și oamenii fiind harnici, cultivându-și grădinile și crescând animale în gospodăriile proprii, orășenii se puteau aproviziona de pe piețele libere din municipiu cu carne și legume. Și tot așa am vorbit despre multe alte lucruri care vizau traiul oamenilor, sentimentele lor. I-au interesat și relațiile cu minoritățile, în special cea maghiară și le-am spus că aceasta cuprindea cam 15% din populația orașului și 10% din cea a județului și nu erau probleme; maghiarii aveau aceleași drepturi ca și

românii, prin urmare nu existau conflicte interetnice. Încet, încet ne-am dat seama că ei urmăreau culegerea de informații, iar noi nu puteam să spunem decât adevărul, altfel ușor observabil, chiar dacă nu prea apăsător, pentru că ne feream și de eventualele consecințe. După vreo oră, o oră și jumătate ne-am despărțit, nu înainte de a-i invita și pentru a doua zi când vom fi mai bine pregătiți pentru oaspeți. Ne-au promis că se vor întoarce a doua zi pe la ora 11, însă ne-au rugat să-i însoțim până la mașină pentru a ne da materiale de propagandă, adică ziare și reviste de-ale lor. Așa am și făcut după care ne-am întors în birou cu brațele pline de maculatură. Dar unde o fi securitatea, ne-am întrebat, dar nu am terminat cu aranjatul materialelor de propagandă primite că s-a și auzit un ciocănit în ușă și imediat și-a făcut apariția „prietenu” nostru, fost secretar cu propaganda la municipiu, dar acum ofițer de securitate Viorel Țenea, economist de profesie.

Acesta s-a făcut că nu știe despre faptul că am avut oaspeți importanți, la care noi am râs ironic, și i-am oferit, pentru că a și solicitat din publicațiile de pe masă; „să vadă și șeful meu ce se mai scrie în Uniunea Sovietică. (Mai adaug că am primit ordin categoric de la partid să nu dăm numic afară din ce primim de la Ambasada Sovietică, dar, deh, acum era vorba de securitate) Am avut grijă să nu-i spunem lui Viorel că urma să ne întâlnim cu sovieticii și în ziua următoare, deși ne închipuiam că vor fi tot timpul pe urmele lor.

Pentru a doua zi ne-am pregătit temeinic, am comandat saleuri de la cofetăria „Libelula”, am făcut rost de cafea adevărată și de vodcă. Însă l-am chemat la întrevvedere și pe prietenul nostru, ziaristul Cătălin Ionuțaș, bine informat despre perestroika și glasnost. Sovieticii s-au prezentat prompt la întâlnire și de data aceasta discuțiile au alunecat spre dizidența românească, spre Doina Cornea, Ana Blandiana etc, despre care ei știau chiar mai multe decât noi. Am intrat cu prudență în jocul lor dar nu ne-am derobat de la răspunsuri și nu am evitat adevărurile incomode politic. Totul era pe muchie de cuțit. Până la urmă am scăpat de oaspeții neinvitați și am trecut la treburile noastre. Eu imediat am plecat la Casa de cultură, unde am fost chemat cu insistență de directorul Viorel Boț.

La întoarcerea de la Casa de cultură în primul birou m-a întâmpina nevasta care mi-a spus să nu merg dincolo, pentru că acolo este unul de la securitate. N-am luat-o în seamă pentru că știam de ce a venit și că tot nu scap de interogatoriu. Ofițerul era însă în sala mare unde îi puneam întrebări lui Petre Kling. Mă tot întrebam la rândul meu ce or fi răspuns colegii mei, ca nu cumva să existe mari discrepanțe și să devenim necredibili și prin urmare suspecti. Așa că m-am hotărât să spun adevărul, atâta cât se putea, dar am evitat să-l numesc pe Cătălin Ionuțaș ca fiind prezent și el. Ofițerul s-a prezentat cine este la întrebarea mea, după care l-a pus pe liber pe Kling și m-a întrebat ce au căutat cei doi de la ambasada sovietică la noi, la care întrebare am răspuns că „aici este și casa Prieteniei Româno-Sovietice așa că este normal să fim vizitați de oameni de acolo”. Apoi i-am spus că am fost întrebați de antenele TV, despre aprovizionarea cu alimente, despre dizidență (aici am mai omis câte ceva) și bineînțeles despre activitățile culturale dedicate Uniunii Sovietice, omițând că am primit interdicție de a difuza mai departe materialele lor de propagandă. Astfel a luat sfârșit un episod al cărui înțeles l-am descifrat mult mai bine după 22 decembrie 1989.

CARTEA ÎMPĂCĂRII, O CARTE-CONFESIUNE, 2022, DRAGOȘ CEAHOREANU

Florica R. CÂNDEA

Dragoș Ceahoreanu este primul fiu al familiei Dumitru și Axenia Colobiuc (născut la 15 mai 1939 în comuna Ceahar, Cernăuți, Ucraina).

Familia se refugiază în 1944, la Arad, Gai, și în acest timp își schimbă numele în Ceahoreanu.

Absolvent al Liceului „Moise Nicoară”, a ocupat diferite slujbe pe raza orașului. Pasiunea pentru arta frumosului nu îl ocolește (fiind priceput în arta modelării lemnului, dar și în arta scrisului).

„*Viața ca o zi sau moara cuvintelor*”(versuri) este prima carte, rod al împletirii cuvintelor vreme de cinci decenii (2007). Va urma un alt volum (versuri): „Lumini și umbre” (ambele volume trădând un poet al romantismului și al sonetelor).

„Octavian” este un volum de proză scurtă, căruia îi va urma (2011) romanul „Coma” (opera fiind compusă și din alte lucrări de sertar, povestiri, memorii, teatru, eseuri (sursa: Horia Truță, Arad-Gai. Scrieri mononografice, vol.II, Arad, 2012).

Cartea împăcării este ultimul volum de versuri, care cuprinde peste cincizeci de poeme cu o tematică diversă: confesiuni-mărturisiri, pamflete, pseudo-sonete.

Volumul este cuprins în peste o sută douăzeci și cinci de pagini (pe coperta întâi (se) răzbate un apus clepsidric sub geana unei turle de mănăstire, iar coperta a patra, conține un poem al autorului „Destin”. Lectura volumului este pe cât de simplă, pe atât de tulburătoare, autorul alegând să-și depene condeiul prin călătorii, gânduri, semne, lumi, timpuri, deșertăciunea vieții, discursuri prozo-poematice ș.a.

Observăm, în acest nou volum, apetitul domnului Dragoș Ceahoreanu de a-și plimba ființa atât printre meditații lirice, cât și prin biciuiele politice: „Iubito, nu știu dacă viu / La tine, să mă vezi pe viu / Sau mai degrabă ca să știu / Cu cine îmi doresc să fiu” (op. cit. pag. 56); „Când e vorba de ciolan / Adierea-i uragan / Mielul blând se face fiară / Unghia se face gheară” (op. cit. pag. 20).

Autorul nu-și uită propria viață ca între două lumi paralele și, cu o grijă de scrib, își cerne... Ciornă de testament: „Mai e puțin și ies din scenă / Slăbit și gârbovit de ani / Și recunosc fără de jenă: / Nu las avere și nici bani” (op. cit. pag. 100).

Dragoș Ceahoreanu scrie cu rimă și fără rimă, silabic și monosilabic, în catrene, dar și în monorime, ceea ce denotă aplecarea spre modalități stilistice lejere: „N-am scris de mult o poezie / Cu rimă, ca o simfonie” (...), dar „Nu moartea mă-nspăimantă, ci viața ce-mi arată / spectacolul sinistru al omului neom” (pag. 96). Iată doar una din concluziile mult prea dure din acest volum.

Și totuși? De ce Cartea împăcării? E un titlu la o carte care (probabil) e un rod al trecerii prin viață! O împăcare cu Sinele! Cu lumea plină de martori și mărturisiri! Cu timpul devenit prieten în lunga călătorie! Prefața volumului este semnată de prozatorul Horia Ungureanu.

În final de volum, domnul Dragoș Ceahoreanu (16.08.2022) își „dă” o... Notă explicativă în care pomenește (și) de anul 2016, când a scris volumul „Călătorie pe mările

interioare ale inimii” (ca un fel de gimnastică a minții), dar nu uită de ceva poeme de sertar care fac obiectul acestei cărți. În multe cuvinte de mulțumire sunt nume dragi autorului: Horia Truță, Marius Golea, Horia Ungureanu, pentru care își deschide inimă cu iubire! Ceea ce am încercat și noi aici. Dragoș Ceahoreanu este un autor profund, cu multiple valențe prinse în virtuți canonice și glasuri metaforice. A fi atipic nu înseamnă că ești de ocolit, înseamnă că nu ești șablonard și că poezia, prin versete și catrene, e cantabilă și ține loc de manșeta plafonardului! Căci, în fond, ce este împăcarea dacă nu învoirea, potolirea, liniștirea, pacifierea, împăciuirea, concilierea prin ea, singura, dăruirea, nouă, cititorilor!

- 1 -

Iubito, nu știi dacă viu
La tine să mă vezi pe viu
Sau mai degrabă ca să știu
Cu cine îmi doresc să fiu
Cât încă nu e prea târziu
Să mă păzesc de-acel pustiu
Al sufletului mort de viu,
Cum n-am cuvinte să-l descriu
Eu, cel cu părul argintiu
Acoperit de un chipiu
Cu cozorocul vișiniu

Și îmbrăcat în pardesiu
De gabardină, maroniu
Uzat, dar fără nici un pliu
Necherchelit de vre-un rachiu
Atunci când m-apucați să scriu
Acest discurs, cumva hazliu.
Rimat așa de fistichiu,
Într-un picior, ușor zbanghiu
Dar bun ca vinul ghiughiu
Cântat de-un lăutar chefliu

- 2 -

Demult un înțelept a zis
Că viața omului e vis
Eu, fără să mă fi dezis,
Iubito, de curând am scris:
Cu tine sunt în paradis,
Dar fără în adânc abis
De așteptare și plictis.
Deci, rezumând acest zapis
Pe cât se poate de concis:
Tu pentru mine ești precis,
Iubito, floare de cais,
Ești îngerul din cer trimis
Să-mi spună că n-am fost demis
Din viața ta ca un proscris,
Că încă nu mi-e interzis
Să cred că sunt al tău cu bis...

P.S.

Dar dacă are altul chef
Să scrie în continuare,
S-o facă – nici-o supărare
Și am să-l recunosc de șef
Un singur lucru doar îi cer:
Să nu facă mișto de limbă
Că astfel trebile se schimbă
Și-n loc de șef,
îi spun hingher

D.C.

- 3 -

N-am scris de mult o poezie
Cu rimă ca o simfonie,
De-aceea vreau ca să se știe
Că n-am trăit o penurie
De inspirație, că mie
Cuvântul nu-i o jucărie
Uitată în copilărie
În cine știe ce cutie
Ca cele din bucătărie;
Că rima mea e încă vie,
Un instrument de armonie
Utilizat cu măiestrie,
când la final de vers adie

Și lin, dar și o vijelie
Ca hula mărilor – stihie -,
Ori ca simunul în pustie,
Bătăi de aripi în tărie...
Puzderii, rimele se-mbie
În coada versului să fie
Întinse ca pe o frânghie
Un stol de rândunici... Bădie,
Pot scoate ca din pălărie
Tot rime într-o veselie
Ca niște pasnglici de hârtie,
Cât cărțile din librărie,
Ori părul de pe scăfărlie,
Pușcăriași din pușcărie
Și peștii dintr-o pescărie
Ori bețivani la berărie
Câți ar tot bea pe datorie
Și-ar cheful pe veselie
Am rime dacă vreți, o mie
Dar e de ajuns, firear să fie!
Doar n-o să scriu o veșnicie

SPECIAL

COLIN FIRTH TRADUCERI

Carina A. BABA

Colin Andrew Firth este un cunoscut actor englez, născut la 10 septembrie 1960, în Grayscott, Hampshire. A jucat în filme de succes, care i-au adus numeroase premii (Academy Award, BAFTA, Golden Globe), dar și dragostea publicului din întreaga lume, numele lui confundându-se cu numele unuia dintre personajele pe care le-a interpretat, Mr. Darcy. Amintim doar câteva dintre filmele care au încântat milioane de spectatori: Discursul regelui (*The King's Speech*), Shakespeare îndrăgostit (*Shakespeare in Love*), Jurnalul lui Bridget Jones (*Bridget Jones's Diary*), Fata cu cercl de perla (*Girl with a Pearl Earring*), Ce înseamnă să fii onest (*The Importance of Being Earnest*), Mândrie și prejudecată (*Pride and Prejudice*).

Printre pasiunile lui Colin Firth se numără radioul, muzica și literatura, astfel că a fost redactor la BBC Radio 4's Today (2010), a învățat să cânte la chitară, dar a răspuns și provocării de a scrie o nuvelă, „The Department of Nothing”. Aceasta a fost publicată în volumul antologic „Speaking with the Angel” (2000), care cuprinde 12 nuvele scrise de autori de prestigiu din Anglia. Volumul este îngrijit de Nick Hornby și a avut ca scop strângerea de fonduri pentru Școala TreeHouse, Londra, unde sunt înscriși copii cu autism grav, printre care, în anul 2000, se afla și fiul editorului acestui volum. Pentru prima dată în limba română, nuvela lui Colin Firth este publicată în revista „Gutenberg – Universul cărții”, Arad, traducere Carina A. Baba. Dragostea pentru literatură a actorului este subliniată și de dorința de a îi ajuta pe nevăzători, în primul rând, înregistrând cărți audio, astfel „The End of the Affair”, semnată de Graham Greene, apare în varianta audio în anul 2012, în lectura lui Colin Firth, fiind declarată Audiobookul anului.

Departamentul Nimicului

(*The Department of Nothing*, antologia „Speaking with the Angel”,
editor Nick Hornby, Penguin Books, 2000)

Tânăra Ema, în cămașă de noapte, albă, alerga printr-o pădure înfiorătoare. Părea o fantomă în întunericul unei furtuni fermecate. Era în acel loc deoarece s-a profețit că singura modalitate de a ridica vraja era ca ea să găsească Grădina Noptii și să ia inelul din mâna maleficului Lucien Lothair, care a condus tot Sardorul cu o mână de fier, creând neplăceri locuitorilor acestui ținut. Pentru a face acest lucru, Emma a trebuit să alerge prin pădure. Întunericul îi furase toată culoarea, de parcă un

vampir îi băuse sângele. Cineva o urmărea. Cum putea să știe dacă alerga către un pericol și mai mare? De fapt, nu putea, așa că trebuia să se descurce, să fugă oricum și să sperie că fugă în direcția corectă. Fata s-a străduit să meargă mai departe, zgâriindu-și mâinile și picioarele de cioturile de stejar puternic și de țisă aspră – după care a dat peste un zid de iederă... s-a luptat cu sălbăticie pentru a-și crea un pasaj prin care să treacă – și, iată! Datorită norocului sau ajutorului dumnezeiesc, copila a căzut peste o ușă care dădea spre Grădina Noptii: aceasta era luminată de lună și plină de frumusețe și liniște. Aici, vântul nu se mai auzea, iar următorul ei părea să nu mai fie prin preajmă. Grădina părea să aparțină de o mare casă sau de un castel, dar acum era uitată. De jur împrejur erau ziduri și ceasuri solare care se prăbușeau, statui vechi, trandafiri, garguie teribile și animale din piatră. Ceea ce nu a văzut ea erau niște fețe înspăimântătoare adevărate, vii, care ieșeau din spatel stâncilor. Apoi, deodată, stând chiar în fața ei, un grup de copii ciudați. Se uitau la ea. Unul dintre ei a întrebat-o: „Cine ești?” Apoi, înainte ca cineva să poată răspunde, această voce asurzitoare a strigat: „Henry! Acesta este numele meu...”

După aceea... nu a mai fost nicio grădină și niciun copil, doar eu, stând lângă patul bunicii mele, probabil întârziat la școală, mirosind ca un eglefin, dorindu-mi ca poveștile bunicii să nu fie mereu întrerupte. Vedeți cât de enervant este? Este mai mult decât enervant, este supărător. De fapt, era nouă fără douăzeci și eram la vreo cinci minute depărtare de o detenție destul de mare, dacă nu deveneam extrem de rapid.

Încă îmi doream ca bunica să continue povestea, dar, acum, când e vorba de punctualitate, ea devine strictă și spune: „Nu mai vorbim, discuția este încheiată.” Ori de câte ori ascult o poveste, îi întorc spre perete ceasul de lângă pat, ca să nu văd ce oră e. Ea spune că nu am voie, pentru că trebuie să respect punctualitatea – dar întotdeauna mă încadrez în timp. Ceasurile sunt cu siguranță pe lista LCSV. Lucruri care îți strică viața.

Adulții cred că sunt fantastici – le plac minutele și le adună ca și cum ar fi făcute din monede sau așa ceva. Profesorul nostru, Shitty McVittie (shitty – rahat, nu am inventat acest nume, așa îi spune toată lumea)... dacă întârzii un minut, consideră că i-ai furat lui un minut și pentru aceasta îți va fura o oră liberă – după școală. Chiar și bunica spune tot timpul: „Fii rapid!”, în ciuda faptului că ea este magică. Este ciudat, pentru că timpul trece cel mai repede cu poveștile ei. Chiar și după ce bunica a spus cuiva că a asculta o poveste e ca și cum ai intra într-un alt fel de timp, care încetinește curgerea secolelor. Așa că, în momentul în care am ieșit din camera bunicii, știam deja că mă voi gândi la restul poveștii până la ora cinci și, probabil, voi avea probleme pentru că voi visa din nou cu ochii deschiși.

Întotdeauna ieși din lumea poveștii cu o mulțime de cuvinte noi și lucruri pe care le poți păstra în cap până data viitoare - și școala ar fi mult mai rea, mult mai plictisitoare, dacă nu ar exista aceste povești, aceste cuvinte, aceste lucruri, în capul tău... în capul meu... Te poate face să devii mai puțin rațional, să te simți smuls cu cruzime dintr-o grădină misterioasă, în miezul nopții, când mama ta te strigă pentru că nu ți-ai mâncat peștele. Așadar, viața ta este făcută din povești și jocuri pe jumătate terminate, care nu se adună niciodată într-un lucru întreg – cu excepția cazului în care este vorba de temele pentru acasă sau de broccoli. Temele trebuie să le faci complet, broccoli trebuie mâncat în întregime, oricât de mult ar dura. Există un nume pentru

toate acestea: majoritatea oamenilor le numesc „viața reală”, dar, de fapt, poartă numele „Departamentul Nimicului”. Nu este doar un singur departament, ci o mulțime de minidepartamente. Broccoli, peștele și carnea cu bucăți albe de vomă sunt din Departamentul Bucătăriei. Școala este Departamentul de Hârtie, unde există o hârtie specială: indiferent ce ai scrie pe ea este greșit. Apoi este Sala de Așteptare a Nimicului, unde ți se spune: „Nu acum, sunt ocupat!”, sau „Încă nu ești suficient de mare!” și toate astea. De aici vin și toate detențiile. Apoi, există un Departament al Curățeniei, care aspiră a doua jumătate din povești și a doua parte din jocuri, astfel încât să nu le mai găsești niciodată.

Adulții cred că ei sunt cei care controlează totul, dar nu sunt cu adevărat stăpânii acestui Departament al Nimicului, deoarece un minidepartament, Departamentul Timpului, deține, în realitate, toată puterea, făcându-i pe adulți să mășăluiască de parcă ar fi niște soldați: unu, doi, unu, doi. Absolut toată lumea locuiește acolo – cu excepția cazului în care ajungi în camera bunicii, unde se află singura cale de ieșire din Departament – totuși, nimeni nu vede asta, deși este evident.

Trucul este să te ții de magie atunci când mergi prin Departamentul Nimicului. Cel mai norocos lucru este că poveștile sunt spuse chiar la începutul zilei. Poveștile sunt cel mai bun lucru din viața mea. Bine, așa că... merge. Deci, cele mai bune lucruri din viața mea: poveștile bunicii, bunica, cărțile lui Tintin, cuvintele încrucișate din „Cronica”, weekendurile, vacanțele, sărbătorile. Și zilele în care domnul McVittie este plecat. Dar cel mai bun lucru este, de obicei, bunica.

Bunica nu mai trăiește în lume, pentru că trebuie să locuiască în camera ei. Ea nu poate urca scările, fiindcă sănătatea ei nu este foarte bună. Ea și-ar dori să poată ieși, și eu îmi doresc asta, dar camera ei și poveștile sunt mai bune decât oricare dintre locurile în care vrea să iasă, și acolo o vizitez tot timpul, deși ea este strictă și verifică dacă m-am spălat pe mâini. În plus, trebuie să îi ceri voie dacă vrei să te așezi. A merge în camera bunicii este ca și cum ai merge în mii de locuri incredibile. Și, uneori, când spune o poveste, mă uit la mâinile ei, care sunt foarte bătrâne și cam umflate, dar și ele mă fac să mă gândesc la tot felul de locuri interesante, care au poteci ce duc unde nu știi, ca o hartă a munților și râurilor țărilor în care ai vrea să ajungi. Și când dinții ei sunt scoși și puși în pahar, îți zâmbesc atât de ciudat, încât crezi că vor izbucni în râs, știind ceva ce tu nu știi. Nu este ca și cu pădurile din capătul grădinii noastre, care nu pot fi explorate din cauza desimii bambusului. Dacă îți croiești drum prin el, poți să ajungi lângă gardul grădinii doamnei Lowescroft, sau, mergând în altă direcție, ajungi la gardul de lângă drum, de lângă Crossways. Atâta tot. Întreaga explorare se transformă într-un eșec total. Dar... când mergi în camera bunicii este ca și cum ai explora un ținut fără gard, fără hotar, fără sfârșit. Cu excepția situației în care te strigă mama. Bunica își face camera să pară mai mare decât lumea de afară, în care vrea să evadeze, și cred că este trist că nu poate să lase în urmă totul și să plece acolo unde își dorește. Totuși, eu vreau să evadez în camera ei, iar ea vrea să evadeze în Departamentul Nimicului. Bunica încearcă să o convingă pe mama să o lase să iasă, să meargă la biserică sau așa ceva. Din acest motiv, bunica vorbește despre dorința de a face ceva și vorbește mult despre asta. Mama spune mereu că va vorbi cu doctorul Morgan și va vedea. Bunica a spus că se simte ca Rapunzel, de care toată lumea a uitat. Ea ne-a spus: „Prințul meu ar avea un șoc urât dacă s-ar cățăra pe ziduri și m-ar vedea acum, nu-i așa? Nu ar fi trebuit să fie atât de binecuvântat în privința asta.” Ea

spune întotdeauna astfel de lucruri cu o voce veselă, dar își face vocea veselă doar când nu este cu adevărat veselă. Este o Mary Poppins care vrea să pară curajoasă. Când este fericită este întotdeauna strictă și se preface că nu este veselă. Este cu adevărat o doamnă.

Max – fratele meu mai mare, care nu se află pe lista mea cu cele mai bune lucruri – spune că este o lașitate să mergi la bunica ta tot timpul în loc să ai prieteni cu adevărat. Îmi spune „Prințul pantalonilor”, ceea ce înseamnă, de fapt, „Prințul fricii” și singurul motiv pentru care nu le-a spus tuturor de la școală este acela că se simte prea rușinat cu fratele lui mai mic. Ei bine, are paisprezece ani și am găsit o poză cu All Saints printre revistele lui din Southampton și are, sub patul lui, un catalog de comandă prin corespondență pentru lenjerie de fete. În plus, tocmai a încetat să se mai joace cu cărțile Pokémon și, cel mai ciudat, am găsit două păpuși Barbie printre jocurile lui. Cred că intenționează să le folosească într-un mod impropriu. El spune că poveștile nu sunt pentru băieți și merge tot timpul în Magazia Răului.

Mi-a fost teamă mereu de Magazia Răului, chiar de nu știu dacă să-l cred sau nu. Aceasta este, în realitate, șopronul din grădina noastră pe care nimeni nu îl folosește, iar Max spune că noaptea vechii saci de ciment care sunt acolo se transformă în niște pitici care te mănâncă. Au înălțimea potrivită pentru a te mânca și nu există nicio scăpare. Băiatul care obișnuia să locuiască în casa noastră înaintea noastră, Christopher Creswell, stătea odată pe podeaua șopronului, când un picic a venit printr-o scândură putrezită și i-a mâncat părți din trup, iar acum trebuie să poarte pantaloni speciali. Deci de aceea nu merg acolo. Probabil că nu este adevărat, dar nu vreau să risc și nici Max nu vrea să fac acest lucru, ceea ce este amuzant pentru cineva care crede că poveștile sunt pentru copii. LCSV (lista cu lucruri care îți strică viața) trebuie să fie mult mai rea decât doar enervantă. Magazia Răului ar putea fi... dar probabil că nu este adevărat și oricum o pot evita.

LCSV este greu de evitat. Ca ceasurile. Ca orarele. Ca detenția lui Shitty McVittie. Ca sarcasmul. Pe acesta din urmă îl folosește Shitty McVittie de mă face să-mi doresc ca bastonul să fie legal – pentru că aș prefera să primesc bătaie, decât să fiu ironizat. Ei bine, nu chiar...

Apoi, este unchiul Toby. Nici măcar nu știu dacă este rău, dar mă înnebunește. Cu câțva timp înainte a fost vicar, decan sau așa ceva, dar asta îl face și mai înfiorător. Cred că a încetat să mai fie vicar atunci când a avut probleme pentru că a mers pe Mitford Road dezbrăcat. Dar nu sunt sigur de asta. Ar putea fi doar un zvon. El este fratele tatălui meu, ceea ce înseamnă că este fiul bunicii mele, dar nici ea nu-l place foarte mult, deși nu vrea să ne spună niciodată de ce... Deci poate din cauză că a umblat gol pe stradă... Nu știu. Bunica îmi spune mereu să fiu cu ochii pe el când vine la noi. Și cel mai înfricoșător dintre toți, deși nu l-am întâlnit niciodată, este O'Hare – al fraților O'Hare. El este agentul de pompe funebre, dar nu este înfiorător doar din acest motiv, adică nu sunt atât de jalnic încât să spun: „Oh! Iată-! Dricarul!” El este înfricoșător pur și simplu, iar capelele mortuare sunt de asemenea înfricoșătoare. Au fost patru frați O'Hare, dar unul a dispărut, altul e un om simplu, al treilea e mort, în ciuda faptului că oamenii spun că este încă acolo, ca partener fantomatic. Fereastra din spate a capelei mortuare se îndreaptă spre linia de cale ferată. Max spune că bătrânul domn O'Hare a fost găsit spânzurat în acea fereastră, care, din acest motiv, a

primit numele „Fereastra Întunecată a Morții”. Dacă cobori pe High Street, trebuie să treci prin fața capelei lui O'Hare's și adesea îl vezi pe O'Hare privindu-te prin draperii de plasă, gândindu-se că ești în ghearele lui. L-am văzut conducând mașina cu sicriul în care se afla bătrânul domn Hesperson și puteai vedea că se gândea: „Asta e încă unul pentru colecția mea.” A venit pentru prima dată aici, pe Walden Bridge, în 1989, anul în care m-am născut. Mi-am dorit mereu să nu fi făcut acest lucru, deoarece am impresia că a venit special pentru mine, să mă aștepte pe mine. Probabil că este o prostie, ca și magazia, dar prostiile sunt mult mai înfricoșătoare decât lucrurile care au sens.

Când am coborât, mama se întreba unde îi sunt ochelarii. Mă simțeam vinovat, stând în fața ei și privind-o în timp ce alerga prin camere, deschizând sertare, căutând printre lucruri... în timp ce ochelarii se aflau la ea pe cap. Întreba mereu: „Unde sunt ochelarii mei?” și era enervată că nu sunt la fel de agitat ca ea. Mi-a spus să mă grăbesc pentru că am întârziat la școală, dar nu m-a lăsat să plec pentru că a trebuit să-mi spună că trebuie să meargă la Underwoods în seara asta, iar tata avea ieșirea lui, pentru că era joi. Tata urăște când mama îi spune „ieșire” activității lui de joi seara. El spune că este socializare, nu ieșire. Dar tatălui meu îi este întotdeauna greu să se certe foarte bine cu mama pentru că este foarte plictisit. Aceasta este din cauză că se exprimă ca un copil. A fost cândva dansator, dar acum a încetat cu dansul, pentru că un consilier i-a spus să aibă mai mult respect de sine. Stă mai ales în toaletă când nu este la serviciu. De când s-a alăturat grupului cu care iese joia, mama își pierde atât cumpătul, cât și ochelarii mult mai des decât înainte. Grupul merge în pădure pentru niște „afaceri legate de lupi”. Sună puțin cam ciudat, ca cei de la Cubs, cu excepția faptului că cineva mi-a spus că toți din grup stau în pădure dezbrăcați – ceea ce nu sunt sigur că poate fi adevărat, deoarece merg acolo chiar și în februarie. Domnul Bowyer de la Abbey National face parte din grup, la fel și comandantul Wing Devonish. Știu că aceștia cântă la tobe și mama spune că se adulmecă unul pe altul. Asta am auzit-o spunând când se certa cu tata. Ea i-a reproșat tatălui meu că nu a sărutat-o de cinci ani, dar își petrece timpul cu directorul de sucursală din zonă, că fac asta în fiecare joi, de la ora șapte, după știri. Nimeni nu ar trebui să menționeze asta. Când a început, acum șase luni, am răspuns la telefon și cineva a spus: „Pot să vorbesc cu Romulus, fiul lui Grey Dawn?” I-am răspus că a greșit numărul. Când i-am spus tatălui meu de Romulus, s-a supărat și mi-a cerut ca data viitoare când îl caută cineva la telefon să îl anunț, dar eu i-am răspuns și lui: „De unde era să știi?” A sunat înapoi, dar nu m-a trimis în camera mea, cum procedează de obicei, pentru a nu fi deranjat. (Va urma)

**CENTENAR LICEUL SPECIAL „SFÂNTA MARIA”
DIN ARAD**

Florica R. CÂNDEA, Carina A. BABA

*Vreme de două zile, Liceul Special „Sfânta Maria” din Arad
a îmbrăcat straie de sărbătoare. Un veac s-a scurs de la înființarea acestuia*

În anul 1922, programul condus de Ioan Cherecheș și Ioan Grama cuprindea atât cunoștințe teoretice (citit, scris în sistemul Braille, cunoștințe de istorie, științe naturale, geografie, religie), cât și practice. (...) Din 1949 până în prezent, instituția și-a continuat activitatea sub diferite nume, fiind coordonată de o succesiune de directori. (...) În prezent, instituția deține o bază materială modernă, săli de clasă, cabinete și laboratoare, bibliotecă, sală de sport, formele de învățământ fiind diversificate. (cf. Horia Truță, *Cetatea Veche a Aradului și Cartierul Drăgășani/Scrieri monografice*, Arad, 2021, p. 168-171. Informațiile au fost luate din *Monografia Centrului Școlar Arad*, 2007, la a 85-a aniversare, manuscris).

Având în vedere importanța acestei școli pe harta școlilor de profil din țară, în general, și a școlilor de profil din ținuturile arădene, în mod special, am stat de vorbă cu profesor Carina A. Baba, unul dintre dascălii școlii sărbătorite. Am axat discuțiile noastre pe câteva pârghii care au fost luate în considerare în acest răstimp de două zile, și anume:

În ce a constat Simpozionul Internațional din prima zi;

Care a fost atmosfera resimțită în școală pe parcursul zilelor de sărbătoare în Centenar;

Cum s-a încheiat ultima zi din această ceremonie a școlii de profil arădene;

Facem mențiunea că prezența noastră în școală a fost în prima zi, 20 octombrie 2022, după amiază, cu prilejul unei Întâmplări literare, care va fi subiectul acestui material la final).

Directorul școlii, prof. Porușnicu Maria, directorul adjunct al școlii, prof. Dihel Daniela, împreună cu tot personalul școlii, indiferent că vorbim de cadrele didactice, personalul auxiliar sau cel nedidactic, au organizat mai multe evenimente cultural-artistice și educative, toate sub semnul Centenarului instituției. Astfel, a fost organizat Concursul Național „Simfonia toamnei”, participanții fiind copiii din școlile speciale din toată țara, care ne-au trimis sute de creații, extrem de variate, dar, în același timp, minunate. Acestea au fost expuse pe holurile școlii, pentru a fi admirate de toți cei care ne-au trecut pragul în aceste zile de sărbătoare.

O altă activitate s-a desfășurat în dimineața zilei de 20.10.2022: Simpozionul Internațional „Trecut, prezent și viitor în învățământul special”. Au

participat, fizic sau online, simpozionul desfășurându-se în format hibrid, cadre didactice din toată țara. Lucrările cadrelor didactice, ale specialiștilor în domeniul psihologiei și pedagogiei, ale oamenilor de cultură din România sau de peste hotare... vor fi publicate într-un volum, aspect care ne îmbucură foarte mult. Simpozionul a fost deschis de dna inspector pentru învățământ special, prof. Milencovici Zagorka și de dna director Porușnicu Maria. În după amiaza zilei de 20.10.2022 a avut loc un eveniment cultural de mare sensibilitate: lansarea mai multor volume de poezie și proză, autorii acestor volume fiind Nicolae Nicoară Horia, Traian Dinorel Stănciulescu, Cristian Dan, Carina A. Ienășel. Cărțile acestora au fost prezentate de prof. Cristina Kuschausen, inspector de specialitate, ISJ Arad, prof. Florica R. Cândea, redactor șef al revistei „Gutenberg – Universul cărții, prof. Diana Petcuț, prof. Alina Grapini („Timpul potrivit” – Carina A. Ienășel), prof. Florica R. Cândea („700 de poeme – poezia cea de toate zilele” – Nicolae Nicoară Horia), prof. Daniela Dihel („Aventuri din viața studenților” – Cristian Dan), prof. Lucia Tudoran („Metamorfozele luminii” – Traian Dinorel Stănciulescu).

Vineri, 21.10.2022, au continuat activitățile Centenarului. La eveniment au participat oficialități arădene și din țară, din cadrul ISJ Arad, UAV Arad, UVG Arad, Asociației Nevăzătorilor, CCD Arad, CJRAE Arad, Arhiepiscopiei Aradului, Penitenciarului Arad, reprezentanți ai alor instituții partenere, precum și directori sau profesori ai școlilor speciale din țară. Emoțiile cele mai mari le-au revenit celor care au fost directori, dascăli sau elevi ai școlii.

Atmosfera resimțită de toți cei prezenți a fost presărată cu trăiri dintre cele mai diferite: bucurie, melancolie, nostalgie, admirație, mândrie, dar mai ales... emoție. Emoția revederii, emoția aducerii în prezent a trecutului și a viitorului, măcar pentru o clipă, la timpul potrivit.

Lansare de carte! Ceremonial scaldat în lumina amiezii și a sărbătorii!

„Toate vin la vremea potrivită/și se duc, pe rand, toate, la fel”... ar fi aura sau apoteoticul celor peste două ore de Lecturi și Literaturi! Lecții în declamare și în prietenia cuvintelor!

Am participat în calitate de invitat și vorbitor! În prezența unei săli pline și calde, au fost lansate (pe viu) trei volume.

Invitatul special a fost poetul Nicolae Nicoară Horia și volumul „700 de poeme - poezia cea de toate zilele”, oferită ca o ofrandă a... Pâinii cea de toate zilele (volum pe care l-am prezentat cu plăcerea catrenelor).

„Timpul potrivit”, volumul semnat de Carina A. Ienășel a fost prezentat de doamna profesor, inspector Cristina Kuschausen și de alte două colege de catedră din școala aflată în Centenar, Diana Petcuț și Alina Grapini.

Desigur, ar fi multe de spus!

Am avut onoarea să mă exprim asupra cadențelor metaforice, a sensurilor și anatemelelor din „Amprente pe suflet” (2019) sau „Timpul potrivit” (2021), care

timp este pentru Carina A. Ienășel al patrulea timp... lingvistic! (după timpurile gramaticale: prezent, trecut, viitor).

Despre cei doi scoboritori din rădăcini moțesti ori maramureșenești, pe fir de balade ori ape de Mureș sau despre rădăcinile lor de dor, alean, credinți sau suferinți (poetice licențe) se pot scrie multe! Fie că e vers liber sau strofe pentru alte timpuri, cei doi poeți au crezul lor! Alter ego-ul și mireasma freneticei muze, călăuze!

O altă lansare de carte (de data aceasta, în proză) a aparținut profesorului de matematică, Cristian Adonis Dan, „Aventuri din viața studenților”, carte care a fost prezentată de prof. Daniela Dihel, director adjunct, care a fost moderatorul întregii întâmplări cultural - literare).

Momentele după-amiezii au fost pigmentate cu intervenții pe zoom (interactiv) cu domnul Traian Stănciulescu (fost elev la Sântana și arhitect la Arad, în prezent, profesor universitar) din Iași, care a vorbit despre ultimele creații editoriale.

Întreaga desfășurare mozaic (poetic prozaic) s-a plămădit în anii 100 ai Liceului Special „Sfânta Maria”.

De aceea, a fost prezentată cartea semnată de domnul profesor Horia Truță, „Cetatea Veche a Aradului și Cartierul Drăgășani”, editată în 2021, care, la paginile 168-171, cuprinde aspecte referitoare la evoluția școlii arădene.

Suntem convinși că astăzi, intercalând momente literare pe lângă alte secțiuni, s-a scris Istorie!

Odată, pentru că aceste lansări, în general, sunt momente din organizare, apoi pentru că doi dascăli ai școlii și-au înscris numele în file de Centenar. Asta în condițiile în care vorbim de Iubire! Altfel! Iubire de profesie, iubire de cuvinte! Iubire de neam și patrie! De locuri și oameni! De copii! Speciali!

Asistența, formată din oaspeți, cadre didactice sau colegi ai dascălilor-scriitori, a fost salutată de fostul director adjunct, profesor Lucia Mariana Tudoran.

În finalul ceasurilor (peste două ore) boeme, a vorbit doamna director, prof. Maria Porușnicu.

Convinsă fiind de latura creativă, și-a felicitat colegii și a întâmpinat cu o aleasă căldură pe cei prezenți.

Ceremonialul de la Centenar va continua și vineri!

File din istoria învățământului național, în general, și al învățământului special arădean la vreme de Centenar vor completa istorii ce vor veni ca surse pentru prezent și viitor, sincretice admisiuni dintr-un alt trecut-100. Atmosfera din Sala de Festivități a fost una a aromelor nepustii din candelice licărind peste care pluteau, ca-n zbor de ecouri, ghirlande verzi de reinnoire și ruginii, de catifelată, arămie, poezie! Asta în condițiile în care, din decorul festiv nu a lipsit ediția de septembrie Gutenberg!

FLORICA RANTA-CÂNDEA – „OPERA OMNIA”

Ioan TULEU

Așa cum ne-a obișnuit deja, Florica Ranta-Cândea, și-a dezvăluit încă o dată, la „Salonul literar Gutenberg”, desfășurat în 15 octombrie, într-o excelentă ambianță oferită de Continental-Astoria, calitățile de organizator și gazdă a întrunirilor cultural-literare, care adună și pun față în față numeroși creatori de opere literar-artistice din județul și municipiul Arad.

Cuvintele calde, vorbele înțelepte și meșteșugit alese, tonul optimist au creat bună dispoziție și au deschis sufletele spre interacțiune și împărtășire reciprocă. Tot cu acest prilej amfitrioana și-a prezentat ultimele volume, proaspăt reieșite de sub tipar: Cartea a treia „IN/OUT cu mine și înafara mea OUT/IN” și cartea a patra „OUT/IN înfara mea și IN/OUT” cu mine”, pe care le-a înmânat cu dragoste celor prezenți. „Cartea a treia este propriul punct de vedere, extras din privirea întoarsă înspre mine (sau a celorlalți înspre mine).

De aceea (aici) e statutul meu personal (de autor/observator, de la subiect la obiect, cu ochi publicistic, de o aparte obiectivare participativă și raportată ca la propriul...fotograf, propriul Eu, al unui Ego primar. De aceea mă însoțesc cu noua carte cât o eliberare și un instrument penru a cunoaște lumile lumești (atâtea!) care îmi furnică panelul ori plevasul”. Am citat din argumentul cu care debutează cartea a treia pentru că explică cel mai bine tot demersul scriitoricesc al Floricăi Ranta-Cândea. Cartea a patra cu ea și despre ea îi prezintă opera de-o viață și, în același timp, confrății într-ale scrisului se pronunță cu luare aminte asupra operei sale despre care spunem și noi că este de o extraordinare complexitate și cuprindere. Florica Ranta-Cândea este maestră a metaforei, șlefuitoare de cuvinte, inventatoare de înțelesuri și câte nu s-ar putea spune despre opera măcenei care este prezentă în mai toate publicațiile din peisajul publicistic arădean, în toate manifestările culturale din județ și municipiu. Scrie de toate și pentru toți.

De aceea îmi este deosebit de greu să prezint cele două volume, pentru că ele cuprind toată lumea văzută și nevăzută (inventată) a autoarei, așa că voi scrie despre câteva episoade (ipostaze) în care am fost convins de valoarea umană și artistică a autoarei.

În urmă cu deja mulți ani, cred că a fost prin 90 sau 91, am efectuat împreună cu mai mulți directori de case de cultură și cămine culturale din județ, o vizită de informare/documentare în țara vecină, Ungaria, aflată deja cu câțiva pași înaintea noastră în democrația liberală. După o săptămână petrecută în județul Bekecsaba ne-am întors acasă însoțiți de colegii maghiari să vadă și ei cum stă treaba la noi. La Curtici, unde doamna Florica era directorul Casei de Cultură am avut parte de o primire cu adevărat originală. O căruță trasă de doi cai superbi, împodobită ca la o nuntă țărănească, încărcată cu un taraf popular ce cânta de bun venit ne-a întâmpinat la

marginea orașului de graniță, iar tinere în costume populare ne-au oferit pâine și sare. Nicăieri în Ungaria nu am avut parte de o asemenea primire. Era acolo simțire de om de cultură dedicat și inspirat, era calitatea de manger cultural cum i se spune acum.

Despre calitățile literare și de cercetător al fenomenului cultural din Arad mi-am dat seama atunci când am citit prima carte sub semnătura Floare Ranta-Câdea: „MACEA vatră, chipuri, rânduiei”, dedicată satului în care a văzut lumina zilei. Atunci am fost convins și de calitățile de monograf, de etnograf și de capacitatea de analiză și sinteză a autoarei, ca să nu mai vorbim de dragostea și de nostalgia după satul și oamenii din Macea cărora le-a dedicat pagini de mare simțire.

Nu demult am asistat și la o demonstrație de critic literar și de bun vorbitor atunci când Florica Ranta-Câdea a prezentat cartea dr. Celus Ciobanu „Unii plătesc pentru alții”, prezentată cu multă acribie, atent studiată și analizată în toate: limbaj, mijloace artistice, construcție narativă etc.

Pe Florica Ranta-Câdea o cunoaște foarte multă lume, deși este o prezență discretă, ai zice chiar timidă, la întâlnirile de la Biblioteca județeană a Societății de Științe Istorice, filiala Arad, nu se înfinge la cuvânt cu orice preț, nu încearcă să epateze prin fraze prea încărcate semantic, nu deranjează pe nimeni cu vorbele sale. Desigur, participă și cu lucrări inedite la sesiunile dedicate cercetării istorice organizate de instituțiile municipale și județene, cu luări de cuvânt asupra altor cercetări dar o face cu mult bun simț și obiectivitate. Dar, scrisul este preocuparea de predilecție a doamnei Florica Ranta-Câdea în care își dezvăluie întreaga ei erudiție.

DINAINTEA ÎNGHEȚULUI ALB

Lucia BIBARȚ

SEMNE DE CARTE

Pe obrazul toamnei,
ca pe al femeii, s-au așezat
trăiri mute.

Farduri intense
acoperă riduri lăuntrice.

Dorul sevei ce se scurge
ară răni roșiatice.

Pletele șerpuiesc ruginiu.

Sângeră carnea pe trupul clepsidrei,
răsuflarea târzie se sinucide duios.

Viața înnebunește pustiu.

Prins voluptos în cromatica
dinaintea înghețului alb,

Timpul se dezbracă de clipă.

DE CE SCRUI FEMEILE... ESEU (NON) DECLARATIV...

Florica R. CÂNDEA

Cu o carte la butoniera lecturii, vom fi pelerini la templul lumii sau *La nord de infinit*, carte semnată de Ioan Vasile Marcu (Mirador, 2022).

Înțelepciunea alegerii acestei *călătorii* este dată de faptul că oriunde am fi prin lume, în general și prin titlul acestui nou volum, în special, catrenele ne însoțesc pașii cu emoția mesajelor.

Nu vorbim despre un sacrament al singurătății, nici de inserții lingvistice acum, ci vorbim de un drum!

Cu aceeași satisfacție a împlinirii culturale îl însoțim și noi pe poetul Ioan Vasile Marcu și încercăm, cu bagajele de care dispunem, să îl călătorim, din vatră până în matcă! De poeme. E misiunea asumată față de pasiunea pentru un apart scriis, care vine, din urma anilor și a celorlalte volume. Noul volum conține o sută de pagini și peste șaiszeci și cinci de poeme.

De câte ori am în mână o carte semnată de Ioan Vasile Marcu, mă încercă o stare de tulburare lăuntrică și, din ghemul (de) *La nord de infinit* mă cuprinde melancolia unei anume stări produse de acel sâmbure creator de profunzimi. Omul de cultură și scriitorul Ioan Vasile Marcu, se trage din înălțimi de munte scoborîtor la câmpie precum o transumanță dureros de dulce. Și acest volum îi rotunjește forța discursului său liric din care, juruind doruri mărturisite, își răsufă armoniile exprimării.

Din Postfața volumului (semnată de prof.univ.dr.Anton Ilica) veți afla parcursul vieții și al scrisului poetului Ioan Vasile Marcu. În cele ce urmează, vom propune câteva considerații de argumentare la genul liric propriu autorului. Întâlnim în carte cultivarea sentimentului de (re)creare și restituire a unei stări de spirit care definesc Eul liric:

Viața mea e numai lemnul/ bun de cruce ori de foc/ după cum arată semnul/ stelei fără de noroc (op.cit.pag.37)

Rostirea rostuirii lirice ușor elegiace, atinge cote apreciabile:

Eu sunt poetul nopților perfecte/ plutind între ispită și păcat/ respir prin mine aur și defecte/ sunt un murdar cu sufletul curat (op.cit.pag.23). Aceste capacități imagistice de antiteze sporesc boemul și intensitatea fluxului liric.

Sunt multe motive și simboluri care potențează registrul formei de exprimare în acest nou volum: lacrima, roua, dorul, lemnul, ruga, trecerea, umbra ș.a (care esențializează un rafinament disociativ aparte).

Iar când voi fi o umbră-n apa lină a timpului/ necunoscut de vânturi/ când toate-n jurul meu vor fi lumină (...) să așteptați la focul din grădină/ un cuget să se-ntoarcă din adâncuri (op.cit.pag.65).

Există în poezia lui Ioan Vasile Marcu textualitate, modernitate dar și tradiționalism, în sensul includerii unor pârgii versatile de istorie, spre a dobândi

forța apartenenței la acest pământ (dominat și de spiritul lui Iancu!):

Iartă-mă că n-am știut /să te cânt cum aș fi vrut(op.cit.pag.92).

Această neîmpăcare a unei absconse mâinii o suprimă dragostei, o dragoste... de poet!

*O, nu mă ține-nchis între cuvinte/ eu sunt un fulg,
tu ești un muritor/ nu mă topi în palma ta fierbinte/
Poetule, eu sunt eternul dor* (op.cit.pag.31).

Răzbate în poemele semnate de Ioan Vasile Marcu un legământ cu făclia mereu lucindă a memoriei neatinsă întru credință și apartenența la familia...plecată la stele!

Dar, aceste *aripioare îngerilor nasc multă pace și lumină de tăceri.*

Mama îmi ține locul/ cărților necitite (op.cit.pag.19).

În sfera semantică din poemele care brodează acest volum nu lipsesc construcțiile de sorginte folcloric- cantabile, dar și cele de înfrumusețare a limbajului poetic, pus în registru de o virtute aparte, prin (în)frumusețare cu prefixe, în poemele "Înfrunzește-mă" sau "Înfrunzirea cuvintelor" ...să înfrunzească cuvintele ...

O îndoială de măcinare asupra concepției poetice este exprimată (alături de imagini vizuale ori descriptive realizate prin epitete, comparații, metafore) prin folosirea prepoziției : "de" cu rol de conjuncție ; "de-ar fi să plec departe primavera (...) s-or stinge lumânări, dar nu de ceară"(iată ,aici și forma de viitor popular în exprimare).

Considerăm, în încheiere/ că, prin alegerea unui titlu care surprinde, volumul atinge *Ars poetica* autorului, explicit revelator, de o exultantă meditație asupra condiției umane, în general, ori a imaginarului expresiv, în special. "E timpul trecerii-cuvant/ mai limpede ca niciodată" (op.cit.pag.81). Nu de puține ori, Ioan Vasile Marcu cultivă definiții și matrici stilistice cufundate într-o profundă resemnare, pentru că... e o vreme a plecării cuvintelor în ploi.

JANE CORIFEANU, DUPĂ ZECE ANI DE HOINĂREALĂ

Horia TRUȚĂ

Anul acesta sezonul expozițional de toamnă a fost deschis la Galeriile Turnul de Apă din Arad cu prezentarea în premieră a colecției de fotografii artistice, lucrate de Jane Corifeanu. Expuse sub genericul *Zece ani de hoinăreală*, cele peste 30 imagini, ilustrează generoasa temă a peisajelor naturale predilect arboricole, fără a fi neglijată subspecia tematică a florilor.

În doctrina creștină natura apare ca o grandioasă construcție realizată în mai multe zile, așa cum este descrisă în cartea biblică a Genezei. Versetul al doilea din primul cânt, e în sine o descriere a naturii, una simplă e drept, dar nu lipsită de majestuozitate: *Pământul era pustiu și gol, iar peste fața adâncului de ape era întuneric*. Utilizând terminologia creată mai târziu de specialiști, putem spune că peisajul primordial era o *marină și o nocturnă*. În zilele următoare, mării inițiale i se adaugă lumina, cerul, pământul, viețuitoarele și omul însuși. Dacă, dintr-un motiv oarecare, creatorul s-ar fi orit în ziua a patra lumea în eternitate, n-ar fi fost decât un splendid peisaj, cu cer înstelat deasupra unui pământ încărcat de verdeață, poiene cu flori, arbori, arbuști, apă. Asupra acestui peisaj se apleacă Jane Corifeanu în demersul artei sale.

Deși spațiul natural se modifică lent, aproape imperceptibil în decursul timpului, peisagiștii se schimbă în funcție de spiritul vremii, dictate de tradiție, cultură, concepții, tehnică, starea de spirit a artistului, sensibilitatea și măiestria lui. Ei au apărut relativ târziu în istoria artelor vizuale, oricum, după portrețiști. Să-i amintim pe așa numiții *pelneri ai soarelui*, primii peisagiști, care cărau în mijlocul naturii, un întreg inventar: aparat mare, casete din lemn, trepied greu, cort – laborator, sticle cu soluții, borcane cu chimicale, tăvi pentru dezvoltat etc. Deoarece, într-o excursie fotografică, ei puteau să realizeze doar puține imagini, priveliștile și unghiurile de fotografiere erau judicios alese, pe o lumină corect plasată. Meritele acestor fotografi temerari nu pot fi negate, opera lor având o rezonanță deosebită mai ales în domeniul documentarului și al topografiei. De aceea, sunt rare imaginile cu valoare artistică și nu este de mirare, într-o vreme când fotografia era considerată o *oglină* fidelă a lumii. Lucrurile s-au schimbat azi, nu atât datorită noilor tehnologii perfecționate, cât mai ales dezvoltării altor concepții, formate asemenea picturii, în expoziții și saloane de *artă fotografică*.

Jane Corifeanu s-a apropiat de peisaj, ca una care nu vede în mediul natural un loc de refugiu romantic încărcat de farmec, cu luminișuri însorite, căpițe de fân sau sate colinare. Ea nu se lasă îndrumată de vederi largi panoramice, în care planurile să se succedă până la neglijarea detaliilor. Chiar și lumina este cea din natură, văzută în miezul zilei și transpusă pe întreg spațiul imaginii cu tonuri savant orchestrate. Ea urmărește să redea spectacolul colorat al naturii, într-un singur anotimp cu priveliști rânduie în miezul zilei, când umbrele sunt estompate, dispar s-au devin diafane după o logică severă. Cerul ocupă puțin loc, spațiul mărginit pare să se contracte, iar linia orizontului lipsește, vederea în adâncime fiind ecranată de vegetație. Arborii din prim plan, covârșesc prin detalii pline de armonie calmă, întregul peisaj degajând liniște.

Pădurea, masa organică verde, e categoric vocația absolută artistei, cheia succesului său. Ori tocmai intuirea vegetalului ca fire a pitorescului, o face pe Jane Corifeanu o peisagistă în sens major, stăpână pe culoare și nu un vânător de picanteriori ieftine.

NU TOATE OPERELE SUNT CAPODOPERE

Valeriu ILICA

Rugat la un seminar, de către un grup de studenți filologi – simpatici, entuziaști și interesați – să creioneze o definiție sau numai să exprime un punct de vedere despre *instituția talentului literar*, eminentul profesor Ștefan Munteanu a făcut, în stilul său, o amplă, inedită și convingătoare prezentare a acestui, pe cât de rar, pe atât de râvnit și de revendicat fenomen creator. O zestre din naștere. Sau, poate, dobândită. Nu se știe încă. Nici cum, nici când, și nici de la cine.

Cu toate astea, nu-ncapă îndoială, talentul ți-este dat. În schimb, meșteșugul scrisului se învață. Cu greu, fir cu fir, fărâcă cu fărâcă. Închid paranteza și revin la profesor. După primele fraze, se vedea de departe că l-am găsit pe magistrul acasă. Ca de fiecare dată, a început zâmbind. Avea o voce caldă, o privire blândă și o ținută demnă, până la distinsă, de actor tragic. Și, nota bene, ca întotdeauna, e foarte pregătit. Dar ce era mai important e că dascălul nostru e dispus să livreze. La greu, în premieră și de calitate. Așa că, vreme de o oră, cu pauză cu tot, ne-a plimbat prin toate tratatele de Poetică. Prin cele de Știința și de Teoria Literaturii. A început (cum, altfel?) cu Aristotel. A continuat cu Boileau și Baudelaire, cu Herder, cu frații Schlegel și Madame de Staël, ca să-și încheie excursul, de-a dreptul admirabil, cu somitățile din vremea aceea. A anilor 1970 – fac convenita precizare. Toți cei prezenți ascultam cu urechile, cu ochii, dar, mai ales, cu sufletul. Din păcate, am reținut doar câteva idei. Câteva crâmpie sau frânturi, pe care încerc să le reconstitui și să le redau, pentru adevărul lor profund. Pentru frumusețea, precizia și puterea lor evocatoare. Totul, cu aproximația permisă de trecerea timpului.

Așadar, *talentul* – susținea convins, cu exemple concrete și cu argumente filologice, doxatul profesor – este poarta de intrare în literatură. E taina ce stârnește condeiul. E o afacere de care nu te poți debarasa. E ca drogul. Creează dependență. Talentul te supune și te domină. Te provoacă. Îți cere socoteală. Din cauza lui, ai nopți de gânduri și nesomn. Deși nu i s-a descoperit încă formula chimică, cert lucru, te bucură și te atrag chinurile lui. E o osândă la care ne înhăimăm de bunăvoie și de care nu ne mai lecuim niciodată. Și, totuși, în toată această nebuloasă, talentul există. Îl ai. Sau ... nu-l ai! Cale de mijloc nu încap. De aceea sau tocmai de aceea, talentul nu e job. Nu e meserie.

Talentul e vocație. E binecuvântare. E tot așa de adevărat că, dacă-l ai, talentul devine trudă, transpirație și travaliu. E un interminabil sacrificiu. Da, pentru că în artă nimic nu se poate face frumos și valoros, temeinic și trainic, fără sacrificii. Și, adesea, fără jertfă totală și sacrificiu suprem. N-o spun eu, ținea să sublinieze profesorul. A demonstrat-o meșterul Manole. De aceea, arta e pactul cu nemurirea. Și e scris în regula jocului: cine nu trage sau trișează ajunge la triaj. Sunt oameni – își ducea ideea până la capăt – care vor neapărat să-și demonstreze și să se convingă că au talent. Și – din păcate pentru ei – o fac până la autoflagelare. Dacă nu-l au e și mai grav. Îi chinuie

și pe alții. Îi terorizează cu încercările și cu insistențele lor de a le demonstra că au talent. Că sunt ... talentoși! Concluzia?! Nefericiți sunt – pe persoană fizică, vorbesc – și într-un caz, și în celălalt. Dar – căci există întotdeauna un dar – avem și o veste bună. Există și un revers al medaliei: talentul nu pleacă în concediu niciodată. Iar, din această perspectivă – zâmbea superior, satisfăcut și sibilinic domn profesor – fiți fără teamă! Ampretele talentului se văd. Acum, coborând, fie și pentru o clipă, cu picioarele în țărână, fie-mi îngăduiți să spun că talentul e ca buruiana. Chiar dacă-l sapi la rădăcină, talentul nu piere. Așa credem noi, și tot așa credeau și cei de odinioară – închidea paranteza profesorul..

Tot atunci, în acel inegalabil seminar, i-aș zice marca „unicat”, cu tactul, eleganța și delicatețea-i bine cunoscute, ne-a cerut să reținem că între talent literar și geniu în literatură, e o mare deosebire. Dacă talentul, indubitabil, e har și e dar, geniul nu are grade de comparație. Geniile nu se supun regulilor. Și nici mai marilor lumii. Geniile sunt titanii care își asumă și acceptă, contemplă, savurează și suportă năpasta îndrăznelii. Sunt prometeii care, asemenea înlănțuitului din legendă, gustă cu înțelegere, înțelepciune și hyperionică resemnare, din cupa nerecunoștinței oferită de cei pentru care s-au jertfit. Mari spirite, geniile sunt plenitudini. Sunt specialiștii acțiunilor speciale. Sunt *aleșii* care dau sens lipsei de sens. Sunt răi cu cei răi și buni cu cei buni. Sunt oamenii absolutului și ai perfecțiunii, chiar dacă aceste două aspirații sunt cel mult întrezărite, niciodată atinse! Și, totuși, doar geniile au cheia și codul comunicării cu Esențele. În fine, sunt poeții trăirilor grozave. Nu cred decât în ei și în eternitatea gloriei lor. Riguros, metodic și convingător, și-a încheiat pledoaria cu un celebru citat din Ovidiu al nostru – exilatul de la Tomis:

*„Ca geniul și gândirea nimica nu-i etern!
Eu nu mai am nici țară, nici prieteni, nici cămin,
Și despuiat eu fost-am și sărăcit deplin
Dar nici cezarul însuși n-a izbutit să-mi ia
Talentul, mângâierea și bucuria mea”*

Întrebat la un moment dat de către unul dintre studenți de ce se scrie și literatură de calitate îndoielnică, răspunsul profesorului a fost atât de prompt, încât parcă dintotdeauna l-ar fi avut la îndemână: *Pentru că nu toate operele sunt capodopere*. Și, e bine. Și, e normal să fie așa – a adăugat dascălul nostru de Istoria Limbii Literare – de vreme ce, cu fiecare carte nou apărută, limba în care a fost scrisă iese mai întărită. Iar asta e cu atât mai mult și mai bine, dacă e „made în limba română”. Așadar, publicarea unei cărți este identic egală cu momentul rodirii. E cântul final al epopeii scrisului.

Dacă bine îmi amintesc, și-mi amintesc de parcă mai deunăzi s-ar fi întâmplat, în final, ne-a dat un sfat. *Laudele!* Atenție la laude! Să fiți mai zgârciți cu laudele. Să le folosiți ca medicament. Cu prudență. Cu simț și măsură. Doar în doze rezonabile. Altfel, riscați reacții adverse și ajungeți la efecte nedorite. Sugestia este valabilă și pentru propria voastră persoană. Ca atare, feriți-vă și nu vă puneți singuri în vitrină! Ca să-și argumenteze afirmația, a venit cu un exemplu care ne-a surprins și ne-a cam pus pe gânduri. Ne-a dezarmat pe toți auditorii. Atunci, prin anii 1960, când i s-a propus o ediție completă a operelor sale, în modestia sa proverbială, arogantul Arghezi le-a botezat simplu *Scrieri*. Și, în ciuda insistențelor unor adulatori sau aplaudaci, Scrieri au rămas.

Tot atunci, în acel seminar, dar de această dată doar din proprie inițiativă, într-un moment de respiro, a tras o raită și a făcut un scurt popas în „grădina” umorului – copilul de suflet al domnului profesor. Al analistului și criticului literar. Feblețea cronicarului și plăcerea publicistului ce era. A umorului, ca prezență în opera literară. Ca manifestare artistică și categorie estetică, punând accentul pe rolul, importanța și efectul pe care îl are acesta asupra cititorului. A spectatorului sau telespectatorului – după caz. Detaliile, dedesubturile și finețurile invocate atunci îmi scapă. În schimb, am reținut una dintre idei. Poate, cea mai importantă: umorul este apanajul oamenilor inteligenți. A minților luminate. E clasa de mijloc a oricărei literaturi. Trecând la exemple și la exemplificări, a început cu Creangă: casa Irinucăi, pupăza – ceasornic și Calul Bălan. A continuat cu moș Luca, Ivan Turbincă și Chiorpec Ciubotariul. La nenea Iancu a zăbovit mai mult. E și normal: Agamiță, Pristanda și madam Parigoridi. Don Mitică, Bubico și Papadopolina – fiecare cu fișa sa personală. Dar toți, cu naturelul simțitor. Din criză de timp, ceilalți titulari din primul unsprezece al umorului românesc au fost doar nominalizați: Cincinat, cu epigramele; Păstorel, cu epitafurile; Mușatescu, cu Spirache – catindatul nostru, iar Toni Bacalbașa, cu al său Moș Teacă. La citirea catalogului marilor umoriști ai lumii, au răspuns „prezent”: Aristofan, cu Broaștele; La Fontaine, cu Fabulele, iar Moliere, cu întreaga-i menajerie. N-a absentat Rabelais, părintele lui Gargantua, dar nici Cervantes, cu iscusitul Hidalgo, Dona Dulcinea și calul Rocinante. Cu morile de vânt și Sancho Panza, scutierul.

Am vrut să povestesc povestea seminarului despre talent și geniu și genialitate, despre laude, lăudăroșenie sau despre modestie în artă, pentru că, de-o vreme încoace, tare ne mai lipsește autoexigența. Autoexigența și autoevaluarea. Iar ca tacâmul să fie complet, mușcăm mult prea ușor și cu prea mare poftă din mărul otrăvit. Sau, numai pactizăm cu șarpele care-i oferise Evei mărul.

Am povestit-o cu simpatie și cu admirație, cu recunoștință și cu pietatea cuvenită unui mare dascăl. Nu exagerez spunând, chiar cu riscul de a mă repeta, că Ștefan Munteanu e mentorul model. E proful care a rămas în loja sufletului a generații și generații de studenți. E Omul care văzuse multe și care le știa pe toate. Cunoscut, chiar celebru în Timișoara, și prin valoroasa și voluminoasa sa bibliotecă, domnul profesor a fost un mare iubitor de cărți. Un protector, un partizan și un promotor al cărții. Obișnuia să spună studenților săi că pentru un intelectual care se respectă, cartea e, sau ar trebui să fie, un membru al familiei. Sau, cel puțin, un sfetnic bun.

POEZIA DORULUI - LA NORD DE INFINIT

Mira ODAGIU

Trăind anxios, într-o lume zbuciumată și haotică care parcă și-a pierdut direcția și sensul, omul contemporan se salvează întorcându-se spre ancorele interioare și certitudinile sufletului: credința în Dumnezeu, iubirea, dorul de părinți și de satul copilăriei, amintirile edenului pierdut al copilăriei și adolescenței, frumusețea fără seamăn a naturii și a oamenilor locurilor natale. Acestea sunt trăirile pe care volumul de poezie *"La Nord de Infinit"* al domnului ofițer Ioan Vasile Marcu reușește să le trezească în sufletul și în memoria afectivă a cititorului contemporan.

Născut în 14 martie 1955, la Sălciua (pe valea Arieșului), Ioan Vasile Marcu este un poet prolific având la activ patru volume de versuri: *"Lacrime de seară"* (1993), *"Cerule interior"* (1997), *"Iarbă pentru îngeri"* (2006) și *"La Nord de Infinit"* (2022), dar și un membru activ al grupării și revistei culturale Gutenberg.

Anticipând conținutul volumului, coperta – o superbă imagine autumnală a Munților Apuseni ce se pierd în înfinitul creației - ne introduce în lumea DORULUI poetului pentru paradisul pierdut al copilăriei unde încă se mai aude glasul dulce al mamei, muștrarea molcomă, dar apăsată a tatălui, ori liniștea fremătătoare a tărâmurilor magice din Țara Moților.

Prin cele 66 de poezii ale volumului, poetul – "Îmblânzitorul de cuvinte" – își mărturisește crezul poetic *"Eu sunt cel ce vine din balade / C-o floare de culoarea vșniciei / Sufletul meu între cuvinte arde / Lăsând văpaia-n lumea poeziei"* și recrează prin lentila nostalgică a timpului *"măsurat în cuvinte"* universul reconfortant al *"vechiului leagăn cu tainice chemări"* ce stoarce uneori cititorului *"o lacrimă de seară"*...

Temele literare majore abordate și prozodia ne duc cu gândul la tradiționalismul literar: creația *"Îmblânzitorul de cuvinte"*, *"Eternul dor"*, *"De-ar fi să plec"* dorul față de satul natal *"Eternul dor"*, *"Dor de Apuseni"*, *"Fiu de țaran"*, părinții și casa părintească *"Mama"*, *"Bunicul"*, *"Maica mea"* *"Ultimul colind"*, iubirea *"Omul fericit"*, *"Fără tine"*, patriotismul *"Dor de Iancu"*, *"Raza de stea"*, *"Avram Iancu"*, credința în Dumnezeu *"Psalm"*, *"Învață-mă, Doamne"*, *"Rugă"*, *"La Nord de Infinit"*, devenirea și marea trecere *"Să pleci copil"*, *"Adolescentul"*, *"De când eram copil"*, dar apar și elemente de modernitate formală în a doua jumătate a volumului unde poemele devin asimetrice utilizându-se ingambamentul *"Un poem"*, *"Un tânăr învață"*, etc.

Poeziile lui Ioan Vasile Marcu au când muzicalitatea doinei, când muzicalitatea baladei și recrează nostalgic lumea pierdută a sentimentelor curate, umane, firești, lumea înțelepciunii și a bunului-simț a oamenilor cu frica de Dumnezeu și de păcat, lumea iernilor troienite și a nopților sub clar de lună, lumea adolescenților care pleacă de acasă urmându-și *"visele fierbinți"*, lumea în care *"MAMA ÎMI ȚINE LOCUL CĂRȚILOR NECITITE"*...

Cred că e lumea de care ni s-a făcut DOR tuturor ...pentru că în ultimul timp *"sufletului meu i s-a făcut frig..."*

LECTURI ȘI LITERATURI-RECENZII

O PASIUNE DEVENITĂ MISIUNE

Valeriu ILICA

Fiecare om – vrem, nu vrem, ne place, nu ne place – are viciile, metehnele și mofturile lui. În ce mă privește, recunosc cinstit: îmi plac cărțile bune. Cărțile bine scrise. *Timpul potrivit*, volumul de versuri apărut la Mediapress, sub semnătura doamnei Carina A. Ienășel, este o astfel de carte. O carte care, încă de la primele pagini, trezește curiozitatea. Și care, iată, mi-a stârnit condeiul. Aștern pe hârtie aceste gânduri și impresii, cu *Timpul potrivit* în față.

Este o carte ceva mai aparte. Are o geografie poetică ce se parcurge singură. Dar la modul interior. În fond, e o vâslire inversă. Nu înainte, ci una, intimă, înapoi. Una în care Carina evocă, reînvie și recheamă. Oficiază pe altarul aducerii aminte. Și întotdeauna, o face cu duioșie. Cu drag și cu dor. Astfel citită și analizată, este o carte confesiune. O rememorare. O dispută cu timpul. Cu sine și cu eul poetic. Chiar dacă pentru autoare, singura eternitate este clipa, clipa trăită frumos și la cea mai înaltă tensiune, după părerea mea, *timpul*, în curgerea sa molcomă, monotonă și neîntreruptă, i-aș zice heraclitiană, este și va rămâne drapelul de luptă al volumului. De pe alt palier privită, e o poezie puternic vascularizată.

O poezie clădită pe cuvânt. Pe cuvânt, repet, nu din vorbe. Mai mult, e o poezie care încearcă să cuprindă în cuvânt ceea ce cuvântul nu reușește să cuprindă. Citind-o, simți că respiri aer poetic. Că ici parte la o liturghie laică. Că ți se oferă o baie de lirism. Care te bucură și te încântă. Te odihnește și te bine dispune. A bună seamă, poezia Carinei oferă și conferă o adevărată terapeutică muzicală. E scrisă cu suflet, din suflet și pentru suflet. Chiar dacă, oarecum, mă grăbesc, nu greșesc afirmând că fibra medulară a poeziei sale este prospețimea. Inefabilul și ineditul. Imaginea poetică surpriză, întotdeauna fundamentată pe o intuiție ingenuă, bogată. Remarc și recomand spre lectură *Câmp de mușețel*, *Cântec de iarnă*, *Cât nefiresc e-n liniștea aceasta sau Verdele-și revarsă veselia* – excelente metafore, toate cu aromă de amintire. Toate, amintiri cu aură și prozodie de parfum. Spre încântarea cititorului, sunt poeziile în care încă se mai aude bronzul clopotelor de altădată. Dar, și altele, multe altele, în care tăcerea vorbește de-a dreptul curat, tainele-și mărturisesc în noapte împătimită gânduri de lumină, iar liniștea vremuie-n alb. E timpul dezmarginirilor! Poeta își ascultă gândul și așteaptă să-și audă propria tăcere. Nimic mai simplu. Suntem pe tărâmul tainei, necuvântului și tăcerii. Cuvântul poetic – „adevărat fascicul de lumină” – nu se născuse încă. E undeva ... departe. E dincolo de cuvinte. Aș îndrăzni să spun că aici nu intervine decât arta poetică, crezul artistic și stilul de lucru al autoarei, tehnici ce țin de pânza freatică a inspirației sale.

În schimb și-n contrapartidă, în podgoriile Carinei, zorile sunt liniștite. Strugurii, chiar dacă nu se coc, agonizează-n vie. Pregătesc și se pregătesc pentru momentul adevărului. Al marelui adevăr: *in vino veritas*. Ascultați! „fiind știut de la-nceputul

lumii/că-n vin e ascunsă taina-nțelepciunii,/de e băut încet, pân' la chindie,/când strugurii agonizează-n vie!...” E un adevăr profetic, rostit pentru prima dată, într-un moment de fericită inspirație, de marele poet Alceu din Mitilene – întemeietorul cântecului bahic și de banchet. Se întâmpla ... de mulțor poveste ... odinioară, în urmă cu 2500 de ani.

Oricum și oricare ar fi „adevărul” atribuit lui Alceu, un lucru e cert. Carina trăiește poezia. O trăiește și suportă tortura ei suavă. Da, pentru că ea știe prea bine cât de mare este deosebirea între a avea ureche muzicală și a face muzică, între cultul poeziei și cultivarea ei. Mai pe directă spus, pentru Carina, poezia e *o pasiune devenită misiune*.

Clasic în formă și modern în abordare, viziune și conținut, *Timpul potrivit* are o temperatură stilistică și o textură tematică bine amprentate. Legătura cu glia și vatra natală, cu stihiiile, obârșiile și străbunii sunt doar câteva dintre ele, dar și cele mai la îndemână: „e iminentă aducerea aminte:/ madlena mea miroase a păduri - / timpul îmi curge lin către sorginte,/ ademenindu-mi dorul de străbuni...” N-am nicio îndoială; pentru Carina, satul străbunilor săi este patria omului harnic și cinstit, drept și generos. În plus, pentru copilul din ea, e spațiul ideal pentru o copilărie ideală.

În același timp și în egală măsură, Carina ne propune o poezie a naturii. Una în care adună și înobilează „tot pământescul cerului din noi”. Începe cu lumina, cu spectrul ei tainic și minunat. Urmează în ordine: Soarele care-i ridică poetei mingea la fileu. Nota bene! E „Soarele furat de Prometeu, să-i țină de urât și de lumină.” Ca întotdeauna, îl însoțește zarea. Zarea „ce poartă pe aripile ei o sută de gânduri și-o mie de zmei”. Nu lipsesc vântul, viscolul și ploaia de lumină. Ninsorea și visele cu „amiro de veșnicie”. Via și vinul. Munții și, neapărat, pădurea. Trebuie spus, și o spunem acum, că în ermitajul poeziei sale, pădurea are un loc privilegiat. Unul de prim plan, unul de comuniune până la contopire cu pădurea. E și normal. Pentru noi, românii, încă din vremea bătrânilor din vechime, pădurea a fost un început de catedrală. Cu o mică precizare! Pădurea nu este generoasă decât cu cei care se conformează chemărilor ei. „O, rămâi”... a marelui Eminescu este legământul cu pădurea, pe care, obligatoriu, trebuie să-l știm pe de rost. Cu pădurea, insist și repet, dar și cu oamenii în care „se aud privesne, de parc-ar fi născuți din cânt”. Din creștinescul leri-i ler.

O simplă, dar atentă, privire pe ecranul poeziei sale este absolut suficientă ca să constați și să te convingi că în viziunea Carinei, până și *Erosul* e tot o înțelepciune a naturii. E prima și cea mai mare înțelepciune a Creației. E „minune ruptă din minune”. E „cruce și răscruce” (pag. 180) Cât despre cuplu, e „ un enunț afirmativ complementar”. O voință în care EA pare a fi „o umbră de atribut adjectival”, iar EL „surâs și operă de artă”. Un „veșnic complement sociativ”, totul petrecându-se în armonie și în echilibru. În curăție și tăcere. Cu discreție, delicatețe și decență. Totul, într-o liniște mai liniștită decât liniștea însăși. O liniște ce „vremuie-n alb” – ține să ne asigure poeta. Tot timpul, dar, de preferință, în punctul când se rumenesc zorile. Când „stai s-ascuți cum plâng pe deal, în vii,/ doruri adânci scăpate din privire”: „mustește noaptea-n vinuri și-n stihii/ și nu e timp să mă opresc pe cale,/ cu atât mai mult cu cât te poți ivi/ pășind prin iarbă-nsingurat și-agale.../ că nu-mi mai pasă-i doar o vorbă-n vânt,/ cum multe sunt rostite la-ntâmplare,/ de-aceea-mi place să te țin în gând/ ca într-o de lumină închisoare”(s.n.)

Sub aspect cromatic evaluată, în poezia Carinei predomină albul. Albul pur, curat, imaculat, cel mai adesea, albul dalb. Pe ici, pe colo, întâlnim albastrul, verdele și roșul aprins. Dar și portocaliul de la pag. 160 rupt direct „din curcubeu, care umblă roata vieții, umblă teleleu”.

Ajuns la ultima pagină cu lectura, încerc o concluzie, fie ea și aproximativă. *Timpul potrivit* este un desant poetic reușit. Întâlnești aici toată claviatura liricii sale. Stilistic și tematic, e o primenire. Chiar o renovare. Da, categoric da, pentru că, din păcate, sunt tot mai puțini cei care se încumetă pe drumul Damascului. În schimb, în cartea de care ne ocupăm, Carina o face. Tocmai de aceea are dreptul, dar și datoria de a continua.

Așadar, o poezie scrisă cu grija potrivită. Din cuvinte bine potrivite. Totul la timpul potrivit. Nicio amprentă, niciun înseamnă, nicio inscripție la timpul pierdut.

NOTE DE LECTOR

Florica R. Căndea

OPINII DE PRESĂ

Editura Ștef, Iași, 2022,

Autor: **Anton Ilica**

Volumul de față înseamnă, printr-un colorit aparte, (re)nașterea, în palmaresul autorului, a volumului de autor 20, care le completează pe celelalte, apărute la edituri universitare ori de prestigiu din țară!

Aceste opinii de presă însumează mănunchiuri de eseuri, prefețe, recenzii, articole, studii .ori alte ocazionale texte, apărute în reviste de specialitate și publicații cotidiene.

Mărturisitorul, prof.univ.dr. Anton Ilica, ni se mărturisește prin (auto)Prefață (pag.11/14) cum că scrisul, ca hrană de suflet, prin stilou și stil nou, i-a prilejuit, de merit și de bunăseamă, un loc în loja filialei Arad a Uniunii Ziariștilor Profesioniști.

2022 este anul al patrulea de Mărturisiri literar-jurnalstice (în primele trei pe o canava în alb -negru oximoronic), prezentul, fiind în *verde crud*, *verde crud/te mai văd*, *te mai aud*, într-o toamnă alungită în verdele unei alte primăveri!

Suntem onorați să aflăm (deși istoricul literar și doctorul în Științele Educației ar fi meritat un raft întâi în revistele de specialitate!) că suntem, noi...*foaia culturală*...Gutenberg, scaunul care nu îi scârțâie când publică, alături de site UZPR și site Critic Arad!

Aceste vremuri ne sunt contemporane, domnule profesor universitar doctor Anton Ilica, și ,”fiind contemporani cu fluturii, cu Dumnezeu” (Lucian Blaga), nu ar trebui să ne mai sperie *fluturii* care se zbat în stomac de diletanți și veleitari (personal, știu prețul...vânzărilor și vânzărilor de marfă ieftină dar, crezul meu a suferit în vara aceasta o mutație definitivă și nu mai are revers!

Revenind la noua producțiune editorială, volumul conține trei sute optzeci de pagini cu un sumar bogat în conținuturi. Trei capitole mari se (re)compun din

segmente separate (fiecare cu câte un număr semnificativ de materiale: capitolul întâi cu titlul *Eseuri* are douăzeci și șase de titluri; capitolul al doilea, *Recenzii. Prefețe*, are treizeci de titluri iar capitolul al treilea, *Varia*, are consemnate nouă titluri).

Așadar, un număr de șaiszeci și cinci de articole de presă și opinii sunt oferite unui important număr de oameni de litere, presă ori cultură din spațiul nostru de vecuire. Material aș spune pentru că în noul volum sunt păreri ori strigări despre un anume spațiu imaterial, care vizează în opinia autorului, leagănul arădean lăsat, ori de izbeliște, ori de opreliște (vezi Teatrul vechi sau Alte trasee...netratate, voit ori (ne)voit).

Opiniile de presă ale domnului profesor universitar doctor Anton Ilica, sunt ,de-acum documente, *avize*, cu sau fără... vize ,tuturor care se încumetă, *cu penelul ca sideful* să le citească, să le înțeleagă nu nimerit, ci foarte precis, cu ținta acelor vremuri, când Eminescu ,prin *Criticilor mei*, spunea în versuri:

Multe flori sunt/dar puține, rod în lume/or să poarte...

În concluzie, noua carte, scloboade la rampa scrisului, nume și fapte, oameni și trăiri, de o mare forță și de o relevanță aparte. Sau altfel spus: *Cel ce scrie texte despre textele altora e cuprins de emoție proaspătă (...) iar în căldura celui ce scrie (scriitor sau scrietor)...poți lua textul propriu cu ambele mâini (...).Nu crezi ci scriu despre creația altora, întreținându-le aspirația spre glorie.* (Anton Ilica, vezi Coperta IV).

Ovidiu Păduraru

Ce frumoasă ești, iubito,
și ce cald e la pieptul tău,
când pe el îmi culc urechea,
s-ascult cum inima de dor îmi cântă.

Ce frumoasă erai, iubito,
Și ce buze fragede aveai,
când vara, pe-nserat,
în parucul înmiresmat,
în raze argintii, de lună scâldat
ieșeam la sărutat.

Ce frumoasă ai rămas, iubito,
și ce goi sunt ochii tăi...

Îți mai aduci aminte cum ziceai?
Niciodată n-am să uit serile de mai!...

Ioan Vasile MARCU
OMUL FERICIT

Azi noapte te-am iubit în vis
Îți sărutam umerii goi
Parcă am fost în Paradis
Și ploaia se iubea cu noi...

Am încercat să mă trezesc
Dar visul a continuat
A fost un freamăt nelumesc
Eram un singur aluat...

Și mâinile se-mpreunau
A rugă către Dumnezeu
Iar gurile se contopeau
Și miroseau a curcubeu...

Și ochii mei încercănați
În ochii-ți umezi se scâldau
Și eram două lumânări
Care în zori se mistuiau...

Azi trupul tău miroase-a iarbă
Iar părul a trifoi cosit...
Tu ești iubirea mea întreagă
Eu? Sunt doar omul fericit...!

(din volumul La Nord de Infinit)

Eugenia PONTA PETE
CU TOAMNA LA O CAFEA

Bună dimineața, Toamnă!
Te invit la o cafea,
Nu te mai formaliza,
Vino, ziua îmi înseamnă

Cu mireasma dulce-amară
De gutuie încercată,
Din livadă adunată,
Cu slab iz de scorțișoară...

Poți să vii până-n pridvor,
În rochița ruginie,
Nici vântul să nu îți știe
Mersul tău cu pas ușor.

Vei sorbi cafea cu rouă
Din aceeași ceașcă verde,
Chicotind ca între fete,
Îmi vei spune-o bârfă nouă

Despre arborii din crâng
Rușinați de goliciune,
Ce cu brațe-n rugăciune
După vraja verii plâng...

Despre frunze spulberate
De al vântului fior,
Despre florile ce mor
În petale deșirate...

Poți să stai cât te simți bine,
N-am motiv să te grăbesc,
Astăzi îmi pare firesc
Să petrec timpul cu tine.

Doar să lași departe ploaia
Cu stropi grei, mărunți și reci,
Iar când te-i gândi să pleci,
Lasă-ți umbra să te poarte.

Bună dimineața, Toamnă,
Doamna mea, și-a vremii doamnă!

S

A

L

O

N

SALON GUTENBERG

SERI MAGICE LA EDIȚIA A X-A FOLK PE PÂINE

Eugenia PETE PONTA

Oamenii care săvârșesc minuni, în opinia mea, sunt oameni minunați...

În zilele de 2 și 3 septembrie a.c., s-a desfășurat ediția a X-a a Festivalului Național „Folk pe pâine“ Pecica. Programat pentru a se desfășura în cadru natural, la cort, la Ferma de Bivolii, condițiile meteorologice au determinat schimbarea locației cu Casa de Cultură „Doru Ioan Petescu“. Bine sau rău? N-am știut în momentul în care am luat decizia de a muta scena, sunetul, artiștii și publicul în sală, dar, concluzia a fost că am ales bine.

Primii invitați au sosit deja de joi, 1 septembrie, la Pecica: Andrei Păunescu, împreună cu Maria și Adriana, Vanghele Gogu (toți din București) și italianul Evandro Rossetti, venit de la Roma.

Prima seară de festival a fost organizată și moderată de neobositul Andrei Păunescu, cel care duce mai departe „Flacăra“ aprinsă de regretatul său tată, poetul Adrian Păunescu. I-a avut invitați pe membri ai Cenaclului: Evandro Rossetti, Emeric Imre, Magda Puskas, Cristian Buică, Vanghele Gogu, Florin Paul Camen, Walter Ghicolescu și Cristina Mardare (fiica regretatului Vasile Mardare).

Timp de 5 ore, poezia cântată, presărată cu amintiri povestite de Andrei, a ținut publicul în extaz. S-au cântat cântece mai vechi și mai noi, împreună cu sala, cu pecicani și iubitori de folk veniți din Arad, Timiș, Bihor, București, chiar din Italia (Luminița și Gelu Muscă, cei care își programează concediul în funcție de data festivalului nostru).

La finalul serii Andrei Păunescu m-a declarat membră a Cenaclului Flacăra. (Mulțumesc, Andrei Păunescu! Sunt deosebit de onorată!)

Alături de cenacliștii pecicani au fost, ca de obicei, primarul Petru Antal, viceprimarul Miodrag Stanoiov și președintele Consiliului Județean, Iustin Cionca, însoțit de întreaga familie, oameni dragi, care susțin încă de la prima ediție festivalul nostru, împreună cu agenți economici inimoși. A fost o seară magică, magie pe care o vom purta în suflet lungă vreme.

În cea de-a doua seară au urcat pe scenă cantautorii Adrian Mărgineanu și Dorin Pitariu (Ocro), Walter Ghicolescu, Daniel Julean și Nicoleta Broila, Monica Mihaela Cojocaru, Carmen Ifrim Săsărman, Eugenia Pete și Mircea Igrășan, Gabriela Verșan și David Husăraș. David Husăraș l-a acompaniat pe micul meu elev Ștefan Velciev, dar și Corul Liceului Teoretic „Gheorghe Lazăr“, cor coordonat de Alexandru Zaharia.

Invitații surpriză ai serii au fost membrii Ansamblului Folcloric „Păstrătorii Tradiției“ Pecica, grup coordonat de Bogdan Ponta, care au însuflețit publicul cu două suite de jocuri, din Banat și din Bihor.

Între momentele muzicale au recitat cenacliștii pecicani (emandieni): Blazena Karkus, Emanuel Gruia, Semidea Șulea, Nicoleta Suceveanu Dudaș, Tatiana Moș,

Camelia Chifor, Ioan Vasile Marcu, Eugenia Ponta Pete, și poeții arădeni Petre Don și Dacian Don.

Utimul recital al seriei a fost susținut de invitatul special Evandro Rossetti, venit de la Roma, unul dintre pionierii folkului românesc (Cosma Răcoare). Publicul a fost răsfațat cu piese sensibile, interpretate într-o limbă română corectă, compuse într-un registru special, bine lucrate, după priceperea Maestrului. Pentru că Maestrul a rămas la noi până marți, după festival, am avut privilegiul să-l cunoaștem, să-l apreciem și să-l îndrăgim atât ca artist, cât și ca om cu personalitate puternică, inteligent și subtil, copleșit de emoțiile amintirilor trăite în România, deschis să ne cunoască și să-și facă noi prieteni.

Finalul festivalului a adus pe scenă pe toți protagoniștii seriei. Împreună am interpretat „Sfârșitul nu-i aici“(pentru că va urma ediția a XI-a, în 1 și 2 septembrie 2023.)

În holul Casei de Cultură a existat un stand cu Pită de Pecica, prin bunăvoința familiei Țigu (PalMar Vali), colaboratorii noștri vechi, cei care donează pâinile pentru toți artiștii. Astfel, doritorii au putut achiziționa vestita noastră pâine.(Mulțumim!)

A existat și un stand al Cenaclului Lucian Emandi, de unde s-au putut achiziționa cărți și albume muzicale ale artiștilor.(Mulțumim, Ionela!)

Sunetul a fost realizat de excepționali Cosmin Harbei și Lucian Chîrlan. (Mulțumim pentru profesionalism!)

Pe lângă Primăria și Consiliul Local Pecica, Consiliul Județean prin Centrul Cultural Județean Arad, au pus umărul la organizarea festivalului sponsorii: Constantin Traian Igaș, Alin Uțescu, New Story Fashion, Aurel Neidenbach, Gheorghe Tomoiagă, Attila Antal, Ferma de Bivoli, Brutăria TiaMax, Brutăria SAM, florăriile Anna Taics și Nora Cizmaș, Hotel Taverna Pecicană.

Parteneri media au fost Magic Fm, TV Arad, Pecica News (Mulțumim, Pavel Sinka!), Radio Reșița, Radio Zestrea Și Televiziunea Pecica, cea care a filmat și a transmis live pe facebook întregul festival (Mulțumim, Beatrice Moțiu și Gabi Bereș!)

CRIȘAN IOANA
DIN GÂNDURI

Sunt infinit
Adâncită,
Neocrotită,
În gânduri răsucită;
Nu mai pot
Ezita,
Dar nici o decizie...
Lua.
Fiecare sinapsă
E-un ac înfipt
În creierul moale
Ce rezistă,
Deși îl doare;
Fiecare gând
E o povară
Care dă pe afară:
Vrea mai mult spațiu,
Vrea mai mult aer,
Vrea mai mult din mine...
Mintea mea
Limpede nu e,
A rămas înghețată
Într-o oboseală întristată.

ADINA LĂPĂDUȘ MATEI
DINCOLO DE NOI

Am pătruns
în camera uitată
dintr-un castel de basm
și am privit oglinda,
crezând că,
voi deschide fereastra
dintre spațiu și timp,
să pot vorbi cu zeii.
Aș fi vrut
să ne scrie povestea
în Olimp,
dar mi-am amintit
de descântecul ursitoarelor,
care ne-au pus în palme
destinul
și din oglinda îngălbenită
de vreme
mă privesc
doar ochii tăi
prea încărcăți de dor.
De-acum ninge,
ninge prin noi,
cu fulgi reci
ce se topesc pe buze,
frământând amurguri
ce se risipesc
între cer și pământ.
Tu știi că încă te-aștept
chiar dacă îmi ninge,
îmi ninge din noi.
Cred că nu ne-am priceput,
dar ne-am iubit
dincolo de spațiu și de timp,
ne-am iubit
dincolo de noi.

Livia CIUPAV

te simți vinovată că ești femeie
și ce semn teribil de slăbiciune
să îți dorești un bărbat
nepensat cu început de burtă
un bărbat care să miroase a bărbat
care să știe să schimbe uleiul la mașină
și să te strângă în brațe când ai nevoie

te simți vinovată că trăiești în timp ce alții mor
(și totuși ce bucurie să fii vie)
te simți vinovată pentru că speri la fericire
în timp ce alții au stomacul lipit de spate-n Africa centrală
te simți vinovată pentru toate sticlele aruncate alandala
știind că purtarea ta iresponsabilă duce la încălzirea globală

te simți vinovată de câte ori pleci acasă
după opt ore de muncă
și colegile tale rămân peste program
te simți vinovată că nu ai rate
și îți permiți să pleci în vacanță o dată pe an

te simți vinovată că nu ești destul de puternică
de bătaioasă de responsabilă
că nu ești FEMEIE cu litere de tipar
că-n loc să zgudui pereții îți vine să plângi
ești cel mai prost exemplu posibil
pentru toate femeile de pe planetă
mai bine nu te nașteai

te simți vinovată de câte ori taci
în loc să spui ce gândești
la fel de vinovată te simți
și după ce vorbești

te simți vinovată că ești altfel
apoi că nu ești altfel destul
lumea e alta nevoia de altfel aceeași
te simți vinovată și pentru paharul ăsta de vin
(vinovăție virală)
abia de la al doilea începi să uiți

INSOMNII

Daniela GUMANN

E târziu și somnul nu mai vine,
trăiesc numai clipa cu gândul la tine.
Ascunsă-n umbra nopții,
Îmi construiesc imperii
din tăcerea dulce-a așteptării!
Doar noaptea îmi caut mângâierea.
Sunt singură cu mine, departe
de lumea rea și plină de suspine,
aproape de clipa astrală.

SALON GUTENBERG

O SĂRBĂTOARE A CĂRȚII CU GUST

Debut albaiulian la Mako, Ungaria

Florica R. CÂNDEA

Un Act de mare cultură gastronomică și imaterială pentru comunitatea din Mako.

Rețete scoase din fioc este titlul cărții de bucate (Editor: Makoi Mozaik; volum însoțit de un Argument/Julia Mihaéla Birta și o Prefață/Florica R. CÂNDEA) lansate azi la orele amiezii la Sala de evenimente de la restaurantul Korona din Mako Ungaria.

O lansare care a prilejuit celor peste 120 de persoane clipe și momente de a asista la un eveniment cultural de mare ținută!

Hrană pentru inimă și suflet, cartea este rodul unui *Proiect al Autogovernării de Naționalitate Română din Mako*, prin care doamna *Birta Julia Mihaéla*, s-a întors acasă! La Alba Iulia, leagăn al Marii Uniri și loc de obârșie!(născută la Teiuș, a trăit treizeci de ani în Alba Iuliași acum deservește comunitățile trăitoare, din țara vecină Ungaria, la Mako).

Cartea cuprinde 32 de rețete (unele vechi de peste 200 de ani) și cuprinde toate pragurile culinare, aperitive, supe, ciorbe, prânz, pomana porcului, delicatese culinare locale, aluaturi ori siropuri sau băuturi). Apărută în condiții grafice color impecabile, cartea va deservi pe cei interesați în arta bucătăritului, de la noi ori de acolo.

O după amiază plăcută a făcut ca soarele să străbată prin vitraliile sufletelor „iar fiecare frunză să fie o floare” în calea noastră (Albert Camus).

Delegații din Arad, Pecica, Nădlac, Sânnicolau Mare, Timișoara, precum și ale Autogovernarilor partenere, au umplut sala până la refuz.

Prezentă la eveniment, distinsa doamnă primar din Mako, *Éva Erzsébet Farkas* a spus: „*Acest eveniment va avea un mare ecou în rândurile comunității noastre.*

Sunt foarte onorată să cad acest proiect înfăptuit, ci atât mai mult, cu cât altele își așteaptă rezoluția. Doamna Julia Mihaéla Birta este o ființă cu idei de mare virtute și o felicit pentru această reusită”.

Despre conținutul cărții au mai vorbit *prof. univ. dr Anton Ilica, prof. Eugeniu Criste* și subsemnata.

Coșul abundenței dragostei a fost ca un feedback al conținuturilor de carte la care, Adina Matei și Mircea Irimescu au adus completările de rigoare (astfel am oferit mere, nuci, vin, țuică, dulciuri, acadele, Domino, flori, praf de copt, dulcețuri, sosuri, dar ineditul a constat din peste cincizeci de foi papirus cu rețete locale vechi... ca ...un Însemn al trecerilor noastre ... la o viitoare carte dar și un aparat de făcut găluște / bofi (Adina Matei) original.

Desigur că nu au lipsit momentele lirice doinite melodios impecabil de *Emma Crihan* (Pecica) și *Marinela Racz* (Vladimirescu însoțită de doamna Maria Aiftincăi).

Nu în ultimul rând se cuvine să cinstim cum se cuvine intervenția părinților preoți, Florin Olteanu și Lucian Baba, care au binecuvântat bucatele servite în timpul agapei comune (unde s-au servit produse regăsite în cartea lansată). Și nu trebuie uitat personalul localului sau ajutoarele voluntare care au făcut din ambient un destins festin.

Se știe că „*orice carte este un prieten rece dar sigur, un confeseur de nădejde*” (Victor Hugo) care nu trădează, are locul bine pus pe noptiera gândurilor, dar și cartea are prieteni; astfel i-am zărit *la datorie* mângâind file de carte ca aluat în pături pe Janos Albert, Bogdan Buzoi ori Valentin Birta precum și pe președintele din Budapesta cartier XIII, Mirela Onciu și din Százhalombatta, Zimmermann Cristina, legându-se, așadar, felii de prietenie între românii stabiliți în Ungaria.

Evenimentul cultural de o mare finețe, ar putea constitui un *andante* înspre spiritul Crăciunului și ne referim aici la noblețea și sublimul conducătorilor de delegații (Anca Chevereșan și Vasile Peri/Pecica, Delia Borlea/Nădlac, Piroasca Toth (Turnu s.a), Timisoar, Adela Popa Mărioara Pisat ș.a care au adus *O, ce veste minunată, prin glas de corinde!* Și, desigur Salonul Gutenberg Arad prin suflete dedicate: Carina A. Baba, Iulia Pinte, Adina Matei, Ardelean Ioan Alexandru, Hodrea Gheorghe, Delia Ilica, Mia Criste, Mircea Boran, Mircea Irimescu, Francisc Racz și toți ceilalți al căror nume a fost pomenit mai sus!

Astăzi, la Mako, naționalitățile si-au dat mâna într-un cor al ideii de identitate identitară, iar cartea și lansarea ei au prilejuit un moment real de desfătare!

Prezența presei scrise și a audiovizualului (ne referim aici la televiziunea din Sânnicolau Mare), a fost de un bun augur.

Personal și în numele numeroasei asistențe prezente, o felicit pe doamna Julia Mihaéla Birta pentru ineditul și cuvintele așternute în carte, cuvinte care compun ideea de Frumos în rețete scoase din fioc!

Se prea bine poate observa *coada* formată la distribuirea cărții, care, prin har, este de -acum, un prețios dar!

OPREȘTE CLIPA!

Smaranda KAFKA

O zi de vară. O zi de sărbătoare. Sfânta Maria. Câteva cucoane mai în vârstă, îmbrăcate frumos, stăteau pe o bancă, privind trecătorii, vorbind încet. Rusește. La acea oră spre prânz, Cișmigiul moțâia adormit în liniștea platanilor. Nu era lume. Doar niște tineri cu rucsac pe spate. Turiști probabil, dornici să se răcorească la umbra coroanelor dese ale bătrânilor copaci

Un bărbat cu tatuaje grele pe braț, grebla conștiincios crengile uscate căzute la pamânt și împrăștiate de ploi și vânturi prin tot parcul. Lucra încet. Părea plictisit. Se mișca a lehamite. Cu mișcări robotice. Era evident pentru oricine că nu o făcea de plăcere. Că i se ceruse să o facă. Din când în când arunca pe furie câte o privire piezișă spre puținii plimbăreți ce treceau pe lângă el. Nu avea nici asta, voie. De era surprins, era vai de capul lui! Nu mai ieșea afară, altă dată.

-Bună ziua. Nu știi unde se poate mânca pe aici? Nu găsesc niciun restaurant prin apropiere?

Auzi o voce că-l întreabă. Tresări. Da, lui i se adresa vocea. Uitase cum era să i se vorbească ca de la om la om. Ezită o clipă. Să răspundă? Să nu răspundă? Apoi, uitându-se scurt în jur, zise încet:

-Nu știi doamnă, nu-s de pe aici, și cu capul aplecat, își continuă lucrul. Adunatul uscăciunilor.

-Luați-o la dreapta, îl vedeți la capătul aleii, pe lângă lac, îi sări în ajutor un domn. E deschis azi. Aveți noroc.

-Mulțumesc mult. Femeia era fericită. În sfârșit găsisse unde să mănânce ceva. Toate gheretele pe lângă care trecuse erau închise. Îi era foame. Era obosită. Plimbarea prin București o terminase și cum se făcea tot mai cald, ajunsese la capătul puterilor. Cum spusese domnul, restaurantul nu era departe. Era chiar aproape, doar că ascuns în frunzișul tufișurilor, nu-l zărise.

*

Pe terasă, sub umbrele, cele câteva persoane mâncau, toate, mici cu muștar și beau bere din sticlă. Îi atrase atenția un băiețel care vorbea tare și dădea agitat din brațe.

-Unde e Mac-Mac? De ce nu mai e deloc apă, aici, mami? Unde s-a dus rățușca mea? Unde a dispărut lacul? Mi-ai promis că dacă stau cuminte în casă cât sunt bolnav, mă duci la lac. Unde e lacul mami?

-Îmi pare rău puiu mami, nu am știut că se fac încă lucrări, pe aici. Au zis că durează două luni și uite că au trecut șase... au scos apa... iar rățuștele...Dumnezeu știe pe unde le-or fi dus... dacă...

-Pe Mac nu au putut-o prinde. Nu știi că fugea de oameni?

-Da, da. O lună, două... vor aduce din nou rățuștele pe lac..

Dădură să plece. Lacul lipsit de apă arăta dezolant. Bazinul de ciment ardea în soare, golit de orice suflare. Doar într-un colț îndepărtat, stătea letargică o rață. Gâfâia. Cu ciocul deschis, încercă să scoată câteva sunete. Ieși o șoaptă repetată:

-Mac-mac....Mac-mac...

-Mac , mac, se auzi un răspuns subțirel și de undeva din bazin se arătară doi bobocci.

-Mami, mami, uite! Rătușca mea. Ți-am spus că pe ea nimeni n-o poate prinde.

Cu ultimele puteri pasărea își întinse larg aripile și își acoperi puii. Săraca de ea, încerca pe cât putea, după mintiuța și puterile ei, să-și apere bobocii de blestemul arșiței ...

Băiețelul începu să plângă. Rața nu-l băgă în seama. Se uita țință spre cer, implorându-l să aibă milă de puii ei. Un fulger despică albastrul azuriu. La scurt timp, se auzi un tunet puternic ce zgudui terasa, urmat de întunecime. Nori grei coborâră pe pământ acoperind și goliciunea bazinului. Urmă un alt fulger, apoi două tunete unul după altul ce despicară în fâșii, liniștea parcului și o ploaie torențială puternică se porni din senin.

Rața deschise ciocul, bău însetată mana cerească și cu puteri noi își scoase unul câte unul, bobocii, în ploaie.

Mulțumescu-ți ție Doamne, că ai grijă de ele, că noi oamenii am uitat ce-i mila, se auzi o șoaptă din mulțimea refugiată sub acoperișul terasei.

Oamenii priveau tăcuți tragedia raței uitată de oameni în golul de ciment care îi înlocuise casa unde se născuse și trăise până nu de mult. Priveau. Trăiau ce vedeau. Priveau și gândurile se îndreptau spre ale lor probleme. Priveau în tăcere.

*

Nu se arăta niciun semn că ploaia va înceta curând, așa că își deschiseră umbrelele și unul câte unul părăsiră localul, cu capul plecat.

-Mami, am o idee.

-O idee?

*

A doua zi, un cer albastru fără pic de nori îmbrățișa liniștea parcului. Niște copii jucau fotbal sub privirea grijulie a bunicilor. Mîngea li se rostogoli și se opri la marginea bazinului. Se auziră exclamații încântate:

-Uau, uau.

-Ce drăguți sunt!

În colțul îndepărtat al bazinului, fusese pusă de dimineață, un bazinel de plastic umplut vârf. Doi bobocci se bălăceau veseli, se stropeau unul pe altul, se scufundau în apă, de numai codițele le arăta prezența. Lângă ei, mama rață îi privea zâmbind, alintându-se pe lângă un băiețel care-i arunca din când în când bucățele mici de pâine. Sancta inocenția.

SALON GUTENBERG

DUPĂ CORRIDA (volum autobiografic)
Capitolul al zecelea-Primăvara străinilor (fragment)
Ovidiu Costantin CORNILĂ

Casa dintre străini, Madridul nu era doar o capitală, ci și un loc al permanentelor întoarceri. Are ceva orașul ăsta: un vino-ncoace miraculos. Numai cine nu i-a colindat parcurile, ascultat pulsul, simțit dezamăgirile, privit cerul și încântat bucuriile nu știe ce poate să însemne cu adevărat. Madridul este ca o familie de câteva milioane de persoane, o conexiune de pe altă lume, un fir al Ariadnei universal, invizibil. Este pitoresc și primitiv chiar și atunci când plouă sau când este frig. Dă impresia de casă oricui îl colindă și înțelege. Când treci strada pe roșu, șoferii nu te înjură, poate doar câte unul mai nervos și grăbit claxonează. Lumea are o răbdare ieșită din comun. Pare că aici e un altfel de timp: nimeni nu se grăbește, ba, dimpotrivă, dacă te rătăcești și ceri explicații, unii sunt capabili să își lase propriile treburi și să te însoțească până acolo unde ai nevoie să ajungi...

-Cred că am cam terminat-o cu paguba asta de agricultură, zâmbi liniștit Dinu. Acum, că am datoriile plătite și am mai băgat la cap niscaiva treburi, am timp să mai fac și altceva și să îmi găsesc ceva de lucru pe aici.

Soarele strălucitor de primăvară îi însoți gândul cu câteva raze strecurate șiret pe geamul autobuzului care tocmai intra în capitală. Un optimism general molipsea feeric oamenii. Avea câțiva bănuți să trăiască liniștit o perioadă, nu prea mulți, însă de cârpeală mergeau. Locul întoarcerii era tot Getafe. Cu numai câteva zile înainte, vorbise cu un prieten care muncise și el pe la struguri și care închiriasse un apartament. O cameră i-o rezervase lui, în una stătea un băcăoan, iar în alta Ionel, prietenul lui. Pe Dinu îl măcina curiozitatea... Când stabili lucrurile, Ionel îi spuse că exista posibilitatea de a cunoaște locul. Poate că o fi vorba despre aceeași locuință unde stătuse cu câteva luni înainte, la nea Vali...

În ceea ce privește descrierea locului, coincidea perfect.

-Ei, și? ridică o întrebare retorică. Alți oameni, altă mâncare de pește. Am o presimțire și cred că voi fi ceva mai liniștit aici. După cum arată indicațiile, blocul este cam același. Daaa, e aceeași scară, zise el apropiindu-se sfios, parcă, de ușa de la intrarea în scara blocului, după ce tot drumul își stoarse creierii să își imagineze exact strada. Își crease chiar și o hartă mentală ca să se poată orienta mai bine. Ei, naa, repetă, e chiar aici, ce o mai tot întorc atâta. Se opri o clipă să își tragă suflitul, apoi își potrivi mai bine rucsacul și o porni pe scări, că erau patru etaje de urcat...

În sfârșit, etajul patru. Scoase un oftat prelung, aproape șuierat. Ușa este și ea aceeași. Mai clar de atât nu se poate. Să sun, se încurajă, speriat parcă de o teamă nevăzută.

Puse degetul pe sonerie și apăsă butonul. Dinăuntru se auzi un tril de păsări.

-Acu' vine băiatu', rosti rar o voce de bărbat.

Clanc, clanc, clanc, se învârti o cheie de trei ori în ială.

-Tu ești Dinu, îl luă pe dinainte un individ cam la vreo cincizeci de ani, cu mustață și părul dat peste cap. Hai intră, și îi întinse o mână. Ionel nu a venit de la muncă, trebuie să pice și el dintr-un moment într-altul. Intră, intră, insistă.

-Da, vă salut...

-Viorel îmi spune! se recomandă vesel, întrerupându-l din nou. Hai, că ne uităm la meci. Real Madridul cu Atletico. Nu se poate pierde. Hai, că băieții sunt în salon.

-Băieții? Se miră Dinu. Care băieți? Știam că sunt doar doi, iar Ionel nu e acasă... Intră în living: aceeași masă, aceleași canapele, neschimbat locul... Doi indivizi își etalau burțile tipic românești în fața unei mese pline de doze de bere, mai multe goale... Mâncau semințe și se uitau la meciul serii.

-Bună seara, salută Dinu! Cine câștigă?

-Salut, salut! veni răspunsul. Niciunul nu întoarse privirea să îl vadă. Aveau ochii injectați cu sânge, mari cât cepele. Dinu nu se supără.

-Ei sunt prietenii mei, doi Ionei mititei, îi cheamă Ion pe amândoi, zise nea Viorel și începu să râdă cu toată gura. Hai, să îți arăt camera, continuă el. O luă înainte, pe un coridor verde și îngust care ieșea din living. Bosu' mi-a șoptit că ai mai locuit pe-aici. Uite, asta, de la dreapta. E mai mică, dar ai tot ce îți trebuie. Fă-te comod, eu mă întorc la meci. Vino și tu după ce ești gata cu aranjatul. Hai, că îți fac cinste cu o bere. Și se întoarse la ale sale.

-Mulțumesc frumos. Mă simt ca acasă deja. O să vin, replică Dinu în urma lui. E prima dată când mi se întâmplă asta. Își aruncă bagajele lângă fereastră, se întinse pe pat și închise ochii. Ce bine e să fie adevărat ce visezi... Rămase o vreme așa, cu ochii închiși, ascultând oamenii, mașinile, zarva vieții care îi lipsise atât de mult. Acum, liniștea însemna freamătul orașului. Simțea cum mintea și sufletul i se încărcau de energia atmosferei din jurul lui. Absorbea lacom orice zgomot, orice sunet și îl clădea în noua casă a interiorului. Strop cu strop, cărămidă cu cărămidă. Dintr-un colț al universului, unul al naibii de îndepărtat, îi venea energie pozitivă, o compensare pentru toate momentele de tensiune maximă, de deznădejde, de singurătate... Până la urmă, presimțirea i se adevăra. Undeva, într-o lege a firescului sau a fizicii încă nedescoperită, echilibrul se stabilea. Pentru că totul se întâmplă cu un scop bine definit. Azi ești pe val, mâine, sub el...

Își puse lucrurile în ordine, făcu un duș și intră în salon. Meciul se terminase, iar nea Viorel fuma o țigară pe terasă. Ionel venise și el, îl auzi fredonând în bucătărie. Se duse să îi dea binețe.

-Ohohoooo, pe cine avem aici? îi dădu binețe Dinu. Ce mai zici tu, măi Ionele?

-Seara bună, făcu Ionel și lăsă o tigaie nou-nouță din mână. Hai să te îmbrățișez, măi străinule!

Își povestiră cu sete întâmplările ultimelor luni, de când nu se văzuseră. În grabă, de parcă tot timpul din lume ar fi depins de acele câteva clipe.

-Hai, în salon cu noi, îl îndemnă Ionel. Să fim cu toții. Pe Viorel îl cunoști deja. E un băiat fain tare și liniștit.

Stătură la taclale până noaptea târziu. Stabiliră cum și cine o să facă șmotru, plata, cumpărăturile, butelia și altele. O perioadă de câteva luni aveau să stea doar în formația prezentă. După aceea, urmau să le vină nevestele. Dar asta nu era un

impediment, dimpotrivă. Femeia mai pune ordine în casă...

Pe urmă, începură să vorbească despre muncă, târguri noi deschise, despre biserica din Plaza de Castilla și multe altele. Nimănui nu îi era somn. Seara aceea ar fi putut continua o veșnicie. Fizic, a trebuit să se oprească. Dar în minte și în suflet, ea a durat mult. Și azi continuă să trăiască în mine.

Așa a fost să fie...

*

Căutarea... Cu siguranță, una dintre neliniștile care nu se pot opri din fuga ei nebună. Cu vădită natură și simț anti-*plictis*, creatura *posedată* de căutare este una măcinată de gânduri continue, generate de însuși motorul ființei sale și de lumea din care se alimentează neîncetat. Dacă nu se întâmplă una, o face alta. Îmi lipsește asta, mi-aș dori să fiu în locul X, să fiu Y. Sau: ce bine ar fi să simt asta sau cealaltă. Asemeni unei legi fizice desăvârșite, mintea umană caută modalități și tehnici de supra-adaptare, fără a înțelege însă faptul că, indiferent de raportul vis-împlinire, doamna compensare rânjește undeva, ascunsă și satisfăcută. Un balans care ține pe oricine legat de propria soartă, ca să nu cumva să zburde prea mult prin pajiștile verzi ale pozitivismului și vieții bune. Unii oameni caută pentru că ei sunt mânați de propria natură: nu pot sta locului, mereu trebuie să facă ceva nou, să se simtă contrariați, atrași de neprevăzut. Altfel, riscă să se *plictisească* și să moară. Se ofilesc precum florile de primăvară neudate... Alții, în schimb, zac în propriul timp, zac inerti și, aproape că se lasă trăiți. Pentru ei, singura neliniște este ca mațul să le fie plin și mintea odihnită. Embrionii perfecți al societății actuale, consumatori ideali și votanți perfecți.

Căutarea înseamnă aterizarea pe pista unui aeroport diferit, de fiecare dată. Nu îți găsești locul, cauți, dar nu știi ce. O iei de la capăt așa cum respiri, mergi, tu crezi că înainte, dar cu pași diferiți. Mereu alții. Înoți împotriva unui curent de apă sărată, dar care îți dă impresia că e dulce. Și, în momentele de delir, sau de auto-încurajare instinctuală, îți imaginezi că ești regele propriei tale curți. Chiar dacă e vorba de o cameră cu un pat, un dulap, un scaun și o fereastră. Un alt fel de celulă...

Hotărât lucru: acum e iarăși timp de căutare. Nu se poate altfel, imposibil de negat. Din banii de la măslina se putea trăi o vreme. Cele mai importante erau chiria și abonamentul, adică somnul și mișcarea. Mâncarea trebuia trecută în altă ecuație, una mai simplă. Dinu își proiectă în memorie rezumatul ultimelor luni: atâta agricultură într-un timp atât de scurt poate transforma un om într-o mașină. Sau îl poate face să nu mai atingă în viața lui o lopată ori o coșarcă. Mai degrabă a doua variantă. Pe de altă parte, nici construcțiile nu se dovedeau a fi mai breze: praf, hămăleală, frig, sănătate măcinată înghițite cu duiumul, în neștire și mulți proști. Aproape că uită ce făcuse cu adevărat, din vocație. Exaaact, așaaaa, daaaa, profesor de engleză. Îmhîî, făcu Dinu, torcând de plăcere la gândul că ar putea începe să predea din nou. Vreau să fiu din nou dom' profesor, își zise, pronunțând răspicat fiecare silabă. Găsesc eu ceva și fără acte, că munca la negru nu pierе în veci. În zilele care urmară își concepă un plan eficient, credea, fără a avea ceva de senzațional. E bine să o începi ușor, cu calm, cugetă Dinu într-o dimineață de sâmbătă, când încă lumea dormea. O să fac niște afișe mici și o să le lipesc pe toți stâlpii și pe la toate

locutoriile și colțurile din Madrid. Ohhh, abia aștept, își spuse. Sufletul îi plutea deasupra de încântare. Bineînțeles, Dinule, fiecare individ are puterea de a-și schimba oarecum destinul. Ce tot atâta așteptare de la alții? Ceilalți își au propriile probleme. Nu au timp să dea, nu au timp nici pentru ei. Ori poate nu le pasă. Mai degrabă asta: nu le pasă. Pui mâna și îți faci câteva mii de anunțuri și o iei la talpă prin nenea Madrid, că e mare și primitor. Îți iei cu matala rucsăcelul, o sticlă de apă și un pachet de biscuiți, că ne aflăm în post. Ce mama dreacu'? scoase, imitându-l pe Ilie. Încheie pleiada gândurilor cu un zâmbet înfundat. Tre' să mai și glumim, că aaaaltfel, mergem la clinica cu glumeți...

Weekendul și-l petrecu scriind la mână afișe. Cât mai multe, să nu dea prea mult la marocanul din fața alimentării. Ia pielea de pe om nemernicul. Mai bine scriu eu până îmi iese sânge din degete. Citeț, așa, cu număr de telefon la final. Scris ortografic fain, corect, mai pun și două acolade, perfeect. Le fac colorate, că lumea în care trăim azi cam așa e. Filmele alb-negru sunt pentru cei câțiva romantici incurabili, pierduți în marea mulțime. Ei nu trebuie să conteze. Aaah, și mie îmi plac filmele lui Hitchcock sau ale lui Jean Luc-Godard. Numai că, de data asta, nu îmi prea permit să îmi placă. Oi avea eu vreme și de ăștia. Toate la timpul lor...

Și scrise, și scrise toată după-amiaza, toată duminica. Cu un ritm de locomotivă, oprindu-se în răstimpuri să își odihnească ochii. Nu de alta, dar începea să vadă dublu. În cap, ideile i se învălmășeau și noi și diverse scenarii prindeau viață și mureau în aceeași secundă. Minteă îl îmbrâncea între maternitate și cimitir cu o forță demoniacă. Ziua de luni i se înfipse în creier ca o săgeată tracă. Ființa îi zvâcnea între chingile neputinței și dorința de a fi din nou liber, de a face ce își dorea cel mai mult. Prezentul este o realitate care frânează orice. Nimic din ceea ce există cu adevărat nu există complet, în întregime. Sunt lucruri care rămân întotdeauna în urmă, saltă ca niște broaște pe asfaltul străzii, unde, mai devreme sau mai târziu, o mașină urmează să apară din orice direcție. Dorințele, căutările, neliniștile trebuie să rămână la ras. Imaginează-ți un pahar plin ochi cu apă. Orice lichid ocupă atâta spațiu cât poate să îl cuprindă, nu mai mult. Nici un milimetru mai mult. Însă, la o privire mai atentă, dacă te uiți chiar de la nivelul paharului, unde apa nu mai acceptă nici o picătură în plus, se observă că iese o frântură în afara limitelor paharului. Aceea este unica parte care poate contrazice realitatea, cu tot cu legile ei scrise și nescrise. Acolo, undeva, în imensa mașinărie a firii, o mică excepție poate confirma regula: ai voie să vrei. Poți să fii. Vrei să poți. Acesta este singurul punct prin care se poate sprijini orice univers, personal sau colectiv.

Mâna scria singură. Automatismul de a o purta pe colile de hârtie pe care i le dăruia nea Viorel se putea asemăna perfect cu rotirea în loc, pe vârful degetelor, al celei mai versate balerine ruse. O dată și încă o dată, de la dreapta la stânga, cu privirea ațintită într-un singur punct. O voltă, încă una. Departe de a fi obsesie, gestul de a scrie vine dintr-o necesitate de a face ceva diferit. Acel Ceva. Fără oprire, fără odihnă și fără mâncare. Fără banalul pahar de apă. Sus, jos, de la dreapta la stânga, mișcări precise, nemțești, ca o cruce rotundă, mișcări-timp, secunde și minute fără număr, stânca lui Sisif, ciclul imparabil al destinului de a fi, soarele, titanul de prin preajmă, cel mai util dintre toate infiniturile. Cochilie de melc de mare, adus la ureche, auz perfect. Vis mai mult ca perfect. Timp...

Și uite așa trecu și duminica. Fără nimic special: doar câteva pauze, să îndeplinească necesitățile stricte ale subzistenței. Nimic mai mult. Noapte aceea de duminică spre luni se transformă într-o pădure de nepătruns, asemănătoare celei în care gnomii și hobiții lui Tolkien își căutau drumul spre muntele în care dormita nestingherit temutul dragon Smaug. Arborii nopții se converteau în păianjeni imenși, cu picioaroange lungi și hidoase care se fâțâiau pe oglinda imaculată a lunii. Un drum mic, minuscul, abia vizibil șerpuaia temător printre umbrele lor largi. Un drumeag ca cel din Carul cu boi al lui Grigorescu invita la singura aventură care merita trăită: viața.

Pe la unu cerul se înnoră. Mirosea a ploaie. Un nou început, altul i se întindea în față. Nu avea stare. Se duse pe terasă. Primele picături începuseră deja să atingă asfaltul: lip, clip, clip, lip. Aaaa, ce bine, medită Dinu. Muzica ploii. Cântă îngerii... Se așeză pe chezlongul cu pânza colorată și roasă de lângă perete și apăsă pe butonul amintirilor. Acolo, Satie interpreta Trois Gymnopedies. Sublim...

Își lăsa încet capul pe spate. Închise ochii și, cu liniștea picăturilor plimbându-i-se printre gânduri, începu a mia una călătorie prin lumea clapelor...

În încremenirea nopții, ploaia mângâia tainic pământul într-o poveste care abia începea...

MEMENTO...

Nicolae Nicoară-Horia

Din case mari, din case mici,

Cât de egali suntem aici!

„Și pulbere țărâna din tine se alege,
Căci asta e-a lumii nestrămutată lege...”

Bogat peste măsură,

sărac în zdrențe noi,

De-acolo nu-l mai

cheamă târziul înapoi,

Când singur fiecare

din lume se va duce

Să-și odihnească lutul sub cruce,

fără cruce...

SALON GUTENBERG

GUSTUL MELANCOLIC DE AVENTURĂ A CĂLUGĂRIȚEI DIN SHANHAI

Anton ILICA

Textul Annei BANTI intitulat *Călugărița din Shanhai* îndeamnă la lectură, iar îndemnul este alimentat de titlul alcătuit din două cuvinte, provocatoare prin exotism: ”călugăriță” și ”Șanhai”. Scriitoarea italiană, Anna Banti, (Florența, 1895 – 1985) dispune de o biografie literară bogată și variată, exprimându-se la fel de viguros în scrieri despre artele figurative, ficțiune, monografii, eseistică etc. De la ”incunabula narativă”, *Tablouri vii*, până la povestirile din volumul *Lavinia a scăpat*, biografia sa intelectuală cuprinde peste zece romane (*Itinerariul Paolinei, Ticălosul, Cămașa arsă* etc.), ”povești” (*Curajul femeilor, Cântă călugărițele, Artemisia, Călugărița din Shanhai* - 1957), eseuri despre pictori (*Velazquez, Monet, San Giovanni, Când și femeile au început să picteze*), precum și traduceri din Woolf, Fournier, Colette, Austen, Defoe etc. I s-au dedicat șase monografii, numeroase eseuri, premii, semne ale recunoașterii valorii literare și a participării sale la încurajarea, prin revista proprie *Paragone* (1950 - 1970), promovării literaturii universale și a artei plastice în rândul marelui public. Narațiunile *Artemisia, Cămașa arsă* și *Călugărița din Shanhai* au fost traduse în limba română și au beneficiat de o bună primire de către critica literară.

Vom prezenta acum *Călugărița din Shanhai*, o narațiune elaborată între anii 1956 – 1957, deci pe când autoarea de 62 de ani dispunea deja de gloria maturității, de exercițiul scrisului înalt, de aprecierile criticilor literari și ale cititorilor. Ideea textului este că femeile puternice pot uzurpa dominația masculină în relația cuplului, că femeia nu e roaba senzualității și nici a dorinței de a fi protejată de autoritatea bărbatului. Dar poate pune la temelia existenței pasiunea, uneori necontrolată, contopită în patimă.

Marchizul De Paoli, ”patrician sărac”, ”părea un tinerel și practica toate sporturile”, era la fel de frumos ca la treizeci și cinci de ani, când Agnese se măritase cu el. Soția sa era o femeie modestă, dar dispunea de o avere impresionantă, în stare să-i asigure o viață confortabilă și princiară. Iritată de un asemenea mariaj, sora ei, Angelica, de optsprezece ani, deși era frumoasă (cea mai frumoasă) și sănătoasă (cea mai sănătoasă) dintre fetele din oraș se călugărește: ”Angelica se pregătea să se călugărească, la o mănăstire din Roma”. Sora ei mai mare, Agnese, crede că decizia Angelicai e rodul al ”disperării amoroase”, întrucât observase un atașament discret, dar puternic, al domnișoarei față de marchiz. Înflorise în sufletul doamnei Agnese o gelozie internalizată și stupidă, deși Călugărița, cu numele *Maria della Passione*, este detașată de stareță într-un spital din Tokio și apoi Shangai. Rarele scrisori primite din depărtare erau clipe de depresie pentru proaspăta nevestă, deși De Paoli fusese indiferent la farmecele Angelicai și dovedea loialitate față de soția sa. Agnese trecea prin clipe bizare, oscilând între atașament față de surioara sa mai mică, acum departe în călugărie, și gelozia greu de ponderat împotriva acesteia. Marchiza își valorifică fecunditatea născând trei băieți, apoi o fetiță, **botezată Angelica**, având o totală

asemănare cu ”mătușa călugăriță”: ”Vechea ei gelozie umilită căpătă acum o formă demnă de milă, fantoma care nu pierise bine a sorei sale apărea acum în persoana fetiței și părea să încarneze o răzbunarea ciudată și crudă” (p. 224). I se pare mamei că o urăște datorită asemănării cu cea care i-a destabilizat echilibrul psihic, dar după foarte puțin timp fetița cu numele măturii muri: ”minte rătăcită a Agnesei nu se mai îndoia că este într-un fel răspunzătoare de moartea copilei. Simțea acum că nu mai poate iubi pe nimeni” (p. 225). Micuța Angelica pieri sub răutatea mamei, întronând o oarecare liniște familială.

Presimțindu-și moartea, Agnese își scrie testamentul și lasă întreaga avere mătușii călugărițe din Shanhai. Moare ”fără ca marchizul să bănuiască prin vreun semn că n-ar fi întreagă la minte”. Don Paolo a rămas văduv, cu trei copii bolnăvicioși, dobândind ”maturitatea de a crește copiii și a purta grija casei”. Dar mătușa călugăriță este expulzată din ordinul călugăresc și se reîntoarce la Roma, ca o femeie ”discreditată” nu o călugăriță austeră. ”Nu mai sunt călugăriță” primi mesaj Don Paolo, iar aceste cuvinte încep să-i devină sursă de excitație: ”un pretext gingaș, ca un artificiu făcut să-l excite”.

Călugărița ”descălugărită” (dezlegată de jurămintele monahale) devine doamna marchiză, soția lui Don Paolo, iar familia se îmbogățește cu încă patru fete, care nu moștenesc nici frumusețea mamei, nici ambiția acesteia. Par nătânge și destul de modeste pentru pretențiile mamei lor. Le veghează creșterea cu rigiditate specifică mai mult vieții monahale decât dragostea mamei. Pasiunea pentru autoritate a ”perfidei Angelica” izvora din ura, atingând forma geloziei, pentru sora sa defunctă, păstrată în portretul din sufragerie, poate ca s-o pedepsească prin privirea arogantă și sticloasă, parcă vie din ramă”. Familia marchizului Don Paolo poartă morbul destrămării, ca și cum ”maica” Angelica a introdus în casă viciul satanic și procirii distrugerii.

În capela familiei, se aflau două sicrie pe care scria Agnese De Paoli (în dreapta) și Angelica De Paoli (în stânga), două surori căsătorite una după alta cu același bărbat. Mai apoi, povestea familiei devine subiect de mistificare, iar amintirile se metamorfozează în vorbărie despre ”marchiza nebuna”, care, rămasă singură, își ornamează pereții cu ”tablouri ale unei singure persoane, sora sa, care fusese prima soție a bărbatului ei, și că vorbea cu tabloul ăla cum se vorbește cu o ființă vie” (p. 284).

Subiectul ”poveștii” ar fi unul simplu, dacă nu ar fi țesut cu multă pricepere de o autoare inteligentă, spre a-i injecta o încurcătură narativă ademenitoare. Personajele au o viață interioară torturată de vinovăție, iar autoarea le rostogolește prin noroi, păstrându-le reputația rangului nobiliar. Rivalitatea dintre surori, râvnind la farmecul aceluiași bărbat, capătă accente brutale, iar urmașii acestora acumulează viciile neglijenței părinților, obsedați de permanența geloziei și de urmărilor sale psihice. Bărbatul e un inocent, pasionat de jocurile vieții, ridicol prin dezinteresul pentru viața celorlalți, inclusiv al celor zece copii proveniți de la două surori.

Simbolistica decorului (vezi sicriile celor două surori din cripta familiei) predomină pe bulevardele narrative și în mentalul discret al personajelor: ”Moartea e moarte, dar nici un sicriu nu mă impresionează mai mult, dacă mă gândesc bine, decât cele două, atât de izolate, așezate față-n față. N-aș vrea să fiu în oasele marchizei Agnese”, încheie Anna Banti romanul.

Din păcate, scriitoarea și-a risipit talentul în multe și variate texte, fără a avea suficientă răbdare să scormonească suficient de adânc în psihologia personajelor, atât de torturate de relațiile familiale complexe și dezordonate. A dovedit hărnicie în elaborarea monografiilor artiștilor plastici, iar vocația scrisului i-a acoperit cum nu se putea mai bine existența. Timpul său a fost dens, în alertă (fără răbdare) și nici un personaj nu-și putea susține cu argumente inocența. Textul *Călugărița din Shanghai* descrie o experiență familială, lipsindu-i suficientă moralitate spre a fi un exemplu de disculpare a individului față de păcatele moștenite ori întreținute. Are un limbaj de o erudită eleganță: ”Virtuozitatea stilistică, vivacitatea amănuntului, coloritul bogat în nuanțe și reconstituirile ne umplu de încântare, ca picturile unor maeștri florentini” (O. Busuioceanu, din *Prefață*). Lectura acestui text deschide apetitul pentru alte lecturi ale Annei Banti, la fel de plăcute, prin voiciune, complexitate și suplețe în alcătuirea personajelor înzestrate cu ”gustul melancolic pentru aventură”. Se lecturează cu interes deopotrivă în mersul trenului, pe bancheta autoturismului ori așezați pe o bancă în parcul municipal.

Laurian LODOABĂ

THE IMAGINARY REVOLT OF WORDS

my place is not here
where you feel at home
anonymous people gathered up
by graveyards of bones
for those who come
for those who go away
there is no more earth left
among so many bones
we run on you run on
upon the glass shivers
under the tamer's whip
and I wish I could be
the tamer
of the last bears left

REVOLTA IMAGINARĂ A CUVINTELOR

locul meu nu este aici
unde voi vă simțiți acasă
anonimi adunați
de cimitire de oase
pentru cei care vin
pentru cei care pleacă
nu mai e pământ
între atâtea oase
alergăm alergați
pe cioburi de sticlă
sub cravașa dresorului
și eu speram să devin
îmbлъnzitorul
ultimilor urși rămași

SALON GUTENBERG

AMU CICĂ...

Iuliana PINTEA

„Amu cică...” în acest număr de decembrie al revistei Gutenberg, se cuvine aducere-aminte pentru „Ion cel Mare” al răzeșului din Humulești.

La 31 decembrie se împlinesc 133 de ani de la plecarea lui ca să-și urmeze prietenii: „Bădia Mihai” și Veronica.

Așa că..., „amu cică...” pentru toți, cu dor... aduceri-aminte. Se vede că s-au înțeles să plece în același an, alegându-și fiecare câte un anotimp: Bădia-Mihai – vara, Veronica – toamna și Ion – iarna, lăsându-ne primăvara în speranță și iubire pentru moștenirea literară, mereu dătătoare de frumusețe.

În opera lui Creangă, avem oglinda cu fațetele de cristal ale credințelor și datinilor, ale limbii și poeziei, ale moralei și filozofiei poporului român.

„Amintirile” – cartea copilăriei unui neam într-o perioadă istorică îndepărtată - au revărsată o undă de basm peste secvențele de viață ale personajelor.

Poveștile și povestirile sunt expresia evidentă a naturii umane, original surprinsă de genialul povestitor. Raportul dintre creația lui Ion Creangă și originea folclorică este evidentă.

Lumea basmului, prin debutul temporal și derularea situațiilor, are o tendință de concretizare până în detaliu. Desigur, sunt și elemente ale ficțiunii, dar valoarea morală și filozofică își trage seva, după părerea mea, din *CARTEA CĂRȚILOR*.

Înainte de toate, este evidentă încrederea în Dumnezeu. Când pornea la drum cu stăpânul său, calul grăia: „... mare-i Dumnezeu, ne-a scăpa el și de aceasta”.

Semnificativă este asocierea dintre cele petrecute de tinerii israeliteni la împărăția lui Nabucodonosor și așa numiții „golani” veniți la împărăția lui Roș împărat „cu nerușinare să-i ceară fata”.

Israelitenii aduși de împărat să slujească în casa lui, să-l învețe scrierea și limba haldeilor, au refuzat să se inchine Dumnezeului creat de acesta, motiv pentru care au fost aruncați în cuptorul arzând.

Datorită credinței lor, cei trei au rămas nevătămați și numai cei care i-au aruncat în cuptor au fost uciși de flacăra. În fața acestei minuni, împăratul se vede nevoit a-și recunoaște mândria și a avea încredere doar în Dumnezeu Dumnezeilor, iar pe cei trei i-a ridicat la mare cinste.

La curtea lui Roș împărat, au fost aruncați în casa de aramă încinsă în foc Harap-Alb și cele cinci arătări pe care le-a luat cu el în ciuda înfățișării groțeste. Ținând seama de faptul că „tot omul are un har, dar și un amar; și unde prisosește harul nu se mai bagă în seamă amarul”, i-a considerat prietenii lui.

În încercările dificile, fiecare și-a dovedit „harul”, iar după noaptea petrecută cu multă gâlceavă în casa de aramă, credinciosul împăratului sosit să măture cenușa

aleargă să vestească minunea: casa incendiată este înțepenită în sloi de gheață, ia cei dinăuntru sunt teferi.

Daniel, unul dintre israelitenii aduși de Nabucodonosor, este o excepție. El, slujitorul devotat împăratului, era înzestrat de Dumnezeu cu pricepera „în toate vedeniile și în toate visele”, încât împăratul este prevenit în ceea ce-l așteaptă.

Înțelepciune și pricepere pentru „Crăișorul”, protagonistul basmului lui Creangă, dovedește și Sfânta Vineri. Ea știe ce nevoie are feciorul craiului chiar din momentul când a mituit-o și l-a sfătuit cum să se pregătească de drum, iar mai apoi, cum să acționeze pentru a împlini poruncile Spânului.

Sfânta Vineri scoate în evidență valoarea morală remarcabilă, demnă de luat în seamă de orice tânăr: „ – Fii încredințat că nu eu, ci puterea milostivirii și inima ta bună te ajută, Harap-Alb”.

Doar sumar, păreriile unui obișnuit lector al operei nu prea întinse, dar operă încărcată de seducție, o universalitate de teme și motive epice, ce par a fi desprinse din *CARTEA CĂRȚILOR*.

„Amu cică...” Humuleșteanului coborât de la munte la câmpie se vede că i-a fost dat să rămână în cimitirul „Eternitatea” din Iași și nu acolo, unde Cetatea Neamțului se oglindește cu mâhnire în apa Ozanei, „cea frumos curgătoare și limpede ca cristalul”.

DIN PREAPLINUL „ANILOR DE HOINĂREALĂ”

Iulia PINTEA

Într-o după-masă de septembrie, în notele armonioase ale muzicii în surdină, ne-am lăsat purtați în locuri nebănuite, încărcate de frumusețe, deși ne aflam în sala „Galeriile Turnul de Apă”, gazdă ospitalieră fiindu-ne minunatul nostru, Horia Truță.

„Am hoinărit”... precum spunea cea care le-a surprins cu mare talent și nemăsurată însuflețire, împătimită de tainele naturii, Jane Stella Corifeanu.

Fiecare exponat grăia în felul său ispitindu-ne și văzul, și auzul, și mirosul: ochiul, încântat de culoare, auzul, de freamăt de frunze și șușot de ape, nările, de aroma coloniei de ciuperci sau mireasma florilor.

Pădurile înveșmântate cu verdeață, pădurile dezbrăcate de veșminte, pâlcurile de brândușe movulii în adierea ușoară a vânticelului de primăvară, stâncile rămase nestingherite de ploii și vânturi năprasnice, râurile ce-și urmează cursul purtând cu ele cine știe ce ahuri omenești, toate făceau parte din „Corola de minuni a lumii”.

Am plecat, dar ceva ne chema din urmă: erau îndemnuri spre hoinăreală, la propriu, în locurile naturii „nesticite de mâna de om”.

Și realizatoarea, o împătimită „a hoinărelii” pe drumuri doar de ea cunoscute, rămâne, cred eu, fericită că și-a dăruit preaplinul privitorilor cuceriți de frumuseți nebănuite.

SALON GUTENBERG

ARTOTECA – UN SPAȚIU DEDICAT ARTEI LA BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „ALEXANDRU D. XENOPOL”

Ioana NISTOR

Arta, sub toate formele sale, a fost, este și va fi o formă de comunicare specifică, un limbaj, o oglindire a sentimentelor individuale, a concepțiilor, opiniilor, a viziunii despre lumea pe care încearcă să o surprindă în toată complexitatea ei.

Având în minte dictonul latin conform căruia „*Habent sua fata libelli*” – „*Cărțile își au destinul lor*”, având un adăpost sigur în templul cunoașterii, dacă Jorge Luis Borges își imagina Paradisul sub forma unei biblioteci, Biblioteca Județeană „Alexandru D. Xenopol” Arad promovează pasiunea pentru lectură prin prezervarea tezaurului cunoștințelor umane și vă invită să explorați diverse surse culturale, printr-o nouă perspectivă neconvențională: ARTOTECA – ca spațiu destinat publicului iubitor de arte ce va găzdui expoziții dedicate din domeniul: pictură, artă fotografică, sculptură, tapiserie, expoziții documentare de carte.

Artoteca, integrându-se în mod fluid în cadrul serviciilor oferite de Biblioteca Județeană „Alexandru D. Xenopol”, propune astfel o locație a creativității, un spațiu non-formal inedit de expunere, urmărind ca obiective generale integrarea în viața culturală locală – ca mijloc de exprimare și transmitere al valorilor artistice locale, naționale și internaționale, formarea și dezvoltarea capacităților de receptare a mesajului artistic, precum și promovarea artei contemporane ca puncte de legătură între universul cărții și cititori.

Artoteca – un spațiu cultural alternativ ce oferă posibilitatea de manifestare tuturor artiștilor, fiind deschisă celor mai diverse tipuri de manifestări artistice, adresându-se tuturor categoriilor de public interesate, cu propria încărcătură ideatică și identitate, în frumoasa clădire în stil secesion a Bibliotecii arădene.

Alături de Grădina de Lectură – un spațiu public cultural în inima orașului Arad, unde oricine se poate bucura de umbră și WiFi gratuit, și Artoteca va găzdui pe simezele sale evenimente culturale periodice pentru toate gusturile și vârstele, devenind astfel un mediu vibrant, în continuă transformare, încurajând schimbul cultural, transmiterea informației din sfera artei contemporane către comunitatea locală arădeană.

SALON GUTENBERG

CU MINE LA O CAFEA....

Paul KRIZNER

E atâta liniște în jurul meu încât de departe o masă de la o terasă, parcă mă cheamă să opresc timpul în loc pentru câteva clipe și să beau o cafea doar eu cu mine, în tăcere, fără cuvinte și fără dialoguri poate inutile, eu cu mine în tăcerea sufletului și învăluit de izul fermecător al aromei de cafea.

Totuși în ciuda frigului de afară îndrăznesc să mă așez pe un scaun ce pară aștepta de mult ca cineva să-l încălzească, și nu după mult timp de la comandă, ajunge și cafeaua mea aburindă, caldă și plină de vitalitate.

Nu e nimeni, parcă toți sunt ascunși de frigul de afară, sau de răceala dintre noi, și totuși îmi văd liniștit de cafeaua mea ce încă era caldă, timp în care atâtea gânduri îmi trec prin mine, unele frumoase altele mai puțin dar totuși toate sunt ale mele și nu mă dezic de ele, la accept așa cum sunt și mă bucur de fiecare clipă de liniște și de tăcere din jurul meu, pentru că e prea mult zgomot în lumea asta încât nu mai avem răgaz să ne ascultăm pe noi înșine.

Acum că totul parcă pare înghețat și florile de gheață strălucesc în lumina soarelui, mai există un licăr de speranță că vreo dată dragostea va putea încălzi pământul, dar mai cu seamă ne va încălzi pe noi care suntem trecători, atât de trecători încât și adierea vântului pare să dureze mai mult...hmmm, dar ce vorbesc eu despre lucrurile astea, când sunt doar eu cu mine la o cafea, și parcă nu m-aș sătura să simt cum prin vene îmi curge timpul spre un nou început.

Mă gândesc adesea, ce fericiți pot fii oamenii buni care trăiesc fiecare clipă pentru ei și fericirea celorlalți și chiar dacă în iad ar fii tot ar rămâne neschimbați în bucuria și liniște lor, și oamenii răi, pentru că har Domnului sunt mulți și poate uneori îi prea neglijăm, oamenii răi nu știu să se bucure nici măcar de răsăritul de soare, iar totul în jurul lor li se pare sceptic, suspicios, și amenințător. Pe ei, și dacă în Rai i-ai pune tot atât de reci, răi și plini de ură vor fii.

Până la urmă, cred, că cel mai important lucru este să mă pot bucura de savoarea cafelei și de oamenii minunați din viața mea, chiar dacă am venit singuri pe pământ și plecăm tot atât de singuri, totuși avem posibilitatea să călătorim împreună, unii vor ține ritmul cu noi, alții ne vor părăsi, pentru că inima lor nu bate pentru a trăi frumos și nobil.

Sufletul meu, cu o decență, și candoare preferă să stea cu mine la masă bucurându-se și el de bucuria mea, de frumusețea sărbătorilor, de fulgii de nea, de armonia colindelor și de căldura familiei. Așa că dragii mei iertați-mă că mi-am permis să stau cu mine la o cafea..., fără să mai răspund la telefon... dar tu cu cine stai la o cafea?

TEXTUL LITERAR FOLOSIT ÎN DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR DE COMUNICARE LA ELEVI

Dana DUGHI

Mai citesc elevii? Ce mai citesc? Ce câștigă elevii dacă citesc? Există un efect al lecturii în plan comportamental? La ce să fim atenți ca profesori când educăm competențele de comunicare? E de ajuns programa școlară de la ariile de Limbă și comunicare? Ce putem face în plus?

} Ce este comunicarea? Cum pot fi dezvoltate competențele de comunicare?

} Ce este textul literar și cum folosim un text literar pentru formarea competențelor de comunicare la elevi?

Procesul de transmitere a unui mesaj de la emițător la receptor, cu ajutorul unui cod și utilizând un canal. Demersul didactic trebuie să urmărească dezvoltarea *competențelor de comunicare* ale elevilor prin acte de limbaj, dar și a *competențelor specifice de ascultare/receptare* a unui mesaj, de exprimare și participare la un dialog. Din punct de vedere cronologic, comunicarea este primul instrument spiritual al omului în procesul socializării sale.

Textul literar este creația imaginației autorului având drept scop sensibilizarea cititorului. Din categoria textelor literare fac parte opere literare aparținând genului [liric](#), [epic](#) sau [dramatic](#).

} Particularități

- are caracter ficțional (prezintă o lume virtuală, creată de autor cu ajutorul imaginației);
- are scop estetic (produce emoții și stimulează fantezia cititorului);
- prezintă personaje create de autor, care nu trăiesc în realitate, ci doar în lumea imaginată a operei literare;
- se remarcă prezența expresivității, prin utilizarea figurilor de stil și a imaginilor artistice, care dau o expresivitate textului;
- în text se observă îmbinarea elementelor reale cu elementele ficționale;
- autorul, prin intermediul temelor și motivelor literare, tratează valori general-umane: iubirea, copilăria, aventura, războiul...);
- are caracter subiectiv;

Lectura este un instrument care dezvoltă posibilitatea de comunicare între oameni, stimulând capacitățile de gândire și limbaj. Lectura elevilor este un act intelectual esențial, care necesită îndrumare și supraveghere din partea educatorilor.

Importanța lecturii este dată de *aspectele educative* pe care le implică:

} *aspectul cognitiv*: prin lectură elevii își îmbogățesc cunoștințele despre lume, despre realitate;

} *aspectul educativ*: lectura contribuie esențial la educarea copiilor în

dimensiunile etice și estetice;

- } *aspectul formativ*: constă în faptul că lectura are drept consecință formarea și consolidarea deprinderilor de muncă intelectuală, dezvoltarea gândirii, a imaginației, a capacității de exprimare corectă și expresivă.

Actuala programă școlară propune o ofertă flexibilă, care permite cadrului didactic să modifice, să completeze sau să înlocuiască activitățile de învățare corelate cu lectura. Se urmărește astfel realizarea unui demers didactic personalizat, care să asigure formarea competențelor prevăzute de programă în contextul specific al fiecărei clase și al fiecărui elev.

Într-o societate a cunoașterii care se mișcă continuu este necesar să le oferim elevilor noștri achiziții și să le formăm competențe în concordanță cu timpul. Aceasta presupune: restructurare la nivel de curriculum, noi materiale destinate învățării.

De reflectat...

- Întrebările și curiozitatea – două condiții ale unei lecturi active;
- Nu întrebări-clîșeu ci întrebări relevante;
- Întrebările sunt mai valoroase decât răspunsurile;
- Curiozitatea crește motivația elevului pentru interacțiune eficientă cu activitățile de învățare;
- Texte literare oferite pentru copil nu pentru „reputația textului”.

Adulții dau un mesaj dublu copiilor: ei încurajează satisfacția imediată și le cer în același timp să facă eforturi, deci să renunțe, cel puțin pe moment, la plăcere, ceea ce copiii nu vor face niciodată fără a fi constrânși!

Copiii de ieri erau mai disciplinați, dar mă îndoiesc că dorința lor de cunoaștere sau motivația personală erau mai mari. Trebuiau să învețe pe de rost, și atunci învățau! Ceea ce s-a schimbat este acel cadru disciplinar și lipsa de chef a copiilor nu mai este mascată. Pentru a-i motiva, trebuie să îi facem să fie mai activi, mai puține lecții pompoase și teoretice și mai multe cursuri practice, pentru că pasivitatea și demotivarea merg mână în mână. Este urgent să îi scoatem pe copii din letargie!” (François de Singly).

IDEI. OPINII. CONSEMĂRI.

CANONICĂ CHEMARE...

Aida VOIVODICIAN

Freamătul ancestral al rădăcinilor, izbit de pereții golurilor dinlăuntru, își predică, canonic, chemarea... tot mai adânci și mai prelungi în diametru se prefac acele goluri, cu fiece plecare, spre Rostul Cerurilor, a fiecărei ființe dragi.

Îmi duc pașii urmând siajul copilăriei și al adolescenței. Mi-am găsit orașul bine... poate ceva mai ostenit de vreme.

Bătrânul fluviu, unduiundu-și același curs, îl scaldă-n fiecare răsărit până dincolo de-apus.

În legănarea lui...a fluviului, am împărtășit emoții, la o ceașcă, două (sau cine mai știe câte?) de cafea, cu un prețios mănunchi de prieteni, fii ai meleagului.

Și se-nsera, și se-nnopta...noi povesteam, povesteam crâmpie din viațile noastre. Fluviul, părtaș, oglindă se făcea spre-a multiplica luminile nopții. Ochii noștri, umeziți în amintiri, înspre adâncuri priveau și numărau stelele.

Undeva sub ape, mai în amonte, odihnesc ruinele vechiului așezământ... rădăcinile noastre cu sfințenie păzite, chezașuite de dragonul bun al spiritului nostru.

În acest ambuteiaj de emoții s-a scurs o zi...și ceva din noapte.

Ca un postludiu, împodobit cu salba unei noi așezări turistice în prelungirea comunei Eșelnița, amonteale cursului forfotește, în plin sezon estival, de turiști de pe toate meleagurile patriei.

Pensiune lângă pensiune, gard lângă gard până pe luciul apei...ponton lângă ponton cu ambarcațiuni de agrement alăturate...mai mici, mai mari, toate spre îmbucurarea turiștilor.

Ce de prefaceri odată cu trecerea timpului...ori cu trecerea noastră prin timp!? Neelucidată dilemă...

Vânzoleala asta pe malul strămoșesc al fluviului atinge apogeul în Estuarul Mraconia, unul dintre cele mai frumoase locuri din țară, zona Cazanele Mici ale Dunării.

Impresionantă prin splendoare, amplasament și, mai ales, prin traseul ei existențial atât de încercat, răsare aici mănăstirea ce poartă numele locului: Mănăstirea Mraconia („mraconia" în limba slavă înseamnă „loc retras", „loc ascuns"). Un giuvaier misterios ce încântă sufletele vizitatorilor. Iată ce scrie la intrare:

„Născută și ucisă de mai multe ori, mănăstirea se înfățișează astăzi, de dincolo de moarte, ca o certitudine a credinței, nădejde a Învierii și temelie a dragostei."

Falnic, întors către oameni, chipul lui Decebal sculptat în imensul bloc de stâncă, străjuiește la intrândul golfului. Măreață lucrare, măreț mesajul ei! Creatorii și-au câștigat un loc în neuitare. Mă-nclin, spre Cer, stelei domnului profesor Iosif Constantin Drăgan pentru inițiativă, pentru investiția materială, spirituală și

sufletească în rostuirea acestui proiect. Reverență, Florin Cotarcea, ție și echipei tale de sculptori-alpiniști pentru însuflețirea voastră ce a adus pe lume una dintre cele mai mărețe statui cioplite în stâncă de pe continent. Furnicar de lume, înmărmurit privește...Decebal, așa-mpietrit, poporului încă-i grăiește! Răsfoiește file de istorie și răscolește sentimentul patriotic, oricât de desuet ar părea azi acest sentiment și oricât de luat e azi în derâdere acest cuvânt: „patriotism”.

Undeva, mai în aval, în adâncuri, odihnește Orșova veche, rădăcinile localnicilor, rădăcinile mele supuse adâncurilor, ofrandă pe altarul progresului. O, da, al progresului! Spre a avea noi și generațiile viitoare mai multă lumină. Să dea Dumnezeu așa să fie! în zbuciumul actualelor vremi...tare mi-e teamă că muuultă apă va mai curge pe Dunăre până va fi amortizat imensul sacrificiu investit.

Da!...asta-i altă poveste, o poveste deloc frumoasă, care acum, din păcate, se scrie și se scrie...’om vedea!

Eiii, si-acum cel mai încărcat moment, cu tremurul (cutremurul) nostalgic al copilului de altădată, ce-a colindat cu pasul și cu inocentă dragoste locul... pășesc cu emoție pe malul din interiorul estuarului, spre capătul cel mai îndepărtat; știu eu acolo niște locuri feerice numai bune de a înota. Grăbesc pasul...

Oh! Avântul de a plonja în apele ce mi-au scăldat și bucurat copilăria stăvilat îmi e de sârmă ghimpată, garduri forjate, ziduri de piatră...după darea de mână și după bunul ori îndoielnicul gust al oamenilor ce dețin acum terenurile. Locul nu mă mai primește, feeria-i dusă și ea. Asta e...alte vremuri...oamenii cu viețile și rosturile lor. Înțeleg, înțeleg...

și totuși...

Oamenii...noi oamenii cum ne mai iluzionăm că totu-i de pus pe tarabe în târguri: pământ și lacuri, păduri și fluvii...Până când Cerul ne amintește, fiecăruia la vremea lui, că nu-i totul de vânzare.

Și lacrima frustrării-mi înghițeam, pășind în amonteale râului Mraconia, afluent limpede și fidel al fluviului. El mă primi bucuros...îmi scald gleznele în apele lui, fără opreliști și fără garduri. Privesc Cerul printre crengile pomilor ce conturează malurile râului liber de-a primi pe oricine în albia sa nerăvășită, încă, de zgomotul progresului.

Și dansul auroric al genelor jilave, în zâmbet chipu-mi prefăcu. Pentru că...

Undeva în adâncuri, în avalul cursului fluviului, odihnesc rădăcinile mele...

IDEI. OPINII. CONSEMĂRI.

DINCOLO DE MĂȘTI

Andreea STOICA

Dincolo de masti sau cartea care nu ține cont de regulile impuse de societate. De 'respectul' față de normele verbale și de discuție a subiectelor 'tabu' ale generației adolescenților de azi și desigur, a generațiilor care au să vină.

Am scris această carte cu dorința de a arăta și a demonstra că există un fond de emoții în spatele fiecărui gest sau fapt, că nimic nu este doar la nivel de fenotext ci există și un substrat, o origine la tot ce se petrece cu această generație.

Acum că am specificat motivul pentru care am realizat aceasta carte presupun că ar trebui menționat și de unde a pornit totul. Originea primei idei, care mai apoi s-a conturat sub forma unei pagini în format electronic de notițe, iar ca urmare a zeci de pagini, în final, tabloul unei cărți. Sinceră să fiu, am pornit precum o corabie din secolul XV în neant, fără niciun sistem de 'navigație' ori hartă. Astfel mi-a fost nu numai procesul de scriere ci și cel de a găsi oamenii pe care mă pot baza că îmi vor oferi informațiile necesare pentru conturarea cărții. Am avut noroc, dar am și muncit și am luptat cu zidurile fantoma ale societății.

Ziduri impuse astfel încât dacă nu cunoști oameni care să fie în sfera ta și să cunoască acest domeniu al scrierii, al noilor orizonturi cu privire la arta scrisului indiferent de datele de pe buletin, să nu poți avansa iar undeva pe drum să devii un rătăcitor în căutarea soluțiilor visului dărmat de starea de angoasă, datorată de pierzarea în fața provocărilor.

A fost greu, însa eu am fost persoana aceea care a simțit din străfundul său că *trebuie* să aduc la viață *Dincolo de măști*, indiferent că avea să mi se pună cartea la îndoiala ori că nu vă ajunge la standardele anumitor persoane din cauza vârstei fragede de nici optsprezece ani. Vedeți, aici greșim. Tindem a subestima generațiile fragede, foarte mult și cu atât mai mult la a le judeca fără a privi măcar *dincolo de măști*. De-a lungul celor aproape doi ani, în decembrie, a cărții, credeți-mă că am întâlnit, văzut și discutat cu multe persoane de vârsta mea ori mai tineri care scriu, și scriu bine. Precum spunea odată G. Ibrăileanu „*Scrieti băieți numai scrieți*”, în anul 1909 în studiul său „*Spiritul critic în cultura românească*” astfel recit și eu acestor persoane novice în arta scrisului, pentru că se poate, dar trebuie să se și vrea o schimbare în acest sens, prin spargerea zidurilor fantomă și prin deschiderea mintală și sufletească spre nou. Altfel, societatea va îmbătrâni prin egoism, durere, frustrări și indiferența față de valorile umane și culturale.

Dincolo de măști, primul volum din seria omonima. Iar pentru ca cititorii cărții s-au vindecat citind, vreau să fac și mai mult binbe astfel anunț public că al doilea volum se afla în proces de scriere.

Dincolo de măști-cartea care te va ajuta, indiferent de vârstă și de concepțiile deja bine fondate, să te răzgănești și să meditezi, să reflectezi asupra anumitor întrebări retorice stimulate de ce vei citii. O răscolire interioară precum înflorirea unui boboc de trandafir.

LA O CEAȘCĂ DE CAFEA, DUMINICA

COLȚUL MUCALITULUI

Loredana TUDORESCU

„Vinul este o dovadă constantă că Dumnezeu ne iubește și iubește să ne vadă fericiți”. – Benjamin Franklin

„N-am anunțat poliția că mi-a dispărut cartea de credit, fiindcă indiferent cine a furat-o cheltuiește mai puțin decât nevastă-mea.” – Ilie Nastase

„Îmi place munca: mă fascinează. Pot să mă uit la ea cu orele.” – Jerome K. Jerome

„Conștiința este o soacră a cărei vizită nu se termină niciodată”. – Henry Louis Mencken

ÎNTÂMPLĂRI MICI DESPRE OAMENI MARI

Chimistul român **Constantin Istrati** (1850-1919) era și un pasionat numismat. În această calitate, participa în anul 1913 la un Congres de numismatică și arheologie la Galați. În timpul lucrărilor congresului, un profesor de istorie din acel oraș, care tocmai terminase de prezentat comunicarea în fața participanților, primi știrea că soția sa a născut un băiat. Președintele secției, doctorul Istrati, propuse ca, în cinstea Congresului, să i se de-a numele „Congrea” aceluia băiat. Ceea ce s-a și făcut, el fiind singurul român cu acest nume până în acest moment.

Când **Margaret Thatcher**, prim-ministrul Angliei, s-a mutat în Downing Street 10, reședința oficială, un reporter l-a întrebat pe soțul ei:

- Cine poartă pantalonii în casa aceasta?

La care soțul doamnei Thatcher a răspuns:

- Eu îi port, dar tot eu îi spăl și-i calc!

CARTEA DE DUMINICĂ

Alexandra TUDORESCU

„George și cheia secretă a Universului”, de Lucy & Stephen Hawking

Cu siguranță ai privit și tu cerul într-o noapte senină, simțindu-te absorbit de imensitatea Universului, care te cuprinde în îmbrățișarea lui stelară. Dar cât de multe știi, de fapt, despre corpurile cerești? Scrisă de fizicianul Stephen Hawking alături de fiica sa, Lucy Hawking, jurnalistă și romancieră, „George și cheia secretă a Universului” este prima dintr-o serie de cărți pentru copii în care sunt prezentate aventurile extraordinare pe care le au George și prietenii săi în Cosmos. Deși se adresează în primul rând publicului tânăr, această carte este potrivită pentru cititori de toate vârstele care își doresc să afle mai multe despre fascinantul Univers în care trăim.

MICROBUZUL CU 8 LOCURI (ROMAN)

Diana CUJBA

Era o zi de marți din luna august. Încă de dimineață căldura chinuse locuitorii Timișoarei. Adevărul e că, ei sunt obișnuiți cu astfel de temperaturi. Fac față admirabil acestei clime cu zile caniculare, mai ales în lunile iulie și august. Și apoi e un lucru știut că Timișoara este unul dintre cele mai călduroase orașe din țară. Acolo și iarna este mai blândă. Și atunci nu sunt oare norocoși cetățenii orașului de pe malurile Begăi? Eu zic că da.

Cum vă spuneam era cald, dar și umed în același timp, totuși spre seară, pe la ora 19, arșița se mai domolea puțin.

Era chiar plăcut. După ce fusese necruțător toată ziua, soarele căuta acum încet-încet drumul spre apus, uitându-se înapoi, mare și roșu, cu raze amenințătoare pentru ziua ce va urma. Lăsa locul unei seri calde, dar plăcute, și o adiere timidă începea să se simtă, deși nu prindea putere, căldura de peste zi înfierbântase trotuarele și clădirile, iar răcoarea nu reușea deloc să biruie.

Pe o stradă, în apropiere de autogară, atrăgea atenția o forfotă neobișnuită. O mare de oameni umplea strada. Femei, copii, bărbați, valize de tot felul, de toate mărimile și culorile, se înghesuiau în jurul unor microbuze înșirate unul lângă altul.

Agenția de turism avea ușile larg deschise. Înăuntru era plin. O mulțime de persoane, înghesuți claie peste grămadă, vorbeau, gesticulau, întrebau. Se instaurase o hărmălaie unde nimeni nu înțelegea nimic.

... Ce facem? Veniți cu mine? Haideți să vedem despre ce este vorba.....

Uite-l! Microbuzul nou-nouț, de culoare gri metalizat strălucea sfidător în ultimele raze ale soarelui. Aștepta gata pregătit de plecare. Era primul lui drum. Pentru trei din cele 7 pasagere ale microbuzului era, de asemenea, tot primul lor drum. Parcate lângă el, în fața agenției, își așteptau plecarea încă șase microbuze. Toate curate și aproape noi, 42 de persoane fără să luăm în calcul șoferii care în acele momente se agitău transpirați și nervoși, luptându-se cu valize și plase de tot felul ce trebuiau sortate, așezate în portbagaje căci nimeni nu renunța la vreun bagaj, Doamne ferește! În fine, totul a încăput în portbagajele închise acum. Pe fața șoferilor se citea o ușurare ce era însoțită de oftat lung.

Trotuarul era arhiplin deoarece pe lângă cei care plecau mai erau însoțitorii. Aceștia din urmă se înghesuiau prinși și ei în frenezia plecării, boală contagioasă, o știm cu toții.

Patronul agenției, însoțit de doi bodyguardzi se străduia să facă un pic de ordine, treabă deloc ușoară. Oamenii, profitând de ultimele minute, se strigau unii pe alții. Mereu mai era ceva de spus, un sfat, o îmbrățișare, o fotografie pe telefon, te miri ce mai inventau. Ceva care ar fi putut opri timpul în loc sau, de ce nu, o amânare din cine știe ce motiv a plecării. Dar nimic din toate acestea nu se întâmpla, realitatea îi privea

pe toți cu ochii ei reci, impasibilă, insensibilă la sentimente.

Femeile erau predominante în acea mare de oameni. Se zăreau câțiva bărbați, dar se pierdeau cu totul printre doamne și domnișoare. Unele erau veterane, altele erau începătoare în profesia îngrijitoare de bătrâni sau asistente la bolnavi aflați în fază terminală. Meserie grea, departe de casă, unde se câștiga cea mai amară pâine. Căci da, despre asta era vorba.

Micro buzele duceau aceste femei departe de casă, departe de țară, departe de familie spre o altă viață, altă familie, altă casă, punând la grea încercare fiecare persoană. Unele rezistau, altele abandonau.

Povestea noastră este despre o tânără care s-a urcat în microbuzul cel nou lăsând acasă o viață și începând alta printre străini. Să îi aflăm povestea...

La ora 20, ca de obicei, era stabilită plecarea. Bagajele erau încărcate, portbagajele închise, iar șoferii, care între timp primiseră listele cu pasagerii fiecărui microbuz, strigau numele acestora apoi îi îndrumau spre locurile numerotate.

Și iar se crea o ușoară dezordine. Călătorii se împingeau, era confuzie, unii nu își auziseră numele, alții nu înțeleseseră în care microbuz să se urce. Într-un final ițele se descurcau și fiecare își ocupa locul. O ușurare se citea pe fețele tuturor. Șoferii își ocupau locul, ușile se închideau și se anunța plecarea.

Pe rând, ordonate una după alta, mașinile părăseau încet și lin parcare și îndreptându-se spre vamă. Cei rămași pe trotuar, cum s-au pus în mișcare mașinile, au început să-și agite brațele făcând semne de la revedere. Pentru cei din mașini, persoanele dragi, înghesuite pe trotuar, se micșorau cu repeziciune până ajungeau niște puncte care dispăreau dintr-o dată.

Cele 7 femei din microbuzul nou priveau triste pe geam la cei rămași până când au dispărut cu totul. Golul din suflet era resimțit de toate cele 7 femei. Așa se întâmpla mereu. Plecarea tristă și dureroasă a fost trăită de toate cele care au apucat pe acest drum.

Mă opresc puțin pentru un proverb care mi-a venit acum în minte: „Mai bine să fii stăpân mic decât slugă mare”. Îmi răspund singură cu un alt proverb: „Trăiești o singură dată, dar dacă faci lucrurile așa cum trebuie, o singură dată este de ajuns”. Ei? Ce ziceți? Oare câți s-au gândit la aceste cuvinte? Bănuiesc că toți au făcut-o...

A trecut cam o oră de la pornire și iată vama! Înșiruite unul după celălalt microbuzele se apropie la punctul de control. O dată trecuți de vamă începe cu adevărat călătoria.

Cele 7 pasagere din Timișoara nu s

Se instalează cu mișcări sigure ca cineva cunoșteau, lucru normal. Câteodată se mai întâmpla ca unele dintre ele să fi făcut drumuri împreună, dar de data asta nimeni nu știa nimic despre tovarășele de drum.

Printre cele trei pasagere care debutau în această meserie, era și Corina, care avusese noroc de un loc la geam. Se bucura ca un copil. Începea bine. Chiar se gândise că i-ar fi plăcut un loc la geam și uite! Lângă ea ocupase un loc o doamnă între două vârste, plinuță și zâmbitoare. care mai făcuse acest drum, îi întinse imediat mâna și se prezentă:

- Florica și cobor în Graz.

Surprinsă plăcut, Corina strânse mâna zicând:

- Corina și cobor în Salzburg.

- Este prima dată, nu-i așa?

Tânăra o privi mirată, ușor amuzată și dădu afirmativ din cap.

- Cum ai ghicit?

Florica, privind-o cu un aer de expert, zise convinsă și încântată de perspicacitatea de care dădea dovadă:

- Se vede de la o poștă. În primul rând ești speriată.

- Ai dreptate, consimți fata, nu speriată, de-a dreptul îngrozită, dar am hotărât să pornesc pe acest drum și voi merge înainte.

- Și în al doilea rând, nu se dădu bătută Florica, îmi spui ce te-a făcut să iei această hotărâre? Ești drăguță, adăugă, tânără, elegantă, și uite bijuteriile pe care le porți! Nu prea pare să duci lipsă de bani. Greșesc oare?

- Nu! Absolut! Ai ghicit, zise Corina, citind pe fața noii prietene satisfacția, și continuă bine dispusă:

- Nu o fac pentru bani. Mai exact fug de o situație pe care nu o mai suport. Dacă nu plec mă voi sufoca cu siguranță.

Florica o asculta fără să o întrerupă. Simțea că acea tânără drăguță trăise sau încă mai trăia o dramă.

- Asta este altceva, zise mângâindu-i cu un gest matern mâna. Să știi, reluă ea cu aerul atotștiutor, toți fugim de ceva până la urmă. Vezi tu, de sărăcie, și dădu aprobator din cap, de un soț tiran, de singurătate, da țara asta unde viața de cele mai multe ori este grea și nedreaptă. Oftă lung și continuă privind-și tovarășa de drum: Te mir de ce mai fug oamenii. În fond fiecare are o poveste pe care o plimbă prin lume. Corina asculta privind pe geam. Începu să plângă.

- Lasă, vorbesc și eu! Uite, am adus cu mine plăcintă cu mere. Azi am făcut-o! Haide, uită-te la mine și ștergeți lacrimile, încerca Florica să-i distragă atenția. Corina, prăjitura îmi iese delicioasă! Mi-o spun toți cei care au gustat-o. Și uite, îi arată un termos, e plin cu cafea Lavazza! O gură de cafea după plăcintă se potrivește de minune.

Corina, văzând cât de amabilă este noua prietenă se strădui să-și alunge tristețea și să revină în prezentul microbuzului, în drum spre Salzburg.

Florica se făcu că nu observă frământarea tinerei de lângă ea și despachetă fericită mult lăudata plăcintă.

- Mulțumesc. Apreciez ce faci pentru mine. Chiar doresc să gust din plăcintă.

- Așa îmi plăci, se repezi Florica să răspundă văzând că fata deja își ștersese lacrimile.

- Florica, zise Corina.

- Da, prezent, răspunse glumind femeia. Spune.

- Dacă vrei, începu timid tânăra, și dacă nu te plictisesc îți voi povesti de ce azi, acum, sunt aici. Dar mă tem că este o poveste cam lungă... și...

- Perfect! Se entuziasmă Florica, satisfăcută de cum decurgeau lucrurile. Apoi malițioasă, alintându-se, bucuroasă că fata își deschide sufletul și că se va simți mult mai bine, adăugă: Dar vom începe cu o felie de plăcintă, o gură de cafea și abia după asta voi fi ochi și urechi la povestea ta. De acord?

Se priviră în ochi, se îmbrățișară și, o dată spartă gheața, atmosfera devenise plăcută. (Continuăm)

LA O CEAȘCĂ DE CAFEA, DUMINICA

DESPRE SUFLET

Daniela FORCOȘ

Cineva ar trebui să oprească durerea. Sufletul nu ar trebui să fie vreodată zdrobit, zidit într-un alt suflet doar pentru a se apăra de ninsoare și ploie. Și totuși aruncați în vârtoarea destinului trăim experiențe care lasă amprente pe inimă, pe fiecare părticică din noi. Cum sufletul trece prin vămi când se desprinde de noi, fiind supuși încercărilor vieții care ne ajută să ne recompunem bucată cu bucată, tot așa noi, gustăm din mierea mai amară decât fierea a trecerii prin lume.

Ne-ar trebui lângă noi un suflet simil cu al nostru, care să ne țină mâinile cu blândețe, să ni le mângâie și să nu ne lase să adâncim și mai mult rănile ca formă de protest împotriva propriei noastre neputințe.

Cineva care să ne mângâie părul cu blândețe, cum un arcuș alintă corzile fine ale vioarei dând viață unei muzici nostalgice, să ne atingă lacrimile.. și cum un mag , să le transforme în cuvinte cristaline ce nu pot fi spuse, dar care pot fi așezate pe o pagină a vieții noastre cum într-o carte. Să ne arate calea ce duce spre tăcere și ascultare, spre reflexie, pentru a ajunge acolo, la granița dintre lacrimă și surâs.

Dacă ai norocul să întâlnești un asemenea suflet, poate te va ajuta să coși încă o dată vise pe inimă, ca pe niște boboci de floare în grădina vieții, acolo unde înfloresc cireșii, unde anotimpurile trec domol, braț la braț cu iubirea.

Uneori rămânem încremeniți printre amintiri ca într-o aglomerare de zile și nopți unde lacrimi și cuvinte, curg tăcute peste cenușa inimii și doar rugăciunea ne mai aduce mângâiere .

Viața nu ne oferă mai mult decât un voiaj, totul este efemer, cuvintele pot răni sau pot mângâia și ne întrebăm la un moment dat: “care dintre stelele nopții mai pâlpaie pentru noi sau dacă pe undeva, prin univers, mai umblă desculță fericirea”.

Cum este și viața! Uneori devine o carte sau o pictură de curcubeie care ne îmbracă sufletul gol, alteori rămâne doar un vis cu nori trecători precum zborul păsărilor migratoare, într-un ritual secret, la fiecare început și sfârșit de an din zbuciumata noastră lume.

Uneori durerea se transformă în înțelepciune în lumina nostalgică a iubirii ce o determină să-și facă culcuș în inimă și să țină locul aceluia cineva simil sufletului nostru.

De ce ne topim în această anestezie emoțională precum un bocet de vânt în singuratatea unei amintiri?

O BUCATĂ DE STOFĂ

ALEXANDRA FIRIȚĂ

Eram o bucată de stofă uitată
într-un antic magazin din orașul cu turnuri dantelete
orașul în care magii se opreau măsurând trecerea
timpului după umbre
eram o simplă bucată de stofă
lăsată întâmplător pe un raft obscur
al unui faimos magazin
și unde bătrânul negustor se aseamăna cu o
fereastră deschisă prin care
visele treceau spre cerul albastru și dezlănțuiau
furtuni de dorințe și paseri zburau tot mai spre înalturi

modele vin și pleacă

frunză în vânt eram de fiecare dată

când privirile se opreau asupra mea și mâinile
ah, privirile, mâinile
respiram cu foșnetul secret închis în fibrele-mi
mâinile, le simțeam atingerea, gândurile
ce se scurgeau prin amprente

erau mâini aspre și reci pline de solzi
ce îmi răneau pielea, sufletul devenea un fluture
înebunit ce ardea
în flacăra unei nopți târzii

prea delicată, nu, nu mai este la modă

mai erau și alte mâini delicate moi parfumate
mă sufocau, mă mototoleau în cușca lor închisă
mă lăsau să cad dezinvoltă în aer
sufletul meu tresărea de bucurie eram toată un zbor

da, dar pe umerii, pe șoldurile, pe coapsele mele
prea fluidă, prea moale, fără personalitate

unei bucăți de stofă nu i s-a cerut vreodată
dacă poate îmbrăca orice trup de bărbat, de femeie
sau, dacă știe să viseze, dacă știe să trăiască
îmbrățișarea intimă de a fi îmbrăcat?
da, visam așezată printre surorile mele
care aveau căutare
nici măcar nu gândeau modele
în vremurile întunecate

visaam să fiu rochia unei femei care iubea lumina
care aduna flori și le punea semne de carte
într-un roman de dragoste
de a zbura cum o rochie de balerină zboară
deasupra lacului cu lebede
sau de a fi cămașa albă pe care o îmbracă un mire
în ziua nunții
și ai smulge inima plină de stele

câte vise aveam, nespuse niciodată, trăite
niciodată în antica prăvălie!

povestea a adus într-o zi un bărbat
numai priviri, numai cuvinte și a cerut bucata
de stofă și a întrebat prețul

nimic, cui îi pasă de o bucată străveche de stofă
iar negustorul mă împinse în mâinile necunoscute, c
u degete vorbitoare

de mult timp căutăm așa ceva, murmura

mâinile calde, catifelate, mi-au atins visul
care pulsa de o viață în alta
aproape uitată, închisă în mode
eram o bucată de stofă înainte de a ajunge
în mâinile artistului
o bucată de stofă cu vise

am devenit o ființă cu un suflet viu născut
din mâinile lui de lumină

NOTE DE LECTOR

Valeriu ILICA

Se știe, se acceptă și se susține că publicarea unei cărți este identic egală cu momentul rodirii. Este cântul final al epopeii scrisului. „**Gemenele**” doamnei Florica R. Cândea, mai exact, cărțile a treia și a patra din ciclul „**IN/OUT și OUT/IN cu mine și în afara mea**”, nu sunt o excepție. Dimpotrivă, vin, confirmă și legitimează această axiomă. Apărute recent, la Editura Gutenberg Univers, „**Gemenele**” sunt o frumoasă, sinceră și simțitoare spovedanie. Sunt o implicare asumată în propriul trecut literar și jurnalistic. Altfel spus, sunt „o cutie de rezonanță a unui trecut cufundat într-un prezent continuu”, după cum însăși autoarea ne previne în *Argument*. A unui trecut – precizăm noi – care se întinde de-a lungul și de-a latul a patru decenii. Așadar – și revin la spusele autoarei – „sunt o investiție de timp în timp”. „O reverie fină”. O „trântă” cu ea și cu îndoielile sale existențiale. Dar, și o fandare între autor și cititor. Sunt cărți ușoare – ești tentat a spune la prima vedere. Asta, doar la prima vedere, subliniez. În realitate, sunt dense, muncite din greu și grele de conținut. Solicitante, atunci când te apleci asupra lor. De pe alt palier privite, „**Gemenele**” doamnei sunt ca un drog. Creează dependență. Nu-ți vine să le lași din mână. Simți că mereu ascund ceva. Ascund și foarte greu se lasă decodate.

Cărți confesiune și de rememorare, cărți „răsfăț și dezământ”, „**Gemenele**” sunt, în fond și pe fond, un „triumvirat”. Oficiază în paginile lor, pe de o parte, autoarea, iar pe de altă parte, dar la aceeași masă, colaboratorii fideli și statornici ai Salonului Gutenberg și ai revistei cu același nume. Cele 43 de interviuri luate acestora, cu dărnicie și generozitate, de doamna Florica, sunt un argument. O dovadă și un gest de complezență și de colegialitate scriitoricească. Întitulate „*Dialoguri neconvenționale*”, reușesc să ofere și să confere o imagine completă și cuprinzătoare asupra confrăților intervievați. Cercul triumvirilor se închide, la fel de fericit, cu fiul doamnei, pictorul Cristi Sida, o absență care, pe măsură ce avansezi cu lectura, echivalează cu o prezență. Cele șapte poeme întitulate invariabil „*Când eram mamă ...*”, compozițional, prin forma și fondul lor, formează un singur tot. Sunt poezii încărcate de sensuri, de semnificații și de simboluri. Sunt ca o înmugurire de toamnă. Toate, dar absolut toate, au o temperatură lirică ridicată. Monologul mamei și mesajul testamentar adresat fiului sunt o adevărată ardere pe rugul maternității. Dar, paradoxal, și un capăt de liniște. Tonul acestora este solemn. Reverberația?! De oracol. E adâncă și gravă. Ca de orgă. Oricum, au acel ceva din misterul apelor adânci. Sunt poeme care se lasă citite doar cu voce tare. Variațiuni pe aceeași temă, întregul ciclu, deși vizibil original și personalizat, se înscrie din oficiu în practica monologului dialogat între părinte și fiu. E un procedeu vechi, care – trebuie spus – are o bogată și laudabilă tradiție la noi. Începe, după părerea mea, cu „*Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*” – un vrednic și valoros manual de educație morală, comportamentală și politică, scris înainte de 1521 – anul morții voievodului.

Povețele literare și de viață adresate de marele Caragiale fiului său Mateiu sunt un alt moment și, în același timp, un interesant exemplu. Tot aici și acum, merită amintit blândul și bunul Șt. O. Iosif, cu poezia „*Cântec sfânt*”, dedicată fiicei sale Corina. La fel, grijuliul Arghezi, cu celebrul său „*Testament*”, și, neapărat, Radu Stanca, cu „*Testament*”-ul lăsat, cu limbă de moarte, fiului său, Barbu, din care, pentru economie de timp și de spațiu, reproduc doar câteva versuri: „La intersecția cerului finit/ Cu cerul infinit, se află o stea/ Care a ars cândva nepotolit/ Și care a fost, desigur, steaua mea./ Acolo, fiul meu, aș vrea s-ajungi/ Când vei cutreiera cu nava ta/” etc, etc.

Cealaltă absență, care vine și întregește pe deplin triumviratul, este stăpânul ... Stăpânul meu! Rând pe rând, cocor în zbor, somnul meu nesomn sau neobosit călător este aproapele și sprijinul, speranța și confidentul. Deși nenumit, e jumătatea care aduce aminte de muzica de clavecin, de odaia cu ferestre de contesă sau de un mâine cu miros de alaltăieri. Cele 18 poeme *întitulate* „*Ține-mă de mână... iubite*” planează circular și demonstrează o dată în plus că, pentru Florica R. Cădea, poezia este o patimă dezpătimită. Dar, și paradisul terestru suprem. E, dacă vreți, lumina care biruie întunericul. Poetă care încă mai construiește și mai cultivă un vis nevisat, doamna Florica știe prea bine că poezia e singura noastră șansă de a ne salva de efemer.

Ajuns la ultima filă, cititorul închide „*Gemenele*” și, fără a le lăsa din mână, se aude spunând: **pentru poeți și pentru poezie**, încă mai ține Dumnezeu lumea asta!

O NOUĂ APARIȚIE EDITORIALĂ GUTENBERG

Adina Matei

Revista lunii septembrie, cu apariție trimestrială, a ajuns la numărul 52 (an XIV) și a îmbrăcat culorile ruginii de toamnă. Conținutul acesteia a fost prezentat de către redactorul șef, Florica R. Cădea și de către redactorul șef adjunct, Carina A. Baba.

Momentul ales a fost unul prielnic, Salonul Gutenberg Arad, care, alături de revista și editura eponimă, ființează pe lângă Tipografia Gutenberg.

Revista este una dintre cele mai longevive din orașul de pe Mureș, și adună în jurul imaterialului cultural, nume de seamă din Arad sau alte județe, dar este răspândită în rândul diasporei românești, prin colaboratori din Ungaria, Serbia, Austria, Italia, Spania, Macedonia, până la antipozi, în Australia. Cu un conținut de 112 pagini, revista este structurată pe generice, precum: Editorial, Documentar-Aradul în timp, Cu ochiul liber, Lecturi și Literaturi, Podium literar, Salon Gutenberg, Spații de locuire și diaspora, La o ceașcă de cafea, duminica, Miscelanea, Special, Aria diversitas. De bunăseamă nu au fost uitați nici jurnaliștii legați sufletește de Arad, în general și de revistă, în special!

Creionarea portretului marelui gazetar, Doru Dinu Glăvan este marcată la pagina 97, alături de patriotul Constantin Avădanei, fost membru UZPR și profesorul Emil Pinteș de la Salon), de-acum membri onorifici.

In memoriam-Comemorări, (Chipuri și icoane umane) este omagiul nostru la apropierea împlinirii unui an de la petrecerea în viață a celui care a slujit altarul presei românești, Doru Dinu Glăvan. Cum neuitat este colonelul gazetar Constantin Avădanei de la Alba-Iulia și dascălul Emil Pinteș.

În ceea ce ne privește, suntem onorați să consemnăm asemenea făptuiri, astfel ne însuflețim și ne îmbogățim spiritual.

ALB ȘI NEGRU, LA VOIA DESTINULUI, UN MĂNUNCHI DE POVESTIRI, autor Smaranda Kafka

Anișoara Laura MUSTEȚIU

„Vorba bună, zâmbetul și fapta binefăcătoare sunt raze ale soarelui răsfrânte în sufletul omului,” spunea Nicolae Iorga. Această mireasmă binefăcătoare emană noua creație literară a scriitoarei Smaranda Kafka, o carte intitulată cu subtilitate “ALB și NEGRU, la voia destinului. Un mănunchi de povestiri” și publicată sub egida editurii Coresi la scurt timp după debutul literar al autoarei în anul 2021 cu romanul “ABC – ul unei vieți.”

Se poate spune că prin esența ei, noua carte redă realități personale dar și universale. Rafinamentul de abordare a diferitelor elemente legate de locuri, fapte și tradiții rămâne distinct. Prin naturalețea cu care este scrisă, scriitura oglindește în primul rând sufletul și spiritul autoarei. Dar nu numai. Lectura oferită este și o adorabilă călătorie în timp și spațiu, nelipsită de contraste, aventuri și destăinuirii.

Nucleul cărții, predominant de naturalețe și umor, amintește de “Noi suntem români (nimeni nu-i perfect)” de Radu Paraschivescu. Între ele există o legătură. Aceea a descrierilor de scene din viața contemporană românească prin sfera satirei dar fără a abandona adevărul.

Prin calitatea sa literară, umorul folosit de Smaranda Kafka își îndeplinește pe deplin menirea. Dialoguri și texte infiltrate cu efecte de parodie, aduc cititorului o binefăcătoare delectare, dar în același timp scot în evidență contraste sociale și aspecte ale realității cotidiene.

Jonglând cu spiritul pe axa timpului, în prima poveste numită “Întrebări și răspunsuri,” autoarea ne destăinuie fragmente din viața familiei Sofronea din anul 1923, iluminând cu această ocazie magia Sărbătorilor de Crăciun din zona Aradului. Este o incursiune plină de suspans în atmosfera satului, cu case acoperite cu zăpadă și oameni adunați în jurul focului, cu legende și colinde de copii, unde nu lipsește mirosul de cozonac și de plăcinte. Treptat, autoarea acaparează atenția prin descrieri de locuri, de identități autentice și întâmplări, învolburând amintiri pline cu tradiții dispersate în pâcla vremurilor.

Scrisă cu bun gust și calitate, prin următoarea poveste numită “Lumini și umbre” autoarea dezvăluie atmosfera de pe tărâmul australian numit Lithgow, sărbători și tradiții australiene, amănunte despre istorie și localnici, dar și experiențe și învățături sustrate din viața de emigrant.

“Printre flori și măracini” conține reflecții despre viață. În această poveste scriitoarea ne destăinuie că “plecând la drum și neștiind în ce direcție să o iei, este mult mai greu decât drumul în sine. Este o luptă permanentă între percepție și realitate.” Aici, pe lângă însuflețitele descrieri din Blue Mountains, o întâmplare hazlie aduce din nou un zâmbet pe buze.

S-ar putea spune că “Pita cu unsoare” menține suspansul prin descrieri aparte din zona Maramureșului, dar și prin evocări acompaniate de regretul transcendenței, al modernismul ce mistuie secularele tradiții. Nici în această poveste nu lipsește umorul, întâlnit undeva, pe lângă Cascada Cailor.

Plină de aventură este și ultima poveste, intitulată “Povești din Apele Sudului.” Aici narațiunea dezvăluie imagini și personaje din edenul Fiji, dar și încercările prin care trec băștinașii.

“Dacă o carte e bine scrisă întotdeauna mi se pare prea scurtă”, spunea nuvelista Jane Austen. Acest sentiment mi-a lăsat și mie cartea “ALB și NEGRU, la voia destinului.” Naturaletă și rafinamentul limbajului, persistența umorului, descrierile rupte din realitate și pictate cu măiestrie pe fresca timpului, dar și noile idei culese din această călătorie literară, lasă în urma lor un sentiment plăcut, un sentiment îngemănat cu dorința de a afla mai mult, despre talentata scriitoare Smaranda Kafka și despre povestirile ei pline de har.

„Sunt fericită când scriu”! Acestea sunt cuvintele rostite în cadrul dublei lansări de carte de la Timișoara (Librăria Esotera), cuvinte rostite de doamna Smaranda Kafka din Sydney. (Născută la Șofronea din părinți care au provenit din familii diferite Șofronea/Nădlac).

Filiera care face dovada înclinării înspre scris, converge înspre clasele primare. (Epopoea odiseică a pureu-ului de castane, ca o recompensă la cofetăria de la Boul Roșu, este memorabilă)...

Cele două cărți (un roman din două volume și un volum coupée de povestiri) poartă seva formării în timp.

Predilecția pentru tradițional și modern din romanul „ABC-ul unei vieți”, va fi completată de „Alb și negru, la voia destinului”. Mi-a revenit plăcerea de a modera cu onoare acest eveniment cultural de mare ținută dar și calitatea de recenzor al romanului. Domnul profesor universitar doctor Anton Ilica s-a referit la conținutul volumului de povestiri și la calitatea de scriitor între două continente.

Argumentele epicității au fost desprinse din lecturarea a două cronici semnate de domnul Codrin Pașca din Canada (lectură Marina Vuzdugan) și de Laura Mustețiu din Sydney (lectură Vichița Stoicănescu.)

Din partea Tipografiei Gutenberg Arad prin Salonul Gutenberg au fost donate seturi de reviste și cărți, precum și Diplome aniversare, doamnei Florica Petrean (administrator Librăria Esotera) prin doamnele Iuliana Pinteș și Adina Matei. Cu brațe tremurânde, doamna administrator Florica Petrean a spus: „Am auzit de dumneavoastră, Gutenberg!” Prezențele arădene au fost de un ecou inefabil prin sublimul oferit de recitalul folk în interpretarea doamnelor Eugenia Ponta Pete și Monica Mihaela Cojocar (repertoriu de o eleganță emoțională rar întâlnită (cinci piese).

Se cuvine să mulțumim selectei asistențe care a umplut sala pâna la refuz într-o calmă sinestezie și noi ne-am bucurat de revederea cu Domnica Pop (membru USR Arad), Aida Voivodician (scriitor Timișoara), dl ing. Mircea Irimescu și de alți iubitori de carte!

În concluzie, am trăit o după amiază a mărturisirilor și a pledoariei pentru scris.

Florica R. CÂNDEA

VIAȚA MEA ALĂTURI DE EL MA VIE A SES COTÈS

Florica R. CÂNDEA

Context:

Sala Ferdinand a Primăriei a găzduit o lansare de carte, asistența fiind una deosebit de de selectă. „Ma Vie a ses Cotès”/„Viața mea alături de el” este titlul ales pentru acel care a fost, vreme de treizeci și șase de ani, soțul doamnei Jenny Baku (pseudonimul pentru Jeanine Badohu), adică nepotul de soră al lui Ștefan -Cicio Pop, Alexandru Liviu Birtolon.

La patru ani de la (pe)treccerea din viață, în surdul ecou al melodiei „Deseară n-am să vin... la o cană cu vin...”, cartea a fost oferită celor interesați: membri de familie din Africa-Togo, Camerun, Nigeria, din Franța, din Arad, prieteni, universitari, istorici, elevi, alte categorii de intelectuali, arădeni, iubitori de arta exprimată prin cuvinte.

Moderatorul întâmplării de mare ținută a fost Lia Alb, scriitor (pseudonim pentru Viorica Popescu).

Momentele prezentării de carte s-au perindat între „Eros” și „Thanatos”, ca un moment crucial de intersectare dintre două vieți.

Alexandru Liviu Birtolon a plecat la cele veșnice în urmă cu patru ani, înainte de Centenar Marea Unire. A fost ființa care se contopea cu o pagină de o altfel de istorie, cea umană! Spunem aceasta, pentru că, an de an, se ocupa de a marca acest eveniment al Marii Uniri, servind acasă, o cană de vin, oaspeților săi dragi! Într-un ambient aparte, într-o căldură ce emana esențe tari: iubiri întru credinți! Casa era locaș de istorie și de dragoste, cu o încărcătură emoțională aparte, fină (așa l-am cunoscut, depănând ghem de poveste despre corifeii Marii Uniri, sau eroii măcenți anonimi, printre care și bunicul meu, Taica Ranta).

Contemporani fiind cu fluturii... (L. Blaga), suntem contemporani, acum, și cu istoria, cu vrerea ei, cu platoșa ei, cu „Majordomul” Liviu Alexandru, prin noua carte „sur son epoux” a soției.

Jeanine Birtolon s-a născut în Africa, Togo, fiind fiica cea mai mare a familiei regale din Denu (opt frați). „Zborul”... pentru Jeanine a fost simbol și ideal! Fiindcă a lucrat la Compania Air Afrique vreme de douăzeci de ani.

Cu un comportament al vremurilor trecute, mereu asortat și cu papillon și o servietă, Alexandru Birtolon își „ține” de mână descendenții și cărările, nu veșnic propice, ale istoriei, dar, chiar și acasă, dereticind, își „ține de mână” soția pe coridoarele florale ale fericirii lor (așa i-am cunoscut)!

Martoră la toate evenimentele și ... „venit-dusul” cursurilor nu prea drepte ale istoriei, Jeanine a notat în „sertarul” memoriei tot ceea ce i-a legat.

Doamna Lia Alb a invitat la cuvânt fiecare ocupant al prezidiului, făcând, pentru început, referire la volumul său, „Cimitirul istoriei”, ca un elogiu, de dincolo de viață,

pentru nepotul marelui corifeu al Unirii, Ștefan Cicio-Pop, Alexandru Birtolon, cu toate zbaterile privind istoria sa și a familiei.

A fost evocată personalitatea marelui iubitor de neam, țară, familie, patrie, copii și legendele locurilor pe unde a trăit (cu bunicul la conac sau în podgorie), de personalități cu afinități: părinte pr. Sorin Seviciu, prof. univ. dr. Ioan Bolovan (Cluj), prof. univ. dr. Corneliu Pădurean, dr. Dinu Zaharia, prof. Cristian Stoica, prof. Rodica-Maria Vekas (traducător al volumului din limba franceză), prof. univ. dr. Speranța Milancovici (interpret pentru Jeanine Birtolon).

Un moment aparte l-a constituit înmânarea „Medaliei Încoronării” de către profesorul Eugeniu Criste, autorului volumului, scriitor de-acum, în genuri literare de un iz aparte (Jurnal memorialistic, romantic ori confesional).

Cuvintele care au adus sublim și consistență ceremonialului „de aducere aminte” printr-o carte, au scos în relief mari virtuți ale autorului (care a început volumul ca o terapie-suport prin scris, înainte de stingerea soțului, virtuți de dragoste, slujire și devotament familial).

Cartea prezentată este o carte a regăsirilor prin „călătoria” unei vieți. Iubirea care i-a unit, nu a murit! Trăiește prin Carte, ca un altfel de Album de familie! Și ce poate fi mai frumos, decât să-ți urmezi soțul, în patria lui, acolo unde a vrut să îl acopere țărâna!

Carte:

Conține peste o sută cincisprezece pagini (între care vom regăsi o poveste de viață, de iubire împlinită, dar și un foto colaj cu secvențe din această minunată poveste).

Capitolele au parfum de zile și nopți, de trăiri și simțiri, iar o „Prefață” și „Mulțumiri” întregesc pânza cărții ca un voal de cinema.

„Filmul”, de-acum, va rula ca un metraj pe cupola unei sincerități, așternute, cu multă acribie, pe coala albă de hârtie.

Cartea a apărut prin grija Editurii Mirador (2022), în condiții deosebite, vis- a-vis de grafică și de coloritul paginilor (32).

De notat despre semnificația copertelor: Coperta I îl plasează pe „Eroul” paginilor străjuit de palmieri pământii (ca niște palme ocrotindec) sub o constelație de ceruri albi/gălbii/rozalii. Coperta IV oferă pe același ton plăcut, ca o prelungire în peisaj, note biografice despre autor Jenny Baku/Jeanine Birtolon Badohu.

Mai trebuie consemnat un fapt inedit: afișul este conceput ca un copac ce se răsfiră, albăstriu, peste cele două mâini legate pe viață prin două inimi de inele! Superb!

Sunt fotografiile ce vorbesc din priviri și prozopoeematice exprimări, demne de luat în seamă, prin rostirea și feminina rostuire a autorului.

În carte se cultivă sincerități și generozități, cum să îi putem uita memoria?

Care memorie a fost invocată cu patos de fiul Michael care și-a strâns mama în brațe, sărutându-i mâna în care acum... ținea o carte!

A învinge trecutul e un sacrilegiu!

A cinsti prezentul e o îmbrățișare de suflete!

A primi o carte, un artefact imaterial, dar cu suflet acum, prin însuflețirea și însoțirea cu Alexandru Liviu, este a nu mai plânge răzvrătirea pe curgerea de Golgotă, ci a te bucura, drag autor, drag cititor, de fluviul amintirilor și apa vie a mărturisirilor de autor.

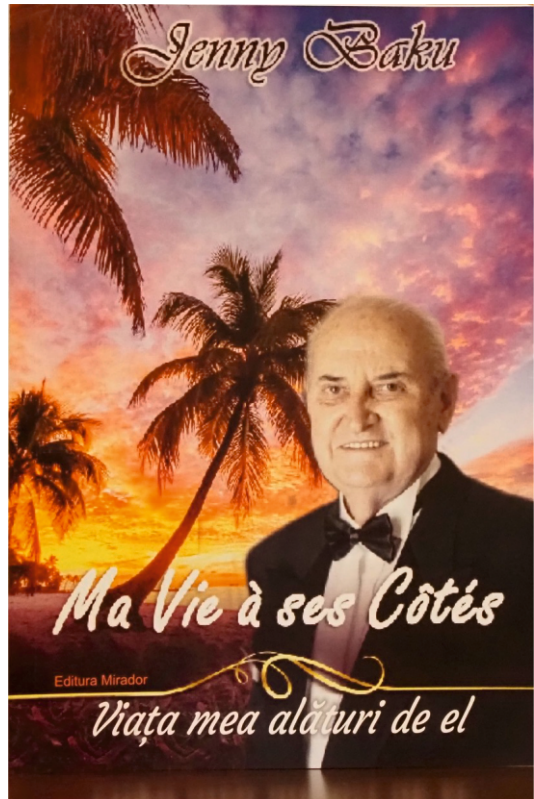
A fi participat la o lansare-evocare, este o onoare! Care îmbie la respect și la citire de carte! Un poem ce nu desparte! Un poem care îmbie la dragoste veșnică!

Acestea ar fi și cuvintele pentru „noi” și pentru „El”, în tremur de glas, de final, prin vocea autorului, o demnă soție, Jeanine Birtolon Badohu.

Cartea va fi bine primită și va curge printre ochii genelor, cu fericirea cu care a fost scris-dăruiată pentru un gl(amour)en septembrie/octobre.

Cartea este un poem cu mici poeme cât un puzzle, fărâme de dragoste și frânturi de istorie romanțată! O carte a dăruirii, o carte a nobleței și o carte a două vieți! Sunt „Dedicații” pentru suflete de copii, nepoțele, dar și o „Ultimă scrisoare”, după un an... mai târziu!

Prin sesiunea de autografe, serata și-a răspândit soarele în luna ce cuprindea vitralii. Altfel. Ca un legământ! Madame Jeanine, ecoute, la lecture! Le livre c'est parti! Car „lire” c'est „partir”! Bonne chance! Merci Madame, Jenny Baku! Azi, continente, orașe și țări au scris, peste Thanatos, Eros!

CEREMONIAL ȘI PRAZNIC LA MINIȘ PODGORIA ARADULUI

Florica R. CÂNDEA

Textul de mai jos este congruent și edificator în acest sens! Esplanada din fața Bisericii Ortodoxe a fost mărturia *Parastasului de obște* și a *Zilei Crucii* care s-au săvârșit la Miniș, satul care ar trebui definit ca „Sat erou”.

Aici, prin grija unui Fiu al Satului, ing. col. Puiu Emilian Valea, am fost martori la Parastasul de obște în cinstea eroilor elevi răpuși în septembrie 1944.

De fapt, am participat în calitate de invitat și vorbitor la prezentarea volumului document: „*Drumul vinului de-a lungul veacurilor în Podgoria Aradului (O altfel de istorie)*”, semnat de domnul Puiu Emilian Valea, (volum cu peste două sute cincizeci de pagini și brodat cu peste 380 de imagini iconice) și care și-a primit „botezul” acasă, deoarece Minișul este parte a monografiei satelor podgorene descrise ca într-o geografie culturală a prezentului volum.

Momente desprinse din ceremonial la Ziua Crucii!

Și cum fiecare are „Crucea” sa, și cum fie i ne închinăm, fie o acceptăm, e bine de remarcat „Scrisul” ca o cruce metaforică a determinării ori a zidirii prin scris, ori cercetare, ori colecționare, pentru Fiul satului, domnul ing. col. Puiu Emilian Valea.

Cartea a fost primită la vremea surechiului ca un dar cu har! Despre personalitatea autorului a rostit cuvinte de jertfelnicie dl profesor Ioan Tuleu. Despre evenimentele și însemnătatea momentului evlavios și de ceremonial au rostit cuvinte *prof. Virgil Valea* și cei doi părinți preoți prezenți.

Un soare binefăcător a scăldat fețele celor prezenți în momentul depunerii de coroane la Crucea din curtea bisericii, dar și la Troița ridicată de familia domnului Puiu Emilian Valea (într-o altă aripă a curții lăcașului de cult), prin cadrele militare prezențe prin col. Sandu Crișan (președintele Asociației Naționale a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere „Alexandru Ioan Cuza”-Filiala „Ziridava” Arad) și a elevilor îndrumați de domnul primar Popi-Morodan Corneliu (familia dlui Puiu Emilian Valea a depus o coroană prin tânărul istoric Vlad Moț).

Momente solemne s-au petrecut la oferirea de distincții și însemne de recunoștință prin colonel Sandu Crișan. (Mai trebuie evidentiat că la Liceul din Miniș, tot prin grija domnului col. rtg. Sandu Crișan, a rulat un film cu evenimentele locului din septembrie 1944).

Părtășia parastasului de obște, bogată în consistența bucatelor oferite, este mărturia unei alte dovezi de jertfelnicie și ofrandă! Fie primite toate cu slavă și onor!

Mulțumiri sincere pentru încredere și invitație, dar și pentru prezența domniilor lor de-a dreapta mea, alături (domnului Puiu Emilian Valea, domnului Ioan Tuleu, domnului colonel Sandu Crișan și fam. domnului prof. dr. Anton Ilica). Alese prețuiri!

UN VERNISAJ ÎN LUMINA TURNULUI DE APĂ!

Florica R. CÂNDEA

Arta fotografiei sau a desena prin lumină! Folosim acest intro spre a prefața întâlnirea acestei după amiezi de la Galeriile Turnul de Apă Arad! Am onorat invitația domnului inginer Mircea Irimescu de a participa la vernisajul Expoziției de fotografii a doamnei *Jana Corifeanu* (fiica dumnealui) expoziție care a avut ca generic un titlu foarte sugestiv: „*Zece ani de hoinăreală*”. Desigur că acest termen ales aduce un plus de frumusețe decorului care va zăbovi la etajul întâi al Galeriilor de artă de la turn.

Despre evenimentul zilei care nu a întomnat fețele unei asistențe numeroase și selecte au vorbit, în acord cu seninul și în ton cu imaginile din tablouri, domnul custode al Galeriei, profesor, *Horia Truță*, domnul *Mircea Boran*, președintele Foto Club Arad și profesor *Corina Popovici*.

Redăm, selectiv, câteva din impresiile expuse în fața celor prezenți:

Prof. *Horia Truță*: „*Expoziția cuprinde peste treizeci de tablouri în care omul, portretul și petecul de cer, nu sunt prezente! Ochiul însă e vizibil fascinat de o lumină scăldată în culoare, care surprinde când flori, când ram, când peisaj, când decor, când poteci, când priveliști. Natura este surprinsă nu în anotimpuri, ci în ipostazele unei hoinăreli care timp de zece ani, a făcut deliciul plimbărilor în care utilul s-a îmbinat cu esteticul. Fotografia este produsul brut, luat din lumină și neprelucrat, care oferă un plus de uman în spectrele surprinse. Artistă, doamna *Jana Corifeanu*, este pe un drum personal, al consacrării.*”

Domnul *Mircea Boran* s-a referit la spontanul din imagini, din care, suavul, aroma, mirosul, culoarea se revarsă peste multitudinea de îmbinări fotografice, fără a fi prelucrate, ci redade „natur pur”, de parcă i-ar fi furat naturii puțin din palete, iar sieși și-a furat din curaj, spre a expune.”

Artistul fotograf *Jana Corifeanu* a ales ca spațiu al vernisajului tocmai această clădire emblematică a Aradului și își împărtășește sentimentele și trăirile cu prietenii, nimic mai ofertant decât găzduirea din turn!

Profesor *Corina Popovici* a remarcat acuratețea aranjării tablourilor făcând o comparație între omul artist și omul cifrelor (exacte).

Desigur, pecetea Frumosului zilei a fost pusă de artistul fotograf, *Jana Corifeanu*, care și-a invitat cu dezinvoltură prietenii să îi admire exponatele fotografice... vechi... de care s-a îndrăgostit (n.n; câta oară?), pentru că vreme de un deceniu, la pas de hoinăreală, și-a lăsat în cutia pandorică a aparatului foto un singur bagaj, pasiunea!

Noi, ca o firească, dar concludivă însemnare, am lăsat fereastra ochiului la colț de geană și am admirat când un mov de obligeană, când foșnet de frunze, când murmur de nor, spre a-i da luminii forța de pătrundere printre ocolșuri ! De fapt, ca-n „Corespunderile” lui *Baudelaire*: „Prin codri de simboluri petrece omu-n viață / Și toate-l cercetează c-un ochi prietenesc”. De fapt ce este fotografia? un desen în lumină! (după etimologic grecesc).

GASTRONOMIA CELOR 13 NAȚII

Florica R. CÂNDEA

Toamna ne bucurăm de roade și de bucate alese, gătitе cu drag în zile de sărbătoare, de oameni harnici, care știu să se bucure de îmbrățișarea aurie a unor momente de neuitat.

La unul din aceste evenimente am avut onoarea să fim invitați la Școala Generală din Bătănia Ungaria, sui generis "Gastronomia celor 13 nații".

Salonul Gutenberg Arad a fost reprezentat de Adina Matei, Mircea Boran, Mircea Irimescu. O notă aparte a fost prezența inedită a doamnei Maria Aiftincăi din Vladimirescu cu o parte de exponate însoțită de Marinela Racz și Francisc Racz.

Evenimentul a fost organizat în curtea scolii unde au participat 19 Autoguvernări și 8 Asociații, predominante fiind cătlanele și ceaunele, dar și coșurile fructale, pancove, cirigauă și aranjamentele de toamnă, tricolore și nu numai.

Noi am expus spre degustare: pui crăcit fericit cu un măr, crumpe în păntăloni, răchie de gutui, pusă în cloșcuță, plăcintă coardă cu nuci, mere, mac, care s-a tăiat la fața locului, direct în tăpsăie, chifle cu prai, cuglof de casă din aluat dospit, vin fiert cu cuișoare și scorțișoară.

Cortul nostru a fost ornat cu șiruri de covrigi pe manilă și curpeni de vie.

De reținut este donația de carte Gutenberg în limba maghiară Asociației din Medgyesegyhaza, reprezentată de doamna Maria Suto, revistele Gutenberg din ultimii ani, alte cărți marca Gutenberg, dar și Abecedare (prin doamna Adina Matei) scolii din Chitihaz (prin doamna director Erica Borbely).

Portofoliul zilei a constat din program folcloric s-o Cafe concert - doamna Maria Aiftincăi a avut un recital de poezie și cântare bucovineană, iar Marinela Racz a interpretat doine.

De remarcat efortul doamnei Julia Mihaéla Birta și a reprezentantului în Parlamentul Ungariei, domnul Traian Cresta, pentru organizarea acestei minunate sărbători, în care oaspeții și prietenii din Arad și din Ungaria au admirat costumele etniilor române, maghiare sau slovace! Și să nu uităm evoluția formațiilor de tineret și copii, dansatorii și soliștii care prin glas și culoare au dat emoții și expresivități aparte!

În mod cu totul special, se cuvin alese mulțumiri doamnei Maria Aiftincăi, care pe lângă standul cu exponate, la care s-a stat la rând, a donat un costum original din zona Albei Iulii, pentru doamna Julia Mihaéla Birta, care se trage la obârșii de acolo!

Am fost plăcut surprinși când domnul Traian Cresta ne-a onorat cu Diplome pentru Tipografia Gutenberg, apreciind astfel, efortul nostru de a ne aduce contribuția la reușita acestei sărbători.

Mulțumiri Bătănia Mako Ungaria și Autoguvernarilor locale românești, precum și oficialilor prezenți, primari, viceprimari, presa de expresie românească!

BACI GHIURI A LU' HĂMFĂU' ȘI PRAIU'

Ardelean Ioan ALEXANDRU

Nu mă răbd să nu fac și anu' aiesta, olecuță di prai, amu poate nu știți ce-i acela prai! La Macea prai să zâce cătă prunie fierte, alț' oamini zâc cătă prai, pezmet, magiun, marmaladă, mnere di prunie, știi cum îi, cătie bordeie atâția obicei.

Praiu' aiesta a nost nu să face di orișice prunie, ca să fie bun, musai să ai prunie bistriță, care-s niște prunie soi vechi și tare dulci, dacă cumva n-ai distule să mai poatie băga printre iele și prunie grasă, care-s mai acruță și mai zămoasă.

Praiu' nost să face în căldare mare di 70-80 di litre în cătlan, căldarea poate fi făcută din multie feluri di materiale, poatie fi di zgură, zgura îi tuci sau fontă, da cea mai bună căldare să face din aramă. Arama încălzește matreialu' păstă tăt și iute, amu ce să zâc căldare di aramă îi mai scumpă, numa că și praiu' îi mai bun făcut în căldarea di aramă.

După ce prunile or ajuns laolaltă să spală bine cu mai multie ape, apoi să lasă la zvântat după care să creapă-n doauă și să scot sâmburii afară. Sâmburii aieștia să pun în gredinile oaminlor și poatie-poatie. unu-doi încolțește și ieșe un pom nou, prunii aieștia nu-s ultuiți, ies din sâmbure, așe să-nmulțasc prunii noști.

Ei dară, după ce să spală, să scot sâmburii și s-aleg prunile bune fără vermi și sănătoasă, să pot punie la fert în căldare. Prunile vermănoasă și străcate nu să țâpă, să bagă la răchie, asta îi altă treabă, dar care o fac în special bărbații, praiu' îl fac tăt' di la casă, ba mai vin și ajutoare, niamuri, pretini...

Treaba cu făcutu' praiului să știți că nu-i ceva ușor, pă vremuri când să făcia prai, muierile și oamini nu mai aviau altie treburi, adicate nu mai făciau altceva.

Praiu', pot zâce că iera o mâncare pântru tăt anu', când pruncii flămâziau după multă încăleală, viniau acasă și zâciau:

- Mi-s flămând!
- No dară, iești rupt di lucru! Ce vrei să mânci?
- Fă-mi o pită cu prai, da praiu' să fie gros! Poți s-o și țucurezi!

Și apoi iară în pravu' drumului cu pita-n brâncă țucurată cu pravu' după ulițele măcene, altieori mânați di grabă linjiam praiu' după pită și gata mâncarea, trăbuia să mânce și Boitar, cânilie niegru și flocos.

Făcutu' praiului nu iera on lucru ușor, după ce s-ațâța focu' trăbuia mestecat într-una, să nu să prindă di căldare, dacă cumva din greșeală să mai întâmpla și asta atunci praiu' nu era bun decât de dat la porci.

Focu' iera molcom, nu iera voie să baji mult pă foc, trăbuia mestecat într-una, mestecatu' trăbuia să fie on fel di răzălit pă fundu' căldării. Pă cum trecea vremea praiu' să-ngroșea și să mesteca tăt mai greu, atunci viniau în ajutoru muierilor,

oamini care fiind mai tãroci mestecau cu multã putiere în prai.

Sculile cu care sã mesteca praiu' îs făcutie din lemn sub mai multie forme : lingurã(mare) și cu coadã lungã, altie scule aviau forma litãrei T sau L ori chiarã A, făcutie dupã mintia fiecãrui maistor.

Cam dupã 7-8 ciasuri di fert la foc mic, praiu' îi gat sã poatie punie în oale di pãmânt cam di doauã-tri litre, trãbã pus cald fiindcã atunci când sã răciește, praiu' sã-ntãrește distul di tare. Am auzãt cã alți oameni ferb praiu' o zi și o noaptie, apoi îl pun în lãzi di lemn și când mãncã îl taie cu cuțãtu', o fi bun, nu știu.

Ei ar fi multe de povestit dispre praiu' mãcean, întãmplãri șoade și mai puțân șoade, ce vã pot spune îi cã așe prai ca pã vremea când ieram prunc nu prea se mai gãsește, anu aiesta m-am scremut io și am prãbãlit sã fac prai. Îi bun! Îmi pare cã nu ca și acela di dimult.

La Macea s-o făcut prai bun, tãtdiauna, sã face și astãzi, noi, mãcenii n--am uitat!

ÎNCEPUT DE MAI

Liviu NADIȘ

SEMN DE CARTE

A înflorit tãcut liliacul
la marginea stângã a grãdinii
unde crește de ani și ani
ducând mirosul mamei mele
peste toate amintirile
peste toate dorurile
peste multe întrebãri
la care nu am gãsit încã rãspuns

La început de mai a înflorit liliacul
bucurii și tristeți amestecate
învãluite în parfum primãvãratic
ridicat de priviri spre albastru
spre o vreme ce va veni
lãsând loc pentru planuri
pentru speranțe pentru visele
care vor sãruta noaptea mereu

LECTURI PARALELE

BACE TOGHIERE ȘI UNCHIOAIA PERSÎDA

Gheorghe HODREA

Bună dimineața, oameni buni!

Ca și trăiască omu' tria' și lucre, nu dă altă da' tria' și-ș' cîșchije **pita cei dă tăchie zîlile**. Eh, da' ca și poată lucra ceva anume numa' chie mniri ce tria' și-l înveță cinieva, inghieva, că voarb-aceia, **nimia nu să nașchie-nvățat**, nu? Dacă-n ișcoală înveț' tăt felu' dă teorii, cînd ajunji la locu' dă muncă **chie omoară prafica**. Noroc cu șpețialișchii, care și iei la rîndu' lor or fost **inași** și păstă ani or ajuns cu pregăchire și li-o vinit rîndu' și-nveță și iei pă altîi. Și iac-așe, fiecare jenerație iș' are șpețialișchii iei. Numa' că-i bai, și-i mare, cît casa! Și anume că **faita** asta dă oameni, a șpețialișchilor, d-o vreme bună, s-o domnit, nu mai lucră, ci numa' dau îndrumări. Dă șpețalitachie, biniențăles. Ș-ar mai fi ceva! Așe cu spor să-nmultăsc șpețialișchii, mai ceva ca iepurii, că mai că dacă-ntorcem capu' tăt d-a roata dîpă noi, avem și nie dăm sama că tăt' sînchiem șpețialișchi. No, veghieț', draji cichitori, că gata-i baiu'd-aci! Zîc asta pîntru că să-mbulzeșchie pîntră noi o mare întrebare-ntrebătoare – **dacă tăt' sînchiem șpețialișchi, și dăm îndrumări șpețiale, biniențăles, cinie mai lucră?** Eh, gata! Pînă aci cu gîndurile, am zîs io cîtă minie, nu dă altă da' apăσαι pă clianța dî la ușia cășii lu' unchioaia Persîda.

– “*Bună zîua, unchioaie!*”, am dat io biniată închizînd iuchie ușia ca și nu să baje odată cu minie și frigu' d-afară. – “*Și fi sînătos, mă Toghier!*, o zîs unchioaia cîtă minie în vreme ce cu tri jejichie dî la brînca ghireaptă luasă dînt-o sārăriță sare și o presăra înt-o oală, dî pă șpohert. Apoi o continuat adăogînd că: – “**nu-i meșchieșug a face mîncare, ci-i meșchieșug a potrivî dîn sare, mă Toghier!**”. – “*Ai ghireptachie, unchioaie! Dăspră asta m-am lămurit că-i așe dîmpreună cu vecinii mniei, la tăietu' porcului, la vecinu' Șmecăru, înt-on an. Da', hai' și-ț' povestesc, unchioaie, cum o fost!*”

*Aședară că înt-on an, noi vecinii dî pă ulița noastă, gătasăm cu tăietu' porcilor. Ca dă fiecare dată nie lăudam care mai dă care cu tăchie ale porcului. Ieșisără bunie ca niciodată! Eh, da' trăbuia ș-apară unu' cu critica. Cinie crez' unchioaie că o fost? Apăi, vecinu' Șmecăru, bătrînu. Dîpă ci-o cotat la gust cele pregăchichie, la fiecare dîntră noi acasă, o-nceput: că jumerile mele-s pria arsă, că îi pria usturoi cîrnațu' făcut dă Mitru, c-or ieșit cîrdăboșii la vecinu' Petre clănietistu' pria sārăț', că șoancile luachie dă Ilie îs pria ciugulichie, c-am pria sārāt dăraburile dă clisă... Că una, că alta. Înt-on cuvînt – **chix**. Aghică cum c-**am făcut-o dă oaie**. Asta ca asta, da' o **fnia sus și tare** c-are și ni-arîchie iel cum să pregăchieșchie cele ale porcului, c-are ș-aducă on șpețalist, dînt-on sat vecin.*

Unchioaie! Numa' ni-am trezît înt-o vinieri sara c-o vinit Șmecăru bătrînu pî la noi, pî la tăt' p-acasă, și ni-o învitat la șpectacul. C-așe o zîs, că a doaua zî, la iel acasă, tăietu', da' mai cu samă pregăchitu' porcului, are și fie on aghivărat șpectacul. Asta pîntru c-are și vină șpețialistu' în tăietu' porcului. Ș-așe o și fost! On aghivărat șpectacul! Da' nu on șpectacul la care și chie minunăz', ci unu' la care, la on moment dat, treburile s-or încilcit binie dă tăt, sau rău dă tăt, că nici nu șchiu cum și mai zîc. Da, ie fii atentă, unchioaie, ce s-o-ntîmplat!

Pî la oarile șapchie diminița ni-am prezentat tăț, cu muieri cu tăt, la Șmecăru bătrînu acasă. Tăchie ierau pregăchichie. Răchia iera băgată-n ieji. Pă șpohert, în oale, iera pusă apă la-ncălzît. **Aiu'**, curăfît. Cuțichile, ascuțichie. Balofît dă paie ierau puși la-ndămînă. Cătlanile numa' dududchiau. Lămpășurile ierau pregăchichie. Tăt felu' dă **ciuble** așchieptau și fie folosichie. Mășina dă tocat carne, număru' trizăci și doi, și cîrnăceru', la fel. Muierile s-or apucat dă copt colăcei. Ce mai? Tăchie ierau rînduichie-n perimetru. Lipsia șpețialistu'. Dî la o vreme o apărut șpețialistu' cu muieria, înt-o sanie. Am dăschis căputu', s-o băgat șpețialistu-n ocol cu sania, o dăsprins caii și pînă i-am băgat noi în iștălău, iel ș-o scoborît muieria cu tăt cu scule. Respectoși, noi tăț', l-am sălutat așe: -“Bini-ai vinit, dom' șpețialist!” La care iel ni-o răspuns: -“Omeni buni! Atenție la vighiaz! Nu zicem la mine dom' șpețialist! Ein voghiuc dom' henteș. Ințales?” Ce iera și zîcem dîcît: -“Ințales, dom' henteș!”

Unchioaie! N-o apucat șpețialistu' și-ș' scoboare binie **serchezeturile** și **sărsamurile** dîn sanie c-o și-nceput și-m' cam joace ochiu' stîng. M-am dat sama că n-are și să ghechie tătă rînduiala cu binie. C-am și zîs cîtă Mitru: -“Mitrule, aci-i ceva muced la mijloc, mă!”

Băsamă am **cobit**, numa' că voarba aceia **dacă on rău tria' și să-ntîmple, apoi bistoș are și să-ntîmple**. Amu, drept și-ț' zîc unchioaie, rînduiala o-nceput dăstul dă binie. Ce ni-o minunat pătăt' o fost o săniuța cu on lădoi pătă ia, pătă care ni-o pus henteșu' ș-o scoborîm ușurel dîn sanie. Dajaba nie pregăchisăm noi și făcusăm stratejii cu privire la prinsu' porcului, stăbilind care în ce post avia și acționeze. Tăchie planurile noașchie or picat, asta păntru că henteșu' ni-o zîs-o dîn prima: -“Nimia nu fecut galagie! Io, singur pringhie la porc!” No, așe ceva nu mai auzisăm dă cînd purtam gaci, așe că am început și rîghiem, așe mai p-ascunsu', ca și nu-l supărăm pătă henteș. Eh, da' pîn' la urmă am păfît ca dîn zîsa lu' ciala, că **cinie rîghie la urmă rîghie mai binie**.

Unchioaie! Num-am văzut că tîrîie henteșu' săniuța cu lădoiu' pînă-n 'nenchia ușii cochietului, dăschighie ușurel ușia cochietului, împinje **pă curnăpoi** săniuța cu lădoiu' ș-o lipeșchie dă **șoșii** ușii. Apoi, cu dibăcie, o arăghicat părechile lădoiului dî cîtă cochiet, o scos dîn **jeb** on pumn dă tenchi și l-o samănat înt-o **ștrafă**, bob cu bob, pînă-n capătu' dîn 'nenchie a' lădoiului. Porcu', nămîncat, numa' l-am văzut că să bagă mîncînd tenchiu', în lădoi. În clipa aceia henteșu' o slobozît în jos părechile lădoiului și ușurel o tras sania cu porcu-n lădoi pînă-n ocol, inghie o dăschis ușurel o ușe ci-o avia lădoiu' pătă parchia ghireaptă, cam lîngă capu' porcului și dînt-o mișcare dibace, cu cuțitu', o-ncheiet lucraria. Noi, care șighiam în consămn, cam la cinspece metări, am rămăs cu ochii holbaț'. C-o și zîs Mitru: -“No, asta da meserie, mă!”. Apoi, num-am văzut că henteșu' dăschighie lădoiu', lăsînd tăț' părefîi în jos, că ierau prinși în fîțîni, **durgăleșchie** porcu' înt-o parchie, punie cu repezîciunie pătă iel paie și apringhie focu'. Pîrjolitu' o mărs brici meseleu, spălatu' la fel, nu mai vorbăsc dă dăspicatu' porcului, numa' vîjiia cuțitu' și bărduța henteșului. În casă colăceii ierau aproape gata dă copt, zama dă ghină cu tăițai iera feartă, carnia friptă, ce mai? Puchiam prînzî! Noi, vecinii, fîind trași pătă linie moartă dă cătră henteș, numa' nie uitam și beiam răchie. Da' nu orce fel dă răchie ci cu mniere dă albinie.

Eh, da' nu și șighiem blînz', ușurel, l-am băgat pătă linia dă mărs a ieji cu răchie și pătă henteș. Baiu' o fost că s-o băgat în iechipă cu noi și muieria henteșului, care numa' o dată o **coștolit** dîn iağă și nu ni-o mai dat-o 'năpoi, zîcînd că: -“cineva retelit sticlo”.

Unchioaie! La on moment dat, umblau iejile cu răchie pîntră noi dă numa' vîjiiau.

Noroc că ni-am așezat la masă, am mâncat binie și ni-am mai revenit, dîpă care tăț' am intrat su' comanda henteșului. Tăchi-ar fi marsă cumva dacă nu scochia Șmecăru, bătrînu, o dimijană dă zece litre cu vin în care băgasă tăt mniere dă albinie. Trecia vinu', dă numa'! Da' și bulibășiala d-acoalia o-nceput.

Păntu-nceput, num-am auzît on **tolvaai** prelung dîn cămară. Asta păntu că-n loc și ieie blidu' cu sare, henteșu' o pus brîncă pã unu' cu **Dero** ș-o sărat clisile. Dabghia li-o spălat cumva, cumva. Apoi nuș' ce cîntar șpețial o adus henteșu' și ce măsurători o făcut, că băga tăt triplu sare, piperi și piparcă, d-or ieșit cărdăboșii și șfărcile usturoaie și sărachie, dă vai ș-amar. Pîn' la urmă ni-o convins cumva, c-ar fi poghielile înt-o lătore, aghică nu la boloboc și d-aceia nu măsură binie cîntaru'. Eh, da' cu amestecătura dă cîrnaț' o **zgoghit**-o henteșu'. Iera numa' bună la gust. Numa' că n-am apucat și nie bucurăm c-o apărut muieria lu' Șmecăru, c-o falcă-n cer cu una-n pămînt. Muieria henteșului în loc și-mpungă ici, colia, cu o **acon șfărcile**, așe li-o-mpuns dă gînghieșchi că li-o băgat în mășina dă cosît Zingher. Asta ca asta, da' cînd și pun-on pchietroi p-o șfarcă, păntu presat, o scăpat pchietroi' și **fleci** s-o făcut șfarcă. Dă jumere nici nu mai zîc mulchie, că tăchie li-or ars.

Cam cînd iera și trecem la a doaua dimijană dă vin, henteșu' s-o apucat și amestece a tria oară amestecătura păntu cîrnaț', că așe fac henteșii șpețialișchi, o zîs. Cum și ghiam noi tăț' d-aroata lui și ștudiam rînduiala, num-am văzut la on moment dat că sã-ncoardă dîn tăchie închieturile. Apoi tăt o roșit. Dîpă care s-onfoiat ca **tutcanu'**, o făcut dă doauă ori cam așe: "hoaaa, hoaaa", d-am crezut că face infract. Ș-apoi, cînd o slobozît o **zdrăvietură** ca o ploaie bogată dă vară, păstă amestecătura dă cîrnaț', tăț' am 'lemnit. Șmecăru bătrînu' cînd o văzut, iuchie s-o făcut năvăzut ș-apoi o apărut c-o furcă-n brînci, strîgînd cît îl fînia gura: -"Șpețialistuleee! Asta-i **bătaiee dă bătjocură**, măăă! Stai că-ț' dau io șpețialitachie, măăă!" Numa' că n-o apucat Șmecăru bătrînu și-l altoiască pã henteș c-o luat-o 'ciala la fugă pînt-on obloc în ocol și d-aculucîtă fundu' ogrezîi și s-o caaam mai dus. Pă muieria henteșului, o apucat-o Șmecăru bătrînu' dă **conci**, o suit-o în sanie, o prins caii la sanie și i-o făcut vînt la uliță dînd doauă zbice la cai.

Dîn tătã triaba asta cei mai dobînghiț' or fost cîinii dî pã ulița noastă, d-atîta amestecătură dă cîrnaț' ci-or mîncat. Binie că n-o apucat Șmecăru bătrînu și-l **chilăvască** pã henteș, că dăghiam dă năcaz mai mare. Astîz, dîp-atîța ani, cînd vinie voarba dă șpețialist, Șmecăru bătrînu' rîghie și iel. Rîghie, rîghie unchioaie, da' nu-i rîsu' lui".

Eh, iaca așe încheiei io povestia, numa' că baiu-i că nu aflai mai nimic dăspră vreme, păntu că așe on rîs cu sughițături o apucat-o pã unchioaia, dă nu o mai putut vorbi, ci m-o făcut semnie cîtă cuieru' cu hanie, băsamă păntu că are și vie ceva înghieț puchiernic. Așchia aflîndu-le dî la unchioaia, m-am caaam mai duus cîtă casa mia, da' nu înenchia dă a-m' zîce unchioaia, ca dă obicei: "Atenție mărită, Toghiere! **Oaminii îs ca vremea, iar vremea îi ca oaminii, mă!**". Pîna data viitoare, ș-auzîm binie și dă binie! 'Tachie bună!

Dă reținut: feita – soiul; **chix** – rateu; **aiu'** – usturoiul; **ciuble** – tot felul de vase; **serchezeturile** – tot felul de scule; **sărsamurile** – tot felul de scule; **pă curnăpoi** – în marșalier; **jeb** – buzunar; **ștrafă** – dungă; **durgăleşchie** – rostogolește; **tolvaai!** – strigăt de deznădejde, de ajutor; **Dero** – detergent; **zgoghit** – nimerit; **acon** – ac mare; **șfărcile** – tobele; **tutcanu'** – curcanul; **zdrăvietură** – strănut; **conci** – coc.

**CENTENARUL NAȘTERII POETULUI
ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ**

Elena Camelia BELEI

Anul 2022 a marcat împlinirea a o sută de ani de la nașterea lui Ștefan Augustin Doinaș (26 aprilie 1922, Caporal Alexa, Sântana), poet internațional, eseist, traducător, critic literar, academician, cel care a lăsat în urmă o operă poetică de talie universală.

Cu ocazia Centenarului, Liceul Tehnologic „Ștefan Hell” din Sântana a participat la diferite activități cultural-literare, organizate de către Fundația Culturală „Secolul 21”, condusă azi de doamna Alina Ledeanu, cea care l-a cunoscut pe Doinaș, fiind colegi la revista „Secolul 20/21”, multă vreme sub egida marelui poet.

Luna iunie a reprezentat un adevărat festin cultural pentru doisprezece dintre elevii liceului, aceștia având ocazia să îl interpreteze pe Doinaș la București, atât la Muzeul Național al Țăranului Român, cât și la Muzeul Național al Literaturii Române, printr-un montaj artistic realizat de doamna Alina Ledeanu și prof. Belei Camelia, nu numai din opera poetică a autorului, ci și din cea filozofică, proiectul fiind inițiat de Fundația Culturală „Secolul 21” (Asociație pentru UNESCO), în parteneriat cu CNR UNESCO, susținut de Fondul Cultural Național: *Doinaș – Vitalitatea operei la Centenar*. Rezultatele abstracte dar și concrete ale activităților au fost următoarele: creșterea interesului elevilor, al cadrelor didactice și a comunității pentru patrimoniul cultural imaterial local ca parte a patrimoniului național și mondial; dezvoltarea creativității, a gustului estetic, îmbunătățirea performanțelor artistice ale elevilor prin dramatizare; conștientizarea importanței promovării valorilor culturale, a marilor autori contemporani, prin publicarea unor articole tematice în revistele *Secolul 21*, *Gutenberg Arad* și ziarul local *Sântăneanul*, precum și diplomele „Centenarul Ștefan Augustin Doinaș” obținute de elevi și profesori. De asemenea, participarea în luna mai a doamnei prof. Belei Camelia prin susținerea referatului „Doinaș în manualele școlare”, în cadrul „Centenarului Nașterii lui Ștefan Augustin Doinaș”, sesiunea omagială „Doinaș – vitalitatea operei la centenar” la Academia Română, a atras atenția asupra faptului că autorii cu operă decisivă sunt absenți nejustificat din manualele de limba și literatura română.

Pentru elevii și profesorii sântăneni Centenarul Doinaș se va încheia în luna noiembrie, odată cu cea de a șaptea ediție a concursului „Cunoașteți opera lui Ștefan Aug. Doinaș?”, ediție care de anul acesta se va extinde, în sensul că vor participa nu numai elevi din Sântana, ci și din Curtici, Hălmațiu și Gurahonț. Concursul va avea loc la Primăria Orașului Sântana și este susținut de Fondul Cultural Național, inițiat de Fundația Culturală „Secolul 21” în parteneriat cu Primăria Orașului Sântana. Bineînțeles că proiectele culturale care au ca scop promovarea operei lui Doinaș vor continua și anul următor, probabil la Timișoara, Fundația Culturală „Secolul 21” încheind deja un parteneriat cu Universitatea de Vest din Timișoara.

MYOSOTIS

Aida VOIVODICIAN

A fost odată ca-n poem,
a fost că niciodată,
un lan de myosotis...
Și-un tânăr chipeș,
C-o mlădie fată...
Cum în poeme s-a tot scris:
pereche-giuvaier în paradis.

Le-a fost dat să se iubească
simplu, pământesc...
Așternut ca să-i nuntească,
lanul de myosotis
dantelat cu clopoței,
clinchetea a ochii lui
și-nmiresma costița ei.

A fost odată ca-n poem...
atâta cât a fost să fie...

În lanul albastru de floare,
femeia târzie cu tălpile goale,
își pipăie anii amprentați în nuntie
și caută forma trupului celui
dus dinspre ea...
Necuprinsa azurie
de „nu-mă-uita”
asmute tarpanii în herghelie...
și trec, în sălbatic galop, peste ea.

Ridică-te, femeie, pășește-nainte!
Ignoră zornăiala macabră!
E...crotalul prin iarbă.
Nu-l călca pe coadă când își
zornăie arginții,
lasă-l, naibii, s-adoarmă!
Hățișurile minții deznoadă-le ușor,
traversează coridorul cu dor
până-n pridvorul așteptărilor.
Spală-l cu șiroaia de lacrimi curate
și mergi mai departe...

Privește-nspre lanul acela al vostru...
În myosotica splendoare,
unicornul își scutură cornul
de albul colostru și albastrul
de gingașă floare.

O FILĂ DIN VIAȚĂ

Anca DRILĂ

Crezuri vechi... crezuri noi,
Mintea-mi inundă...
Nu pot să trec... mă-miedic de-o filă...
Din viața ta, din viața mea
Mă-nec... înghit în sec...

În fața sorții... a morții...
A iubirii... a urii...
Stau cu pieptul gol... inert...
Imposibil să lupt...
Căci toți suntem egali.

Înc-o mască, înc-un zâmbet...
Afișări de succes... fețe... oameni...
Îmbrăcați în haine cochete
Întorcem din nou fila
Psihopați turbați,
îngropați în propria viață...

MICĂ ISTORIE A ACTIVITĂȚII FOTOGRAFICE ÎN ARAD

Octavian Mircea BORAN

PROLOG

În cele de mai jos vă invit într-o călătorie imaginară în care voi încerca să schițez în câteva cuvinte și imagini mișcarea fotografică din orașul Arad, dar și legăturile strânse care au fost și încă mai sunt între România și Ungaria în domeniul fotografiei. Sigur că mai sunt multe de spus și de scris, dar acesta este numai un început care poate va fi continuat de mine sau de alții !

Aș dori să mulțumesc pentru ajutorul dat pentru documentarea și ilustrarea textului : dlui. Ing. Frangopol Mihai, dlui. Prof. Dr. Hugel Peter și dnei. Dascăl Natalia Maria de la Complexului Muzeal Arad, dlui. Janto Adalbert, dlui. Ardelean Aron și dlui. Kurucz Matei.

FOTOGRAFIA ARĂDEANĂ PÂNĂ ÎN 1918

În orașul nostru încă de prin 1895 s-au făcut unele încercări de înființare a unui club foto, dar acestea au eșuat pe rând. Pe la sfârșitul sec. al XIX-lea în Arad erau destul de multe ateliere foto din care amintesc numai câteva : Auerbach Miksa, Bloch Henrich, Hideki Ferencz, Honisch L. Istvan, Klapok Alajos, Kossak Jozsef, Krauss Bela, Loger Gustav, Ravasz Imre, Weisz Hugo. Majoritatea dintre aceștia erau, pe lângă fotografi și pictori, tipografi, papetari, librari. O parte din acești fotografi, familiile lor, sau în asociație cu alții se pot regăsi în orașul nostru și în perioada interbelică: Bloch - librar, papetar și patron de tipografie din 1876 (în 1935 Ianca, soția sa, încă mai conduce, după moartea sa, un magazin de articole foto), Krauss, Weisz, Kossak și alții.

Anul 1906 este anul apariției primului club foto în Arad. Acesta își dobândește personalitatea juridică la 30.11.1907, iar în 1913 membrii clubului stabilesc un Regulament de ordine interioară. La început clubul îl avea ca președinte pe Stengl Emil, secretar fiind Guld Emil. Statutul inițial al clubului era alcătuit din 13 capitole și era asemănător cu actualul Statut al clubului nostru înființat în 1968. Printre altele statutul stabilea cotizația la 100 coroane pe an, adunarea generală era convocată anual în luna ianuarie, iar funcțiile de conducere erau: președinte, vicepreședinte, secretar, casier, cenzor și organizator. Pentru primirea în club se completa o cerere.

Vechiul club era un colaborator principal al revistei „A Feny” - „Lumina” care apărea la Budapesta din anul 1906. În această publicație de specialitate au apărut multe articole despre clubul arădean.

Într-o ședință a clubului din 1909, membrii sunt invitați să participe anul următor la o expoziție internațională organizată de Uniunea Națională a Artiștilor Amatori din Ungaria. Se vor acorda medalii și diplome, iar fiecare participant va primi câte o

plachetă. Fotoclubul din Budapesta oferă 100 de diapozitive care vor fi proiectate la viitoarea ședință care va avea loc pe data de 26.01.1910.

La a cincea Adunare generală din 25.01.1911, cu o participare numeroasă, s-a ales o nouă conducere a clubului : Stengl Andor președinte, Rozsnay Kalman și Banfi Miklos vicepreședinți, Matusik Marton secretar , Szende Lajos casier, Herling Gyula cenzor, iar Jacques Faix și Balazs Ferenc erau organizatori. Clubul a primit de la primărie o cameră obscură care a fost utilată cu ajutorul financiar al unor bănci locale. Membrii clubului se întâlneau în fiecare miercuri seara la Cafe Central (Fisher). Tot cu prilejul acestei întâlniri s-a hotărât organizarea unei a doua expoziții fotografice a clubului, prima fiind organizată în 1907 în sala liceului din Arad. Cei mai buni vor fi răsplătiți cu medalii (câte una de aur, respectiv argint și două de bronz) realizate de Bloch Karoly și Albert Andor. Începătorii în tainele fotografiei vor primi hârtie fotografică și vor putea participa la cursuri. După ședință s-a organizat o cină festivă, iar seara s-au proiectat câteva diapozitive din Munții Tatra.

Câteodată unii membrii ai clubului participau, în vacanțele de vară, la excursii foto în diverse locuri, iar toamna fiecare își prezenta lucrările.

În 1912 Jacques Faix anunța organizarea unui concurs internațional dotat cu premii. Lucrările vor fi jurizate, iar fiecare fotograf va participa cu 2-3 lucrări cu dimensiunea minimă de 9/12 cm. Temele propuse au fost: portretul, peisajul și fotografia de interior. Se vor aprecia: compoziția, tehnica, iluminarea.

Fotoclubul din Arad ținea și conferințe pentru cei interesați în arta fotografică în sala de fizică a școlii primare. Temele prelegerilor erau diverse: prezentarea funcționării unui bliț, discuții despre diverse substanțe chimice , unele procedee fotografice (tehnica gumată, bromoil, etc.), colorarea fotografiilor, pigmentare, proiecția dia, macrofotografia cu ajutorul unui monoclu, noutăți în domeniul foto, dar și multe altele ! Printre cei care conferențiau se găseau: Jacques Faix, Matusik Marton, Rozsnay Josef, Somogyi Jeno.

Membrii clubului participau la diverse saloane foto în țară și străinătate (Berlin, Dresda, Viena, Frankfurt pe Main, Budapesta, Hamburg, Amsterdam, Riga, Kiev, Pecs) de unde reveneau cu multe premii, diplome și plachete. În 1911, la o expoziție de amatori la Frankfurt pe Main, Aradul, singurul reprezentant al Ungariei, a reușit să ia medalia de aur! În același an Jacques Faix și Matusik Marton cuceresc medalii de argint și diplome la o expoziție internațională organizată de asociația din Budapesta. Totodată Matusik Marton a mai participat la saloane foto în Riga și Kiev. Acestea sunt doar câteva dintre participările clubului foto arădean, ele fiind mult mai numeroase !

Opera lui Jacques Faix (1870-1950) nu poate fi separată de istoria Fotoclubului din Arad. Alături de alți membrii ai clubului din 1906 (Matusik Marton, Bohus Laszlo, Guld Emil) pot fi considerați printre întemeietorii „pictorialismului„ în fotografia mondială! Fotografia de atelier și mai ales portretistica, a devenit din ce în ce mai comercială, iar pe la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea a început să se dezvolte fotografia de amatori, iar mai târziu, din aceasta, s-a dezvoltat fotografia artistică.

Unul dintre cei care a promovat noul curent în arta fotografică a fost Jakab Faix (în unele documente Jacques Faist) care, din anumite motive, a fost rebotezat Jacques

Faix. După absolvirea școlii profesionale, secția de fabricat pianе, în Arad, își face practica la Viena, iar la vârsta de 25 de ani își deschide un atelier propriu acolo. În luna mai 1901 îl regăsim la Arad unde fabrică, repară și transformă pianе într-o clădire de pe actuala stradă Episcopia, unde își avea de altfel și domiciliul.

Actualul proprietar al clădirii a renovat complet casa păstrând elementele originale și a transformat-o în muzeu, dar și într-un loc deosebit unde organizează diverse evenimente culturale. La aceste evenimente se cântă la un pian contruit chiar de Faix. Acolo se pot admira câteva fotografii originale oferite de Asociația Foto Club Arad.

Artistul fotograf din acele vremuri era, în general, un om cult, pregătit în domeniul chimiei, a opticii și a tehnicii fotografice care, pe lângă serviciu, în orele libere, se ocupa cu fotografia. După cum am mai spus, Faix a ținut mai multe conferințe despre arta fotografică, dar a și câștigat numeroase premii și diplome la expoziții naționale și internaționale. Prima expoziție la care a câștigat un premiu a fost cea din 1905 de la Budapesta unde a prezentat a diaporamă alcătuită din 30 de diapozitive stereo!

În colecția Foto Club Arad deținem un număr de 57 fotografii originale, în tehnica bromoil, ale lui Jacques Faix dintre care câteva sunt autentificate prin semnătură proprie și prin titlurile date de autor. Aceste fotografii sunt realizate pe hârtie produsă de firma Zanders, iar unele au tipărite, în filigran, anii 1922 sau 1929 precum și emblema firmei. Firma Zanders a fost înființată în anul 1829 la Bergish Gladbach pe râul Strunde (Germania) funcționând și în prezent. Fotografiile reprezintă imagini din : Arad Catedrala catolică, malul Mureșului, diverse străzi, Lîpova bazarul turcesc, biserica catolică, Sighișoara, Bran, Praga, Budapesta, Veneția, Germania, Austria. Din Austria fotografiile sunt din Wachau, un land din Austria de jos (partea de nord a țării), porțiunea văii Dunării dintre localitățile Melk și Krems. Prima menționare a numelui Wachau a fost făcută în anul 853 „locus Wahowa”. Este o zonă pitorească cu multe castele, biserici, mănăstiri. Fotografiile au fost făcute la: Weissenkirchen, Melk, Durnstein, Spitz, Sankt Michael, Hinterhaus. Fotografii are o viziune poetică în ceea ce privește peisajele. El este sensibil și la frumusețea formelor corpului femeii.

FOTOGRAFIA ARĂDEANĂ ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

În perioada primului război mondial activitatea foto stagnează, dar din 1921 cei 80 de membrii ai clubului închiriază un apartament în Palatul Ortutay, str, Cicio Pop, et. IV. Acolo aveau o sală mare de ședință, un laborator foto, studio, o bibliotecă de specialitate cu sală de lectură. În același an se reușește organizarea unei expoziții foto în Palatul Cultural, salon la care participă numai membrii clubului cu 179 de fotografii.

Anul 1926 aduce cu el vernisarea, la Palatul Cultural, a celei de-a treia „Expoziție Artistică a Amatorilor Fotografi ai Țării” sub patronajul lui Vasile Goldiș ministrul cultelor, Ioan Robu primarul Aradului, Vasilie Boneu prefectul județului, Gabriel Fejer director general și a lui Tiberiu Zima fost deputat.

Fotografiile expuse în perioada 06.06.-24.06.1926 au fost aranjate de: Dumitru Anastasiu președinte, Matusik Marton subpreședinte, Emil Guld director, Ștefan

Kovacs secretar, Geza Schafer casier, Iuliu Kovacs gazdă, Bela Nyary controlor și Jacques Faix. Membrii juriului erau: Dumitru Anastasiu, Jacques Faix, Matusik Marton, Geza Nagy, Lazar Nichi, Alexandru Pataky și Andor Stengl.

Expoziția era cu vânzare, iar adresa clubului era în Arad, Căsuța poștală 32. Au fost expuse 200 de fotografii de către 19 autori din Arad, Cluj, Oradea și Gheorghieni.

Prin anii '30 din cauza crizei economice generale clubul se mută într-un local la subsol, dar totuși chiar și acolo condițiile erau destul de bune. Numărul membrilor începe să scadă, diminuându-se în același timp și fondurile materiale ale clubului. În final se găsește un nou local mai uscat și mai luminos, dar totuși nu la fel de bun ca cel din Palatul Ortutay !

Palatul Cultural din Arad a fost încă o dată locul vernisării, în septembrie 1937, a celei de-a V-a Expoziție artistică a fotografiilor amatori din România, organizată de clubul arădean sub patronajul: gen. Hariton Dragomirescu, dr. I. Groza prefect, dr. Romulus Coțoiu primar, Brutus Păcurariu prim secretar la Camera de Industrie și Comerț, Vasile Tămășdan director Banca Națională-sucursala Arad, Ionel Friedland director Societatea Bancară Română-sucursala Arad, dr. Romulus Moga avocat și Nicolae Szabo comerciant. Din cele aproape 200 de fotografii expuse atunci s-au ales și câștigătorii: plachete de aur – Ion Șutu și Eugen Rona, medalii de aur – Julius Kiss, Eugen Fenyó, Edmund Pecs și Juliu Buzaky, medalii de argint – Ladislau Adler, Oskar Gardos , L. Kozepessy și Victor Pecs, iar medalii de bronz – George Avramescu, Sever Cernescu, N. Tomescu, Eug. Fanciotti, Al. Gruenfeld, S. Lt. Petrescu și Ștefan Kovacs. Juriul a fost format din: Beleznay Ștefan, dr. Sp. Constantinescu, Jacques Faix, Emil Gold, Maior Gheorghe, Marton Matusik, dr. Nichi Lazăr, Alexandru Pataki și Iulian Toader. Cu acest prilej clubul arădean a realizat și o plachetă.

Revista „Fotografia” care apărea din anul 1934 a redat multe momente din viața vechiului Fotoclub al orașului nostru : erau publicate știri despre club, erau prezentate expoziții și alte acțiuni, apăreau fotografii ale arădenilor, dar și multe articole scrise de arădeni. În revistă apăreau și diverse reclame foto. Publicația era editată de „Asociația F.A.R. Foto-Cine-Amatorilor din România” din care făcea parte în mod activ și clubul arădean. Sediul asociației era în București, str. Regală, nr. 4, președinte fiind Sp. Constantinescu.

Președintele asociației scria, într-un articol publicat în 1937, despre numărul fotografiilor românești admise la expozițiile internaționale : înainte de 1933 nici una, în 1933, 4 lucrări, 1934, 8 lucrări, 1935, 29 lucrări, iar în 1936, 36 lucrări. În același articol se făceau planuri pentru organizarea în cel mai scurt timp al „Primului salon internațional de artă fotografică F.A.R.” .

În 1937 singurele reviste de specialitate din lume editate de asociații de amatori erau „Fotografia” din România și „Fotograficki Obzor” din Cehoslovacia !

Într-un almanah tipărit în 1935 la Arad se regăsesc 26 de fotografii locale care își făceau reclamă din care amintesc numai pe câțiva : Berecky Karoly, Curticean Ștefan, Feher Iosif, Feszler Robert, Fodor Ella, Foldenyi Cornel, Gobner Anton, Hozdovits Tiberiu, Lăpușca Teodor, Nagy Geza, Popa Panaite, Szabo Alexandru, Szekely Andrei, Sztojkovits Iosif și Ludovic, Șandor Eugen, Ruhm O., Urai Janos, Zsikits Olga ...

Eugen Rona, George Avramescu, Oskar Gardos, dar și mulți alți membri ai

Fotoclubului Arad au primit numeroase premii și diplome la saloanele foto naționale și internaționale la care au participat : Iugoslavia, S.U.A., Belgia, Austria, Ungaria, etc.

3. FOTO CLUBUL FONDAT ÎN 1968

După cel de-al doilea război mondial până prin anii `60 activitatea foto în Arad a avut mai multe urcușuri și coborâșuri. S-au făcut mai multe încercări de refacere a unui club foto în orașul nostru. Sfârșitul anului 1968 a reprezentat un nou început pentru arta fotografică în Arad când un grup de fotografi în frunte cu dl. Kelen Ferenc au înființat Foto Club Arad. Aceștia au fost: Kelen Ferenc, Elisabeta Rusu, Gavril Bodea, Iosif Geck, Olga Szarvas, Niță Radu. În același an Teatrul de Stat a fost gazda unui salon de artă fotografică a noului club.

Primul salon foto la care a participat clubul a fost cel organizat în Bistrița de unde s-a primit o diplomă . O altă premieră a avut loc în decembrie 1971 când 20 de fotografi au expus vreo 50 de lucrări la Bekescsaba (Ungaria) pe holul teatrului din localitate. Tot printre primele vernisaje din Arad au mai fost: pe 27.03.1969 la Palatul Cultural expoziția « Monumente istorice și de artă din municipiul și județul Arad », iar la 17.05.1969, la Muzeul Județean, deschiderea expoziției « Edward Steichen » realizată de « The Museum of Modern Art » din New York-S.U.A. În 1974 la Novi Sad-Iugoslavia au fost acceptate trei fotografii la a 4-a Trienală internațională « Teatrul în arta fotografică ». Un alt reper important în peisajul primelor saloanelor foto găzduite în Arad a fost vernisarea și în orașul nostru a celui de-al X-lea Salon internațional de artă fotografică patronat de Asociația Artiștilor Fotografi din România - A.A.F.

Până în anul 2001 , președinți ai Foto Club Arad au fost Kelen Ferenc și Jireghie Virgil, secretari fiind : Voștinar Petru, Frangopol Cristian și Ardelean Aron. În perioada 1972-1985 Janto Adalbert a ocupat funcția de organizator.

De-a lungul anilor Foto Club Arad a organizat nenumărate saloane colective și personale . „Ars Fotografica” a fost organizată în luna decembrie a fiecărui an începând cu anul 1981 și este o tradiție a clubului nostru. Anul acesta a ajuns la ediția 22. Cea mai importantă ediție a fost cea din 1998 care a avut o participare internațională: Belgia, Canada , Cehia , Danemarca , Franța , Germania , Israel , Italia , Moldova, România , S.U.A. În anul 2017 am organizat un salon foarte important cu patronajul FIAP (Federația Internațională de Artă Fotografică). La majoritatea edițiilor am fost sprijiniți de Consiliul Județean Arad.

O altă serie de expoziții , prin anii `80, a mai fost și „Omul si motocicletă”. În anul 1989 s-au aniversat 150 de fotografii printr-o expoziție și o insignă.

În anul 2001 în cadrul Foto Clubului Arad au avut loc alegeri, în urma cărora au fost desemnați Scripciuc Nelu în funcția de președinte și Boran Octavian Mircea în funcția de secretar. Din anul 2001 și până în 2006 președinte de onoare a fost Kelen Ferenc. Actualul președinte este Boran Octavian Mircea ales din anul 2008.

La începutul anului 2001 , secretarul Foto Clubului Arad a prezentat un proiect de statut, iar după mai multe discuții și cu unele modificări, a fost adoptat primul Statut al Foto Clubului Arad care, de atunci, ne ghidează în întreaga noastră activitate . În 2005 clubul nostru a dobândit calitatea de persoană juridică .

Din 2001 până în prezent ne străduim să continuăm tradiția clubului aducând expoziții foto în Arad , organizând totodată expoziții colective și personale . În 2001 am adus, prin relațiile noastre cu clubul „Nufărul” din Oradea, condus de dl. Toth Ștefan, două expoziții din străinătate: Fotogrup „Belgrano” Buenos Aires-Argentina și Fotoclub „Ochiul magic” Chișinău-Moldova . Tot prin aceeași „filieră” am mai organizat în martie 2003 o expoziție a unor fotografi din China la redacția ziarului „Observator”. În cadrul colaborării noastre cu clubul „Nufărul” Oradea am avut și un schimb de expoziții.

Au mai existat nouă ediții a unei bienale „Natura”. La ultimele trei ediții am colaborat cu Clubul de turism montan „Condor Club Arad”. Alte legături mai avem și cu clubul de turism montan „Veniți cu noi !” Arad, clubul speologic “Speowest” Arad, Parcul Natural Lunca Mureșului.

Foto Clubul din Arad a mai avut de-a lungul anilor și câteva schimburi de expoziții cu colegi fotografi din Ungaria : Gyula și Bekescsaba . Astfel de schimburi le-am reînceput în 2005 împreună cu clubul Marvany din Bekescsaba, relație care s-a concretizat și dezvoltat cu schimburi de expoziții în fiecare an până acum. Cu Oroshaza am deschis o colaborare : am avut un schimb de expoziții, iar o parte dintre membri noștri au apărut într-un album editat prin amabilitatea dlui. Gonda Geza . La începutul anului 2007, colegile din clubul nostru și-au prezentat câteva dintre fotografiile lor tot la Oroshaza, după ce, mai înainte am mai avut încă o expoziție în orașul dumneavoastră.

În 2007 am fost invitați să colaborăm, tot cu asociația d-lui Gonda Geza, la cinci workshop-uri finanțate de Uniunea Europeană în mai multe localități din Ungaria, prilej cu care am cunoscut mai mulți prieteni fotografi maghiari și am fotografiat multe subiecte interesante. În același timp 15 membri ai clubului nostru au avut onoarea să apară într-un album foto comun editat cu această ocazie.

În colaborările noastre cu Ungaria am fost sprijiniți în mod activ de Primăria Arad. Totodată membrii clubului nostru au trimis multe fotografii , pe bază de invitații , la nenumărate saloane de artă fotografică din țară și din străinătate, de unde au cules multe premii și aprecieri .

Din anul 2001 până în prezent toate activitățile clubului au fost finanțate din fonduri proprii , în afară de expoziția din decembrie 2006 când am aniversat 100 de ani de la înființarea primului club foto în Arad, când am editat un album foto la Tipografia Gutenberg și am fost sprijiniți financiar de autoritățile locale. Din 2004 Dl. Prof.Dr. Hugel Peter , Directorul Complexului Muzeal Arad ne-a pus la dispoziție, pentru saloanele foto ale clubului, Sala Clio, o sală modernă aflată în centrul orașului Arad. Până atunci multe expoziții au fost vernisate la vechea Sală Forum.

În 2008 am reușit să mai edităm un nou album și să mai vernisăm o expoziție cu ocazia aniversării a 40 de ani de la înființarea Foto Club Arad. Anul 2018 a fost anul semicentenarului clubului nostru.

În 23.12.2008 am semnat un protocol cu Asociația Artiștilor Fotografi din România.

La finalul anului 2008 am stabilit un contact cu un club foto din Szentes – Ungaria, iar mai târziu ne-au vizitat și ei.

Partenerii noștri sunt din: Cluj Napoca, Craiova, Iași, Oradea, Timișoara, Iași,

Ungaria (Bekescsaba, Gyula, Oroshaza, Pecs, Szentes), Serbia - Novi Sad, Ucraina - Cernăuți, Moldova - Chișinău, Lodz – Polonia, Zilina – Slovacia, etc.

De asemenea, am organizat și am participat la o mulțime de expoziții de fotografie și alte evenimente de unde am cules numeroase premii și aprecieri.

Începând cu anul 2007, asociația noastră, care are personalitate juridică din 2005, organizează un curs de fotografie autorizat (absolvit de peste 200 de persoane), din 2009 un cerc foto gratuit pentru tineri, un curs de inițiere pentru adulți, precum și cursuri de editare a fotografiilor. Până acum au fost peste 1.000 de participanți la aceste cursuri.

Foto Club Arad a organizat, din 2001 până acum, peste 100 de expoziții foto, iar membri noștri au participat la peste 100 saloane foto în țară și străinătate. În prezent clubul nostru are 26 de membri, dar și foarte mulți membri simpatizanți.

Pe viitor mai avem o listă mare de proiecte de realizat: colaborări și cu alte cluburi din țară și străinătate, reamenajarea unui studio foto profesional, realizarea unui proiect finanțat de Uniunea Europeană, work shop-uri în țară și peste hotare, dar și multe, multe altele...

Dacă doriți să aflați mai multe detalii și să vedeți imagini interesante despre historia fotografiei arădene și despre clubul nostru (vernisaaje, evenimente, workshop-uri, diverse cursuri, etc.) vă așteptăm să vizitați site-ul sau să luați legătura cu noi.

Modalități de contact: foto_club_arad@yahoo.com, mirceaboran@gmail.com, www.fotoclubarad.ro, Boran O. Mircea - 0744863266

Fondatorii clubului din 1906

EVENTIMENT COMPLEXUL MUZEAL ARAD

Adelina STOENESCU

Exponatul lunii noiembrie: Fotografie din Aradul interbelic (donația Braun Margareta).

Complexul Muzeal Arad prin proiectul muzeal "Exponatul lunii" aduce în atenția publicului bunuri de patrimoniu național și european mai puțin cunoscute, "obiecte care spun o poveste" despre oameni și faptele lor din trecut. Exponatul lunii noiembrie relatează un fragment dintr-o poveste de viață din Aradul de altădată, o poveste spusă de o fotografie din colecția muzeului și un monument funerar din Cimitirul Vechi Neolog din Grădiște.

Doamna Braun Margareta cu primul soț Stern József.
Grădina de vară, Arad, 1925.
Colecția de Istorie a Complexului Muzeal Arad / Donația Goldschmidt-Braun, 1994

(Proiect muzeal realizat cu sprijinul Comunității Evreiești din Arad).

Pietrele funerare ale familiei Goldschmidt din Cimitirul Vechi Neolog Evreiesc din Arad vorbesc despre povestea de succes a mai multor generații de arădeni care au trăit în orașul nostru în secolele trecute. Fragmente din povestea lor de viață, pe parcursul unui secol și jumătate de existență în Arad, am prezentat în alte episoade ale proiectului muzeal "Exponatul lunii". Ca urmare a generoaselor donații oferite muzeului nostru de Braun Margareta (1907-1995), colecția de istorie a Complexului Muzeal Arad tezaurizează astăzi bunuri de patrimoniu național care reflectă istoria comunității evreiești, dar și istoria Aradului, la finalul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea: fotografii, tablouri și documente de familie, corespondență, acte oficiale, accesorii și piese de vestimentație din perioada Belle Époque.

Pentru luna noiembrie am ales o fotografie interbelică, în dreptul căreia sunt notate următoarele: Braun Margareta și primul soț Stern József în Grădina de vară din Arad, 1925. Donația Braun, 1994. Însă ce se ascunde în spatele unei fotografii vechi de aproape un secol? Fotografia relatează un fragment din povestea de viață a celei care a fost Braun Margareta, Margit pentru familie și cei apropiați, membră a comunității evreiești din Arad timp de 88 ani. Fotografia realizată în Aradul interbelic a anului 1925 este una dintre rarele fotografii din patrimoniul muzeal care o înfățișează pe Braun Margareta la vârsta adultă. Pornind de la exponatul de muzeu, am reconstituit fragmente din viața Margaretei Braun (născută Hajnal) în Arad, alături de primul soț, Stern József (1893-1942), în perioada anilor interbelici și până la decesul acestuia din urmă în anul 1942, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, când un procent semnificativ al comunității evreiești din România a fost distrus în timpul Holocaustului".

Imagine și montaj: Nelu Scripciuc, artist fotograf (Complexul Muzeal Arad)

ÎNGERI ȘI FLORI...

Ioan DRAGA

Unii oameni sunt clipe de eternitate, născute pentru a străbate ca un ecou universul.

Unii oameni sunt versuri în poezia vieții și ecouri de suflet, al unui cântec nemuritor.

Unii oameni sunt copaci, cu ramuri ridicate spre cer, pe care se odihnesc sentimentele și tainele lor.

Unii oameni sunt flori din Edenul pierdut și umbre ale unui trecut îndepărtat.

Unii oameni sunt vise ce se înalță dincolo de orizont, acolo unde soarele își odihnește fruntea pe raze aurii.

Unii oameni sunt cupe de cristal prețios, în care viața toarnă dulcele și amarul.

Unii oameni sunt mistere între două universuri paralele, pe care nu-i poți înțelege niciodată.

Unii oamenii sunt frunze viscolite de timp, peste apele liniștite ale vieții.

Unii oameni sunt zâmbete și bucurie, care ard și se mistuie uneori, în focul dezamagirilor.

Unii oameni sunt scânteii de iubire, ce azi se înalță în sus, dar mâine se transformă în cenușă.

Unii oameni sunt stele ce strălucesc între Stâlpii Creației, acolo unde se nasc în dimensiunea atemporală a existenței.

Unii oameni sunt ca mărilor și oceanele, ce ascund în adâncul lor perle negre de tristețe și bucurie.

Unii oameni sunt mărgăritare din tezaurul creației divine, note muzicale sublime din marele cântec al universului.

Unii oameni sunt raze de lumină, ce se împletesc în deplină armonie cu semenii lor.

Unii oameni sunt diamante de rouă, ce se lasă peste văile adânci ale singurătății.

Unii oameni sunt îngeri și flori, culese de pe câmpiile Eliene, pe care ai vrea să-i prețuiești și să-i păstrezi alături de tine mereu.

POEZIA

Sebastian BURNAZ

Noi, din Galaxia Torrus, suntem tehnici toți. Am rezolvat și ecuația cea dificilă. Cât despre poezie și povești, nu știm să le întocmim, mintea noastră e structurată tehnic și nu poate. Cu toate astea, în urmă cu trei mii de ani, un copil de la noi a reușit să întocmească o poezie, nu știm exact prin ce metode și încă mai studiem științific fenomenul.

Până la el și de atunci încoace nimeni nu a mai putut scrie poezii, avem, deci una singură concepută de nativii din Galaxia Torrus. Nouă ne pare nespus de frumoasă, se învață în toate universitățile și o repetă toți copiii, sperând să poată reuși și ei. Am adus-o ca să o dăruim Pământului, v-o dăruim și vouă să vă bucurați:

Înger printre oameni...

Tu ești fata de lumină,
Tu ești visul fericit,
O minune dintre aștri,
Ești iubirea ce-a zâmbit.

Zâna ce adună norii,
Apoi tot ea-i risipește,
Micul soare vestind zorii,
Ești un înger din poveste.

noiembrie

Lazăr MAGU

un zeu de brumă, veșnic nesătul
a început să strângă timpul sul.
cu el pe umăr umblă prin grădină,
m-a dezvelit de zile și lumină.
stă cerul ca un clopot de aramă
ce a uitat din îngeri să mai bată,
pădurea e-o cerboică sperită
- lovește ploaia ca un foc de armă.
pământul ca o cergă se destramă.

POEM DESPRE POEM

Dana OPRITĂ

Poemul meu are cea mai frumoasă siluetă
aripile lui s-au lipit de cer
coborând lumina în fiecare literă
a fiecărui cuvânt
din fiecare vers ce îl alcătuiește.

Poemul meu e arcuit pe raze de soare
curcubeu de culori ce așteaptă un nume
ploi interstelare păpădie de puf
arene de gladiatori
unde pronia din inimi dansează
pe melodia tăcerii.

Poemul meu e liniște.

Poemul meu e iubire.

Poemul meu sunt eu
descifrând neînțelese înțelesuri
ale dimineții zilei de Apoi.

FOCUL

Teodor Groza DELACODRU

Aud focul cum se zbate
Printre vreascuri de gorun
Tălmăcind esența firii
Din colindul de Crăciun.

Fumegând alene-n noapte
Zgribulit ca un moșneag
Pâlpâia a dor de ducă
Spuza gândului pribeag.

Mii de licurici bezmetici
Plămădiți din limbi de foc
Se dezmiardă-n întuneric
Și adorm din loc în loc.

Umbra focului, căldura,
Lin alunecă-n mister
Stelele-au scăpat din țarcuri
Și au înflorit pe cer.

FELINARE

Melisa BALINT

De azi sunt numai felinare pe strada mea
Ce luminează tot ceea ce a mai rămas din mine
Luminează doar locul unde am trăit, copilărit
Unde pianul răsuna de dimineața până seara.

De azi sunt numai câteva "felinare "

În viața mea

Pe strada mea care mai demult era morbidă

Murdară, cu glasuri uitate

Au rămas felinare ce unele mai strălucesc

Iar altele au rămas o proiecție a unei amintiri

Sunt felinare azi...

Doar felinare.

Jana Corifeanu
Vernisaj *10 ani de hoinăreală*
Expoziție de fotografie
Galeriile Turnul de Apă (16 septembrie 2022)

Semnează în această ediție

ARDELEAN IOAN ALEXANDRU
CARINA A.BABA
MELISA BALINT
CAMELIA BELEI
LUCIA BIBART
MIRCEA BORAN
SEBASTIAN BURNAZ
FLORICA R. CÂNDEA
OVIDIU CORNILĂ
LIVIA CIUPAV
IOANA CRIȘAN
DC
DIANA CUJBA
TEODOR GROZA DELACODRU
IOAN DRAGA
ANCA DRILĂ
DANA DUGHI
ALEXANDRA FIRIȚĂ
DANIELA FORCOȘ
MARIUS GREC
DANIELA GUMANN
MIHAI HANDARIC
GHEORGHE HODREA
ANTON ILICA
VALERIU ILICA
SMARANDA KAFKA

PAUL KRIZNER
LAURIAN LODOABĂ
IOAN VASILE MARCU
ADINA MATEI
AUGUSTIN MUREȘAN
ANISOARA LAURĂ MUSTEȚIU
NICOLAE NICOARĂ HORIA
LAZĂR MAGU
LIVIU NADIȘ
IOANA NISTOR
MIRA ODAGIU
DANA OPRIȚĂ
OVIDIU PĂDURARU
IULIA PINTEA
EUGENIA PONTA PETE
GEORGE ROCA
LAURENȚIU SZEMKOVICS
ADELINA STOENESCU
LORENA STOICA
LOREDANA TUDORESCU
ALEXANDRA TUDORESCU
IOAN TULEU
HORIA TRUȚĂ
AIDA VOIVODICIAN

Revista Gutenberg precizează:

Vă rugăm să expediți materialele pentru luna martie 2023 până în data de 20 ianuarie la următoarele adrese de email candeafoare@yahoo.com, tel. 0745263205; carina.anqa@gmail.com; tudlore@yahoo.co.uk

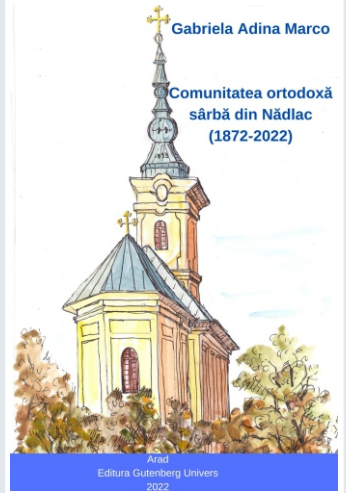
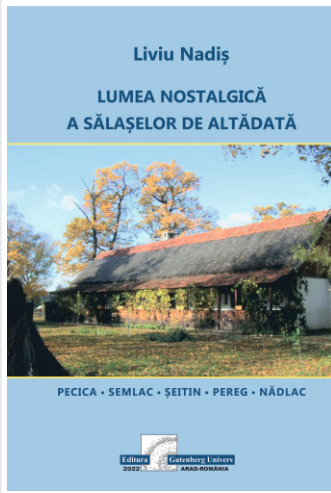
Materialele vor fi însoțite de o fotografie a autorului tip buletin, conținut o pagină A4, scris cu font Times New Roman, caracter de 12, text corectat cu diacritice.

Vom publica doar materiale inedite, cu trimitere la o sursă bibliografică (exclus internet sau webografie). Manuscrisele nu se înapoiază. Revista Gutenberg - Universul Cărții găzduiește opinii, creații sau înscrieri ale autorilor, din segmente culturale, cotidiene, mozaic, panoramic etc, dar responsabilitatea conținutului fiecărui text, aparține autorului în exclusivitate.

Materialele în excedent vor fi luate în seamă pentru viitoarele ediții cu precizarea expresă de a nu se depăși conținutul unei pagini A4.

Redacția

Foaie culturală, recunoscută de C.N.C.S.I.S.
ISSN 2248 - 308X
ISSN-L 2248 -308X

ISSN 2248-308X
ISSN-L 2248-308X

